DOINA DRĂGUȚ

SUFERINȚELE UNUI REDACTOR

DOINA DRĂGUȚ

SUFERINȚELE UNUI REDACTOR

Editura **ALMA** – Craiova
2006

Lector de carte: prof. Ion N. Dincă
Coperta: Rembrandt - *Lecția de anatomie a doctorului Tulp,* 1632 - Mauritshuis, Haga

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DRĂGUȚ, DOINA
Suferințele unui redactor / Doina Drăguț
Craiova: ALMA, Craiova, 2007
ISBN (13) 978-973-8443-94-5

821.135.1-31

Cod CNCSIS 118

© 2007 Editura **ALMA** - Craiova

PREFAȚĂ

Un scurt fragment biografic, un „jurnal“, dar mai ales o „monografie“ a durerilor și suferinței se vrea, și este, lucrarea poetei Doina Drăguț, intitulată ***Suferințele unui redactor****.*

Deși titlul cărții pare „de împrumut“, conținutul acesteia atestă că alegerea lui a fost cât se poate de bună, pentru a ilustra drama „personajului central“. E vorba nu numai sau nu numai atât de suferințe fizice și fiziologice, cât mai ales de chinurile psihice provocate „eroului“ acestei zguduitoare povestiri, Constantin Dumitrache - redactor reputat și îndrăgit de radioascultători - de egoismul și interesele obscure ale conducerii unei importante instituții de cultură, de „încrengătura“ - potrivit expresiei sale - de la Radio „Oltenia“ Craiova, care, pentru a elimina un concurent autorizat prin înalta-i pregătire profesională - fost șef de promoție - și prin probitate morală deosebită, l-a tracasat și timorat până la epuizare și dispariție.

Nu „un fragment autobiografic romanțat“, nu „o monografie romanțată a suferinței“, se vrea această carte, deoarece suferințele nu se romanțează, ci una bazată pe adevăr și autenticitate se instituie lucrarea de față.

Cu toate că nu eroul se autointrospectează - doar se auto-confesează uneori - ci autoarea îi analizează chinurile fiziologice și sufletești, - cu unele asemănări caracteristice tehnicii camilpetresciene și Hortensiei Papadat Bengescu, bazate pe autenticitate: probe rezultate din dialoguri, articole, destăinuiri ale personajului în suferință - cartea se circumscrie și prozei analitice. „Câtă luciditate, atâta dramă!“ - ar zice Camil Petrescu.

Caracterul de „jurnal“ - preponderent al lucrării - este dat de analiza cronologică a suferinței crescânde a „eroului“, cu observația că „însemnările zilnice“ îi aparțin autoarei. Nu lipsesc elementele de intimitate, vizând relațiile familiale și cele pline de afecțiune și

sensibilitate ale cuplului conjugal - autoare-erou - dar predominante sunt elementele realiste, ale unei realități dureroase.

Deși poetă, înzestrată cu sensibilitate artistică - e adevărat, cam rece, de tip barbian - autoarea își cenzurează cât poate durerea personală, pentru a rămâne în limitele adevărului și pentru ca mesajul transmis să rămână acuzator, rechizitorial, nu direct, ci indirect, cu mijloacele specifice literaturii. Este adevărat că, pentru reverberarea acestui mesaj, autoarea sacrifică multe din mijloacele specifice ficțiunii - cunoscute ei, după cum o dovedesc lucrările-i anterioare - , și renunță la unele „absconsități" și „ambiguități" caracteristice literaturii, dezvăluind numele „eroului" și păstrând identitatea unora din apropiații cercului de prieteni. Doar în descrierea unor aspecte ale naturii și în reflectarea relațiilor familiale manifestă unele efuziuni sentimentale, lirice.

Dialogurile sunt subordonate reliefării raporturilor interumane, familiale și intime, subliniind afectivitatea cuplului conjugal, și relațiile prietenești cu apropiați ai „eroului", dar uneori și acuzatoare.

Narațiunea curge logic și cu nerv, cu propoziții și fraze, în general, scurte, uneori eliptice și cu implementări ale stilului indirect-liber, trezind interesul cititorului, compasiunea sa, dar și dezaprobarea practicilor inumane dezvăluite.

***Suferințele unui redactor** se instituie ca o lucrare de apreciere a meritelor unui om, în memoria unei personalități, interesând nu numai familia, prietenii și cunoscuții acestuia, ci și opinia publică, chemată să extirpe practici ale unei reminiscențe dictatoriale, specifice totalitarismului comunist și „încrengăturilor" postdecembriste, incompatibile democrației de tip european ce încearcă a se înfiripa în România de azi și mai ales de mâine.*

Prof. Ion N. Dincă

CUVÂNTUL AUTORULUI

Cartea aceasta a fost scrisă, în câteva nopți, cu aproximativ cinci ani în urmă. Aproape că mi-a fost dictată.

Pe 25 noiembrie 2001, la ora 20^{00}, m-am așezat la masa de scris, în compania muzicii lui Bach, cu câteva coli albe în fața mea. Mâna îmi aluneca fără nici un efort, cuvintele veneau unele după altele, apăreau propozițiile, apoi frazele. Vedeam cum se umple o coală, apoi alta, și alta.

La ora 6^{00} dimineața am lăsat pixul jos, mi-am făcut o cafea și am plecat la serviciu.

La ora 15^{30} am venit de la serviciu, am mâncat și m-am așezat în pat să mă odihnesc. Eram foarte obosită. Am adormit.

La ora 20^{00} m-am trezit, fără să-mi impun eu acest lucru sau să pun ceasul să sune, m-am așezat la masa de lucru și am continuat. După cinci nopți erau destule pagini scrise pentru a constitui o carte. Titlul mi-a venit instantaneu: „Suferințele unui redactor". Este o parafrazare a cărții lui Goethe: „Suferințele tânărului Werther". Acolo sunt suferințe născute dintr-o poveste de iubire complicată și dureroasă; în cartea mea este vorba despre alt fel de suferințe.

*De aproape cinci ani mă frământ să public această carte. Nu știu dacă este bine sau rău, nu știu dacă-i folosește cuiva. Eu știu doar un singur lucru: eroul acestei cărți - Constantin Dumitrache - mi-a spus de multe ori: „**Cel care va rămâne în urmă va trebui să scrie despre celălalt**". Dumnezeu a făcut ca această povară să cadă pe umerii mei.*

M-am gândit să nu pun numele reale ale personajelor care apar în carte, ci să mă folosesc de pseudonime. Dar, la ce bun? De ce trebuie să ne ascundem în spatele unor nume false. Cei care se regăsesc în carte s-ar fi recunoscut, iar cititorul de rând nu de numele personajelor este atras ci de subiectul lucrării.

Așa cum spunea Marin Preda, pe cititor nu-l interesează profesiunea personajului sau numele lui, ci condiția lui umană. Iar pentru un autor, un doctor docent sau un tăietor de lemne reprezintă același interes. Pentru că fiecare exprimă condiția lui de existență. De fapt, autorul nu face o reconstituire a profesiunii, ci a existenței individului.

În fiecare seară mă culcam cu gândul ca a doua zi să-mi duc manuscrisul la o editură. Îmi ziceam că noaptea este un sfetnic bun. Au trecut peste 1.750 de nopți pentru a mă hotărî.

Pe 25 septembrie 2006, la ora 9^{00}, am pus mâna pe telefon și l-am sunat pe editor. Din acel moment nu mai puteam să dau înapoi. Cartea era ca și apărută. Mai trebuia să transpun textul în PageMaker (cum lucrau ei la editură) din Word (cum era scris de mine la calculator) și să fac coperta.

Pe coperta I m-am gândit să pun o reproducere a tabloului lui Rembrandt: „Lecția de anatomie". Este un tablou trist, cu o disecție pe un cadavru, dar mie mi s-a părut inspirat. Și nu mai dau înapoi. Așa rămâne!

1 octombrie 2006 *Doina Drăguț*

22 august 2001 (ora 10). Eram la serviciu. M-a sunat de la București:

- Doina, îți telefonez din biroul d-lui consilier prezidențial Ș.C. Nu mai plec în Belgia. Plec în Senegal. Ce zici? Gândește-te bine! Vei merge și tu cu mine.

Îi spun, cu toată seriozitatea:

- Acceptă, Costele! Poate, este șansa vieții tale!

Între Belgia și Senegal era o diferență imensă. Dar, a pleca în altă țară, ca atașat cultural la Ambasadă, nu este la îndemâna oricui.

22 august 2001 (ora 15,15). Am venit de la serviciu. Societatea la care lucram era aproape de casa noastră. Făceam 10-15 minute pe jos. Aveam program de la 7^{00} la 15^{00}.

Ușa era încuiată și cheia în ușă prin interior. Eu nu puteam să deschid din exterior. Am sunat la sonerie. A venit, mi-a deschis, era foarte vesel, m-a pupat și când s-a întors să intre în cameră a făcut o mișcare greșită și s-a lovit la piciorul drept. Nu am dat importanță atunci acestui lucru.

Am mâncat, am stat de vorbă. Mi-a povestit ce a făcut la București. Venise acasă cu mașina cu Ș.C., care avea treabă în Craiova. De aceea ajunsese așa repede.

23 august 2001 (dimineața). Piciorul s-a umflat de la gleznă în jos și s-a învinețit. Nu s-a dus la serviciu pentru că mai avea câteva zile de concediu. Eu am plecat la serviciu.

Am vorbit cu doctorița de la mine de la cabinet, cu care eram prietenă, i-am spus povestea cu piciorul și ea m-a sfătuit (mi-a dat și trimitere) să ne ducem la spital, la urgență, pentru că este bine să-și facă o radiografie.

Am plecat la spital la ora 17^{00}. Ne-a dus colegul meu de serviciu Marian Paraschivu, cu mașina. Când vorbeam cu doctorița s-a nimerit și el acolo. Era inspector la Protecția muncii și răspundea de instructajul personalului pe întreprindere. Era și președinte la CAR,

iar eu făceam programele și țineam evidența pe calculator pentru CAR. Deci, ne cunoșteam bine. Eram, oarecum, și prieteni de familie. Locuind în același cartier, făcuserăm câteva ieșiri la un grătar. Când a auzit, imediat s-a oferit să meargă el cu noi la spital, mai ales că el era familiarizat cu accidentele și cu atmosfera de spital. El însuși avusese un accident de mașină, din care s-a ales cu o fractură de picior.

Ajunși la Spitalul județean Craiova, am mers cu mașina până la Urgență. Acolo, i-au făcut radiografie la picior. Nu avea mare lucru - entorsă -, dar trebuia să-i pună piciorul în gips și să stea acasă două săptămâni. Nu prea i-a convenit, dar nu avea ce să facă.

27 august 2001. După ce am venit de la serviciu, am mers împreună la medicul de familie pentru concediu medical. În piciorul stâng și-a luat pantoful, iar piciorul drept l-a învelit într-o pungă de plastic neagră (ca să semene cu pantoful) peste gips. Ne-am amuzat amândoi. Fiind pantalonii lungi, nu se vedea, iar el se străduia să nu șchioapete.

Pe doctoriță o chema Mihaela Monawar. Era o blondă drăguță și amabilă.

- Precis sunteți măritată cu un arab, stimată doamnă! Românii nu v-au plăcut! - spune Costel, cu un ton șugubăț.

Zâmbind, oarecum încurcată, doctorița a răspuns:

- Așa este, domnule Dumitrache!

Doctorița i-a dat 21 de zile de concediu medical, pentru că l-a văzut slăbit și l-a sfătuit să stea acasă și să se odihnească. I-a luat tensiunea - era bună: 12,5 cu 7.

- Ia, luați-i tensiunea și nevesti-mi !

Mi-a luat și mie tensiunea: 14 cu 9 și pulsul 110. Nu prea era bună, mai ales pulsul era mare. Mi-a spus să iau *distonocalm* și să beau ceai de păducel.

- Doamnă doctor, dacă tot am încăput pe mâinile dumneavoastră, spuneți-mi ce am în capul pieptului de mă doare?

Nu-l mai auzisem până atunci. Am crezut că glumește.

I-a dat o rețetă și trimitere la Spitalul militar, la interne. Acolo a cerut el pentru că instituția la care lucra, Radio „Oltenia“ Craiova, era arondată la Spitalul militar.

30 august 2001. A fost la spitalul județean, pentru a-i scoate gipsul de la picior. Medicul Anușca i-a zis că merge bine, dar să mai stea o săptămână cu piciorul în gips și să nu facă efort.

Seara, ne-au sunat de la Potcoava să ne ducem sâmbătă să culegem porumbul. Costel nu voia să știe mama lui că avea piciorul în gips. Am găsit o minciună și nu ne-am dus, însă faptul că nu se putea duce l-a îmbolnăvit și mai rău. Am vorbit eu la telefon:

- Nu putem să venim deoarece Costel trebuie să fie mâine la o manifestare culturală la Tg. Jiu. Are loc o dezvelire de bust acolo.

- Bine, mamă, atunci lasă că ne descurcăm noi.

6 septembrie 2001. A fost la spital și i-au scos gipsul. A trecut pe la Radio. A dus concediul medical.

Seara, acasă, îmi spune:

- Parcă mi-au luat o tonă de pe piciorul ăsta!

- Parcă ești alt om, ai și tu două picioare sănătoase! - îi zic eu.

7 septembrie 2001 (vineri). S-a dus la serviciu. Se simțea bine. Piciorul mai era puțin vânăt, dar nu era nici o problemă. După masă, a plecat la Potcoava.

S-a întors duminică seara. Avea concediu medical până pe 13 septembrie, dar nu-i prea plăcea lui să stea la țară fără mine.

14 septembrie 2001. A fost la serviciu. De pe 17 septembrie intra în concediu de odihnă. Mai avea 7 zile. Nu ar fi vrut să le ia dar, fiind programat în acea perioadă, nu avea încotro. Avea șefi „serioși".

15 septembrie 2001. Ne-am dus la Siliștea Crucii să culegem via. S-a simțit foarte rău.

Nu am cules via pentru că nu erau strugurii bine copți. Am hotărât cu Gelu, fratele meu, să o mai lăsăm o săptămână, două. Cumnata mea, Delia, care este cadru medical, l-a sfătuit pe Costel să meargă la spital, să-și facă analize, pentru că nu arată bine. El zicea că-l doare stomacul. A luat o fiolă de *algocalmin* și i-a trecut durerea. Ne-am întors duminică seara.

17 septembrie 2001. A fost la Spitalul militar la interne, la doctorul Mihai Comișel, care, după ce l-a examinat, l-a trimis la ecograf, la doctorul Paul Demetrian (rudă cu scriitorul Bucur Demetrian).

S-a pus diagnosticul: *tumoare la pancreas*. A fost programat pentru miercuri, 19 septembrie, la analize la sânge, la urină și la stomac.

Pentru analize la stomac i-au spus să-și cumpere de la farmacie *bariu*.

18 septembrie 2001. A plecat de dimineață în centru să-și cumpere *bariu* pentru radiografie la stomac, pentru a doua zi. În zona Universității, s-a întâlnit cu prof. univ. dr. Marin Bețeliu și acesta i-a spus că este perioada depunerilor de dosare pentru doctorat și l-a sfătuit să-și depună și el dosarul.

De vreo câțiva ani, domnul Bețeliu îi tot zicea să se înscrie la doctorat. Îl cunoștea bine din facultate.

Marin Bețeliu fusese asistentul lui Alexandru Piru. Costel, pe atunci, student și redactor-șef (primul redactor-șef) al revistei studenților din Craiova, intitulată „Cadran universitar", se bucura de prețuirea lui Al. Piru.

După terminarea facultății, se înscrisese la doctorat la Al. Piru, mutat la București, între timp, dar cum pe vremea aceea (prin '74-'75) locurile erau limitate, a fost preferată o femeie în locul lui. Doamna aceea avea o pregătire serioasă și pe deasupra era amanta lui E.S., bun prieten al lui Piru, profesor universitar și el și conducător de doctorate. Dar ca să nu bată la ochi, a înscris-o la Al. Piru, care nu putea rămâne insensibil la nevoile prietenului.

Student fiind, Costel s-a bucurat de aprecierea profesorilor săi (Al. Piru, Ion Zamfirescu, C.D. Papastate etc); a câștigat multe premii la concursurile studențești, la secțiunea „critică literară"; a colaborat la revistele importante din vremea aceea. Părea un tânăr serios și cu perspective. Avea rubrică la Studioul de Radio din Craiova.

Când a terminat facultatea, a fost solicitat de directorul Studioului de Radio să lucreze acolo. Era primul redactor venit prin repartiție guvernamentală.

Cu drag își aducea aminte cum, scriind, prin 1971, despre o carte a lui Al. Philippide într-o revistă literară, acesta, văzând articolul și plăcându-i, i-a trimis studentului de la Facultatea de Filologie din Craiova o scrisoare în care-i spunea că vrea să-l cunoască. Pe plic

scria: *Domniei-Sale, D-lui* Constantin Dumitrache (s.a.). Lucrul acesta se petrecea în 1971, când Al. Philippide era un nume în literatura română (și nu numai): primise premiul Herder (1967); era academician.

Tot în vremea studenției a fost membru în colectivul de redacție al revistei „Amfiteatru", alături de Constantin Ciopraga, Alexandru Piru, Ana Blandiana, Eugen Uricaru.

Ajuns la Studioul de Radio Craiova, avea perspective mari, dar o căsătorie nereușită l-a făcut să se piardă în „vuietul vremii". Se însurase cu o fată de la oraș, colegă de facultate, care, deși mediocră, nu-l scotea din „țărănoi cu mapă diplomat".

A plecat la Potcoava să-și ia actele: diploma de absolvire a facultății, certificatul de naștere etc. Mi-a lăsat un bilet să-l aștept seara la 18,45 la halta Bordei.

Am venit acasă pe la ora 12. Fiind șefă de Oficiu de calcul, mai puteam să plec din timpul programului. Îi spuneam directorului că mă duc în delegație la Centrul de calcul de la Electroputere, sau de la Oltcit, sau de la Combinat, sau de la Avioane.

Am văzut că nu luase *bariu*. Am găsit biletul și am telefonat la Potcoava. Mi-a răspuns mama și mi-a spus că el nu ajunsese. I-am explicat pentru ce trebuia să vină la Potcoava. Despre boală, nici o vorbă.

Eram îngrijorată. Îl știam bolnav. Am plecat în oraș să-i iau eu *bariu*. Seara, l-am așteptat la halta Bordei, cum mi-a scris pe bilet. Era vesel. Abia aștepta să se înscrie la doctorat. Vorbise cu dl. Bețeliu să-și dea doctoratul cu „Opera lui Alexandru Al. Philippide". Trebuia să cuprindă toată activitatea: *curente și tendințe literare în perioada debutului editorial al lui Al. Philippide, poetica lui Al. Philippide, receptarea în timp a operei lui Al. Philippide, poezia lui Al. Philippide, proza lui Al. Philippide, eseistica lui Al. Philippide, aforismele lui Al. Philippide, afinități elective - traduceri* etc.

Până noaptea târziu, mi-a vorbit despre Philippide. Mi-a recitat din poemele lui, mai ales din „Monolog în Babilon". Era bine dispus. Mă bucuram de starea excelentă în care se găsea, dar aveam o

strângere de inimă. Ecograful nu mințea. Tumoarea aceea la pancreas era un semn de întrebare.

În ziua în care venise acasă cu analizele și cu diagnosticul de la ecograf, am căutat prin toate dicționarele pe care le aveam în casă să ne documentăm despre pancreas. Nu știam anatomie nici eu, nici el.

Am citit în DEX: *„glandă de formă alungită, așezată înapoia stomacului, care are legătură cu splina și cu duodenul"*. De aceea avea impresia că-l doare stomacul. De la un timp, avea când diaree, când era constipat. Tot acest inconfort era generat de pancreas.

19 septembrie 2001. Am fost cu el la Spitalul militar, pentru analize. I-au luat sânge și i-au făcut raze la stomac. După aceea, eu am plecat la serviciu, iar el, în oraș, să-și copieze actele pe care le adusese pentru doctorat.

Seara, după ce am mâncat, a început să-mi vorbească despre teza de doctorat. Nu dădea nici o importanță bolii. Avea încredere în el. Îmi spunea că este puternic.

Îmi amintesc de multele seri de vară pe care le petreceam pe terasa noastră de la bloc la o cafea, o țigară și un pahar de vin bun. Îmi spunea:

- Coană Mițu, adu cafelele în *sacnasiu !*

Așa numea el terasa noastră, care era năpădită de flori, semănând, mai degrabă, cu o seră.

Deși nu era prea mare, terasa noastră era frumos amenajată. Într-o parte era sectorul cactușilor, care înfloreau la un an o dată, iar florile lor durau doar 24 de ore. Ce bucurie era dimineața, când îi găseam înfloriți. Costel chiar le săruta, metaforic vorbind, florile. În altă parte era sectorul mușcatelor, care stăteau tot timpul înflorite; erau: albe, roze, roșii, șatirate. În altă parte erau florile de primăvară: albe; apoi florile care înfloreau vara: leandrii, trandafirii japonezi; urmau florile de toamnă și florile de iarnă: crăciunițele, care înfloreau chiar de Crăciun.

Ne încântam adesea de câte un element sau altul al vieții noastre trecătoare, cum ar fi tufele de garoafe pe care bunii noștri colocatari de la parter le îngrijeau cu multă dragoste. Dincolo de aceste

componente sufletești, ne gândeam la treburile zilnice.

Îmi spunea ce făcuse la serviciu în ziua aceea, cu cine se întâlnise, cu cine se „certase“ („certase“ în ghilimele, pentru că el nu era nicidecum un om certăreț), cu cine vorbise la telefon etc. Eu nici nu aveam timp să deschid gura să spun ceva. Era volubil, era plin de vervă.

După ce epuiza toate întâmplările din ziua aceea, începea să recite din Iliada ori din Odiseea. La un moment dat, îmi spunea:

- Mițu, întoarce ceașca să-ți ghicesc!

Lua un chibrit în mână și urmărea toate dârele lăsate de cafea pe ceașcă. Eu mă amuzam. Îmi ghicea, de asemenea, în palmă:

- Mițu, să știi că trăiești mult ! Uite ce lungă este linia vieții la tine!

- Da, așa este, semăn cu bunica mea, care a trăit 83 de ani ! Dar, la tine cum este? întrebam eu.

- Eu nu trăiesc mult. Semăn cu tata.

Apoi adăuga:

- Mițulică, nu se știe niciodată. Destinul își are secretele lui. Cel care v-a rămâne în urmă, va scrie despre celălalt.

Am dat din cap afirmativ. Mi-a plăcut ideea, neștiind atunci că povara va cădea pe umerii mei.

După aceea, mergeam în cameră și citeam, înainte de culcare, din Biblie: fie din *Cântarea cântărilor*, fie din *Psalmi*, fie din *Ecclesiast* și ne îmbogățeam din aceste înțelepciuni; iar a doua zi, plecam la muncă, așa cum am fi fost ucenici. De la ucenic la mucenic nu este, pare-se, decât un pas. Încercam să facem acest pas prin lamura gândului nostru.

20 septembrie 2001. A fost singur să-și ia analizele de la Spitalul militar. Se simțea din ce în ce mai rău.

După amiază, stând la o cafea, pe terasă, am văzut că avea cearcăne galbene în jurul ochilor. Îmi spunea că îl doare mereu stomacul.

Acum știam ce are. Știam că are o tumoare la pancreas, dar speram, și eu, și el, ca acea tumoare să fie benignă. Așteptam analizele la sânge și la urină. Medicul internist ne spusese că dacă

analizele la sânge ies bune se poate interveni chirurgical pentru extirparea tumorii.

Am vorbit cu Delia, cumnata mea, la telefon. Fiind cadru medical, o mai consultam în probleme de medicină, îi spuneam simptomele pe care le avea Costel. I-am spus, printre altele, că nu-i trece durerea decât cu algocalmin (fiole), și acest medicament nu se găsește la farmacii.

(Fac aici o paranteză pentru a-mi exprima indignarea că acest medicament simplu, care altădată se găsea pe toate drumurile, atunci lipsea cu desăvârșire din farmacii. Deh, problemele politice îi afectează pe oamenii de rând. Fabrica de medicamente din Iași, fiind unicul distribuitor de medicamente din țară, mărise prețurile, iar Ministerul Sănătății făcea „eforturi“ să aducă înlocuitori din străinătate.)

Delia mi-a spus că-i trimite ea, a doua zi, prin Lavinia, nepoata mea, 10 fiole de algocalmin (furate, bineînțeles, de la spitalul din Băilești). Lui Costel, numai la algocalmin îi ceda durerea. De la spital îi dăduseră o rețetă, până îl internau. Cumpăraserăm medica-mentele; el le lua, ca un copil cuminte, dar nu-i calmau durerea.

21 septembrie 2001. A fost la serviciu. A vorbit cu Liviu Grăsoiu de la Radio București, căruia trebuia să-i trimită o casetă cu câteva poezii de-ale mele și cronica lui Gheorghe Grigurcu la cartea mea „Ochiul de lumină“, care tocmai apăruse. Intenționa să se ducă a doua zi (sâmbătă) la Radio să copieze caseta.

22 septembrie 2001 (sâmbătă). Dimineața, s-a simțit foarte rău. Am vrut să sun la salvare, dar nu m-a lăsat. Vorbise la Spitalul militar cu medicul care trebuia să-l opereze. I-am dat o fiolă de algocalmin și i-a cedat durerea. I-am făcut ceai de rostopască și s-a simțit mai bine. Apoi a mâncat.

Pe la ora 4 după amiază, l-a sunat pe Marian Paraschivu să vină pe la el, să mai stea de vorbă. Se simțea singur. Era trist. Eu încercam să-l scot din acea stare, spunând diverse lucruri fără însemnătate.

Marian a venit pe la ora 6 după amiază; au văzut un meci de fotbal la televizor. Lui Costel îi plăcea de el. Era un om cinstit, avea un limbaj presărat cu regionalisme și era capabil să facă o atmosferă

plăcută.

După meci, Costel a vrut să ieșim să mai ia și el aer. Nu suporta să stea mult în casă. Îi plăcea să meargă, să stea în aer liber, să discute, să facă glume. Era foarte deschis, jovial, un om de societate. Îi plăcea, de asemenea, foarte mult la țară.

Poate că serviciul pe care îl avea îșI pusese amprenta. Cei de la Radio aveau muncă de teren, de delegații. Luau interviuri, dialogau, puneau întrebări. Seara, veneau la Radio și prelucrau în studiou, cu ajutorul operatorilor, munca de peste zi. Se mira cum de pot eu să stau 8 ore închisă într-un birou.

Făcusem facultatea de matematică-informatică și lucram la Centrul de calcul de la IUG Craiova. Stăteam în fața unui computer și proiectam, scriam programe, executam programe. De asemenea, făceam tehnoredactare. Acest lucru mă deconecta, mă delecta. Având afinități cu literatura, îmi plăcea să scriu la calculator, mai ales lucrări filologice sau filosofice. Fiind șefa Centrului de calcul, de multe ori stăteam peste program, mai ales când era Costel în delegație și știam că vine târziu acasă.

Dacă ajungea cumva înaintea mea acasă, îmi dădea telefon: „Mițule, vino repede acasă! Mi-e foame! Vino, să-mi dai să mănânc!“ Mă amuzam. Parcă era un copil. Se amuzau și telefonistele de la serviciu, care-l simpatizau, ba se mai și întindeau la glume cu el. Îmi spuneau: „Doamna Doina, duceți-vă acasă să-i dați copilului să mănânce, că moare de foame!“

Uneori, se prostea și spunea: „M’a foame!“. Îl imita pe copilul prietenului său Liviu Epureanu.

Erau, cu câțiva ani în urmă, la mănăstirea Lainici, în ziua de „Schimbarea la față“, pentru a înregistra pe reportofon evenimentul și a-l reda la emisiunea „Lumina credinței“ de la Radio „Oltenia“ Craiova. Slujba a ținut foarte mult. A participat, atunci, și mitropolitul Olteniei, Nestor Vornicescu.

Mitropolitul Nestor îl prețuia foarte mult pe Costel. După fiecare slujbă, la care era și Costel prezent, îl întreba: *„Hei, Costache, cum a fost? Mă bucur că ai participat. Să rămâi și la ultima parte!“*Urma masa soborului de preoți și bineînțeles discuții amicale.

După slujbă, Costel și Liviu au fost chemați de Mitropolit. În timp ce Înalt Prea Sfinția Sa îi îmbrățișa și le mulțumea pentru participare, copilul a izbucnit: „M'a foame!". I.P.S. Nestor a zâmbit, l-a mângâiat pe copil pe creștet, și a spus: *„Domniile voastre, poftiți la masă!"*

Am ieșit la o terasă din apropiere. Marian și nevastă-sa au băut bere, iar noi - apă plată. Făceam și eu tratament cu *oxacilină,* pentru că îmi apăruseră trei buboaie pe piciorul stâng și nu trebuia să beau alcool (era prima dată în viața mea când aveam așa ceva). Lui Costel nu-i spusese nimeni să nu bea băuturi alcoolice, dar se oprise el așa dintr-o dată.

Noaptea, a dormit bine. Eu, și mai bine. Eram obosiți și aproape mulțumiți de ziua care trecuse.

23 septembrie 2001 (duminică). Costel s-a trezit pe la ora 7 și mi-a spus că-i e foame; să-i frig un cârnat. M-am bucurat că voia să mănânce. A mâncat bine, a băut ceai și apoi o ceașcă de cafea și, bineînțeles, a fumat. Nu se putea lăsa de fumat.

Pe la ora 14 a dat Marian telefon și ne-a invitat să mergem prin parc, la o plimbare. Costel a fost de acord, ba chiar s-a bucurat. Și-a luat mai multe casete și reportofonul, să caute, în parc, interviul cu Gheorghe Grigurcu pentru Liviu Grăsoiu de la Radio București.

Am ajuns în parc. Voia să mănânce mici, ca de altfel și noi. Până la restaurantul „Ciobănașul" s-a odihnit de trei ori. Nu avea putere. În schimb, era în stare să ne smulgă zâmbete:

- Uite o bancă goală, care ne așteaptă! Hai s-o „șerșetăm"! (Cuvântul „cercetăm" îl rostea adesea „șerșetăm", imitându-l pe mitropolitul Nestor Vornicescu).

Îi cumpărasem, din oraș, bere fără alcool. Și-a desfăcut o cutie, cum ne-am așezat pe prima bancă. I se usca gura.

Ajunși la restaurantul din parc, a mâncat doi mici. S-a simțit bine. Era vesel. A încercat să caute pe casete, dar nu auzea bine, pentru că era multă gălăgie în parc. A renunțat, zicând că „mai este și mâine o zi".

Ne-am întors acasă pe la ora 19. A vrut să mai stăm la terasă, la noi, în cartierul Lăpuș. Parcă voia să țină timpul în loc. Își dorea o

dilatare la infinit a acelei zile.

A băut puțină apă plată. I-a spus lui Marian că mâine se operează. Era foarte optimist. M-am înfiorat. Cu câtă ușurință putea să vorbească despre o operație, care nu era deloc ușoară. Mi s-a părut, atunci, că vorbește altcineva în locul lui, cu aceeași voce, cu aceleași gesturi, dar cu o detașare uluitoare.

24 septembrie 2001. Noaptea, a dormit foarte prost. I-am dat două fiole de algocalmin și ceaiuri. La ora 7 am chemat un taxi și am plecat amândoi la Spitalul militar.

Ajunși la spital, am intrat în cabinetul medicului Mihai Popescu, cel care urma să-l opereze, și i-am dat analizele pe care le făcuse cu câteva zile în urmă. Costel i-a dat ultima lui carte: „Întâlniri mirabile cu Mitropolitul Nestor". Era optimist și încrezător, de parcă nu el era bolnavul, ci eu.

Medicul l-a încurajat. I-a spus că-l cunoaște după nume și după voce, el fiind un ascultător al postului de radio „Oltenia" Craiova.

I-au luat din nou sânge pentru analize și i-au făcut internarea, care nu a fost lipsită de peripeții: stat la coadă la un birou, cu biletul de internare și fișa medicală. Când am ajuns la ghișeu cu toate actele, o doamnă s-a uitat la acte și cu un aer rece și distant mi-a spus că nu am adeverință de la serviciu. În acest timp, Costel stătea pe bancă în curte și mă aștepta. Era o vreme frumoasă, dar mă întreb dacă era o vreme urâtă cu vânt, sau ploaie, sau ger, unde ar fi stat un bolnav să aștepte sau, și mai grav, să fi fost obligat să stea el însuși la coadă, în picioare, la acel ghișeu cu funcționari indolenți.

Am luat un taxi, am dat fuga la Radio, am luat adeverința, apoi m-am întors și am rezolvat problema.

Am mers cu Costel în salon și cu o asistentă care i-a arătat un pat gol în care trebuia să se așeze. După aceea am plecat la serviciu.

După program, pe la ora 16, m-am întors la Costel, la spital. I-am dus mâncare.

L-am găsit pe alee. Se plimba, cu mâinile la spate, îmbrăcat în trening. Am stat de vorbă pe niște pietre, în curte. A trecut pe lângă noi asistenta, pe care o rugase, mai devreme, să-i dea un medicament să nu-l mai doară stomacul.

- Haideți să vă fac o injecție cu papaverină! i-a zis asistenta.

- Dar, după aceea, mai pot să stau de vorbă cu nevastă-mea? a ripostat el, șăgalnic.

Asistenta i-a zis să mai stea cu mine, că-i face injecția după aceea:

Am plecat pe la ora 18. Mi-a zis să nu spun la Potcoava de operație.

De câte ori ne duceam la Potcoava, mama îi zicea să nu mai fumeze și să nu mai bea. Îi făcea toate poftele, dar când îl vedea cu țigara aprinsă și cu paharul în mână, îl certa. Îmi spunea: „Doina, mamă, Costel, cât a fost acasă, a fost un copil cuminte. Tot satul se mira de el. Învăța bine, era muncitor. Cum s-a însurat, s-a schimbat (este vorba de prima lui soție). A început să fumeze și să bea vodcă."

Intervenea și sora lui: „Era complexat că era de la țară și ca să pară și el mare în fața nevesti-si, care avea unghiile de un metru și fuma întruna și bea cafea, și-a zis că trebuie să se ridice la nivelul ei."

Se temea să nu-l certe. Își dădea seama că vodca și tutunul contribuiseră din plin la starea în care se afla.

Pe la 20,45 mi-a dat telefon de la spital. Părea mai destins și încrezător în puterile sale. Mi-a spus ce se mai întâmplase în intervalul de când plecasem eu, până la această oră. Mi-a zis din nou să nu spun nimic despre operație la Potcoava.

25 septembrie 2001. Am ajuns la Spitalul militar la ora 9. Costel nu era în salon. Mi-au spus cei de acolo că este în Policlinică pentru raze la plămâni.

M-am dus în Policlinică, l-am căutat la Radiologie, dar plecase. Asistenta de acolo mi-a spus că l-a trimis să-și ia fișa medicală și să vină mai târziu.

M-am întors în spital, am intrat în salon, și l-am găsit în pat. Mi-a zâmbit. Un zâmbet frumos și trist. I-am dus ziarele și două gogoși calde. O gogoașă a mâncat-o chiar atunci.

Mi-a spus că nu-și făcuse razele, pentru că nu a avut fișa la el. Am mers împreună și le-a făcut.

După aceea, am trecut pe la medicul Paul Demetrian să-l întrebe dacă doctorul Mihai Popescu, cel care urma să-l opereze, este chirurg

bun.

Doctorul Paul Demetrian era rudă cu scriitorul Bucur Demetrian, pe care Costel îl cunoștea bine. Acesta i-a spus că dr. Mihai Popescu este unul din cei mai buni medici ai Spitalului militar, are experiență și a întâlnit multe cazuri dificile în viața lui de medic. De fapt, Paul Demetrian i-l recomandase, după ce îi făcuse ecografia.

- Domne doctor, sunt ca înecatul care se agață de un pai! a spus Costel, râzând.

Medicul a zâmbit și el și l-a încurajat, bătându-l pe umăr.

- O să fie bine, domnule Dumitrache!

Costel era conștient de gravitatea bolii, dar era optimist. Își făcea cruce și spera, ca și mine, să se întâmple o minune. Speram ca tumoarea să nu fie malignă. L-am încurajat și eu:

- Lasă, Mițule, că ne facem noi bine! Trebuie să ai curaj!

(În momentele noastre bune ne gratulam cu apelativul „Mițu". El începuse, iar eu îl imitam.)

Nu știa când îl operează. L-am condus până în salon și am plecat la serviciu.

Pe la ora 14 mi-a dat telefon și mi-a spus că mâine (26 septembrie) îl operează. Aproape că se bucura.

La ora 16, am fost la el, la spital. I-am dus o cutie cu smântână și o gogoașă. Le-a mâncat în sala de mese pentru că în salon se mătura. Îi spuseseră că de la ora 18 să nu mai mănânce nimic.

Vorbise cu doctorița care urma să-i facă anestezia: era soția decanului Resceanu, de la Facultatea de Teologie; bun prieten cu el. L-a încurajat și ea, apoi l-a întrebat:

- Domnule Dumitrache, de când aveți pielea galbenă ?

- De câteva zile - a răspuns Costel.

Nu știu dacă el a remarcat sau doar a zis așa. Având tenul măsliniu, nu se prea observa decât doar dacă te uitai atent. Eu văzusem, dar nu i-am spus. Mi-a fost teamă să nu-l sperii. E clar că avea probleme și cu ficatul.

După ce mi-a relatat întâlnirea și conversația cu doctorița Resceanu, a mers cu mine până la poarta spitalului, sub pretextul că vrea să mă conducă.

- Vreau să fiu sigur că pleci! a adăugat el.

Pe drum s-a mai așezat pe o bancă. Obosea.

L-am lăsat la poartă cu niște băieți, cărora le dăduse niște dedicații la Radio, și am plecat să-i iau apă plată de la un chioșc de peste stradă.

Înainte de a pleca spre poartă, m-a rugat să-i fac un *ness*. Își cumpărase trei pliculețe.

I-am făcut *ness* într-o cană și am mers afară pe o bancă, mai în spate, unde mai stătuse el, de dimineață. Aici, o situație de care ne-am amuzat amândoi: sub bancă era un fes care semăna cu al lui.

- Mițule, uite un fes ca al tău! spun eu, mirată.

S-a uitat, a râs, apoi a adăugat:

- Este chiar al meu.

De dimineață, căzuseră câțiva stropi de ploaie și banca era udă. Și-a luat fesul de pe cap și l-a pus pe bancă, să stea. Când a plecat, a uitat să-l ia.

Pe la ora 19, am plecat. L-am pupat pe amândoi obrajii și l-am încurajat. I-am spus că mâine de dimineață voi fi acolo.

Pe la ora 20 m-a sunat acasă să-mi spună că s-a întâlnit cu profesorul Resceanu, care venise s-o ia pe doamna doctor. Era bucuros. Îl încurajase și decanul de la Teologie.

Pe la ora 21, m-a sunat Mari, sora lui, de la țară. I-am zis că tocmai voiam să sun și eu să le spun că pe Costel îl operează mâine. S-a mirat.

- Cum să-l opereze, că el ne sună acum 10 minute și ne spuse că i-au ieșit analizele bune și că îl externează.

I-am spus, atunci:

- Mari, ascultă-mă pe mine! Eu nu vreau să te înfricoșez, dar operația lui Costel e o chestiune serioasă. Este vorba de o tumoare la pancreas. Vino, și tu, mâine la Craiova. Nu-i spune nimic mamei. Costel mi-a zis să nu vă spun, dar eu cred că trebuie să știi și tu.

26 septembrie 2001 (miercuri). La ora 8, eram prezentă la spital. Medicul tocmai era la vizită.

La ora 8,30, am intrat la Costel în salon. Era în pat, îmbrăcat în pijama, cu ochelarii pe nas și proaspăt bărbierit. Arăta bine. Mi-a

zâmbit. Doamne, ce zâmbet frumos! Nu aveam să mai văd niciodată acel zâmbet. Mi-a venit să plâng, dar nu i-am arătat.

L-am pupat, am stat pe marginea patului și l-am întrebat cum a dormit. Mi-a spus că a dormit bine.

La ora 8,34 a venit o asistentă:

- Domnule Dumitrache, haideți cu mine!

Și-a băgat aparatul de radio în noptieră, și-a scos ceasul de la mână, și-a luat ochelarii și i-a pus în toc. Toate acestea le făcea cu gesturi lente și cu un calm deosebit, parcă voia să tragă de timp, să preschimbe clipa în veșnicie.

A ieșit pe culoar și, făcându-și semnul crucii, s-a dus după asistentă. L-am pupat pe obraz și i-am spus:

- Curaj, Mițule! Te iubesc!

Am stat pe culoar. Mă plimbam de colo-colo. Nu aveam liniște. Am ieșit în curte. Era o toamnă frumoasă, caldă. Arborii își legănau frunzele încă verzi. Soarele pătrundea printre ramuri, legănând umbre pe alei.

Mă gândeam dacă noaptea visasem ceva. Încercam să-mi aduc aminte. Gândul îmi zbura la zâmbetul acela frumos și liniștit. Din ce straturi lăuntrice izbucnea atâta măreție și atâta putere de stăpânire? Din ce izvoare țâșnea atâta detașare? Privirea limpede pătrundea dincolo de lumea aceasta. Avea obsesia veșniciei, și veșnicia se instalase pe chipul lui. Într-o expresie de deznădejde, simțeam frângerea echilibrului și timpul se adâncea într-un somn adânc.

La ora 10,30 a ieșit medicul din sala de operație. M-a văzut. Parcă voia să mă evite. Nu știa cum să-mi spună. L-am abordat:

- Domnule doctor, ce face soțul meu?

- Doamnă, mergem să vorbim în biroul meu!

Am mers. S-a așezat pe scaun. M-am așezat și eu. Nu știa cum să înceapă.

- Doamnă, nu este bine deloc. Are o tumoare la pancreas foarte mare, care a cuprins și ficatul și căile biliare. Are icter mecanic. I-am curățat căile biliare. Va trebui să meargă la oncologie. Tumoarea este neoplasmatică.

- Adică, are cancer - spun eu, cu vocea sugrumată.

- Da! - spune el.

Am simțit cum totul se termină. În jurul meu se făcuse un vid imens și fără hotare. Descifram un început al infinitului, o infinitizare a vieții până la epuizare, o mișcare ce slăbește și se stinge spre un urcuș ce l-a dorit mereu, o consumare în interior ca o învingere, într-o încheiere naturală absolută, ca o devenire neîncetată. Mai vedeam în față un om care dăduse sentința. După un timp, mă trezesc vorbind:

- Ce șanse are?

- Minime! - spune el

Printre lacrimi, îl mai întreb:

- El știe, v-a auzit vorbind în timpul operației?

- Nu, spune el, i-am făcut anestezie totală. Doarme. Este la reanimare.

- Pot să-l văd?

- Acum, nu, pentru că doarme. Veniți după masă, la ora 18, după vizită.

Am plecat năucită. Voim să nu mă mai gândesc la nimic. Mi se părea că văd topirea totală a lumii, cerul se sfârșise, eram pătrunsă de imensitatea unei nopți lugubre, înaintam printr-un ocean de gheață spre nicăieri, ca o plecare fără de înțeles.

Am ajuns acasă la ora 12. I-am dat telefon surorii lui Costel. I-am spus să vină și ea după masă la Craiova, să mergem împreună la spital. De fapt, îi spusesem de operație de aseară, deși Costel a zis să nu spun.

La ora 16,45 a venit sora lui Costel. Mi s-a părut o veșnicie. Între timp, am făcut ceai de mușețel. Am luat pijama curată să-l schimb.

Am mers împreună la spital. Am intrat la reanimare. Costel a deschis ochii și ne-a văzut. S-a mirat cînd a observat-o pe sora lui. I-am spus:

- Ce faci, Puiuțu? Ești bine?

Era trist. Nu m-a mai întâmpinat cu zâmbetul acela frumos, ca de obicei. Era slab, numai piele și os. Doar vocea îi rămăsese neschimbată - vocea aceea gravă, de om de radio.

Am vorbit din nou cu medicul. I-a spus și surorii lui, ceea ce-mi spusese mie. *Șanse minime*. Mi-a spus, apoi, să vin a doua zi să iau o probă s-o duc la laborator.

Mari a plecat aproape plângând. I-am spus că o s-o mai sun eu.

Am mers din nou la reanimare, la Costel. M-am așezat pe un scaun lângă el și i-am citit din „România literară", care tocmai apăruse. I-am citit niște poezii, apoi, de pe ultima pagină a revistei, articolul despre Paul Grigoriu și C.V. Tudor.

Cu câteva zile în urmă, Paul Grigoriu, de la Radio București, avusese invitat la emisiunea sa, „Sfertul academic", pe Corneliu Vadim Tudor. Paul Grigoriu fusese sancționat pentru faptul că l-a lăsat pe C.V. Tudor să „bată câmpii".

Mi-a zis să-i citesc și poezioara lui Emil Brumaru. Ne plăcea cum scrie Emil Brumaru. Avea o rubrică în „România literară" intitulată „Cerșetorul de cafea".

I-am mai citit, până a adormit. Am vrut să rămân acolo peste noapte, dar asistenta de serviciu mi-a zis că nu mai are rost să stau. Am fost atentă cu ea și am rugat-o să aibă grijă de el.

Mai era acolo o doamnă cu fiica ei, care se operase în aceeași zi. Am rugat-o pe ea să-i umezească buzele cu ceai de mușețel, dacă-i cere, sau s-o cheme pe asistentă.

Am plecat acasă cu un taxi. Taximetristul era beat și era să lovească mașina de un tramvai. I-am plătit cât știam că face un taxi de la Spitalul militar până la mine acasă și m-am dat jos. Am ajuns la ora 22. Am sunat-o pe Mari să-i spun, pentru că așa ne înțeleseserăm.

27 septembrie 2001. La ora 7,55 am ajuns la spital. Pe Costel tocmai îl mutau de la reanimare în salon. Am mers la el:

- Ce faci, Puiuțu?

Era trist. Avea buzele pârlite. Avea urdori la ochi.

L-am spălat pe față cu ceai de mușețel. L-am mângâiat pe obraz și l-am încurajat.

Mi-a spus că nu a dormit bine. Doamna care rămăsese cu fiica ei, peste noapte, mi-a spus că s-a ridicat în fund și a strigat: *„Mițu, îmi vine să vomit!"* A venit asistenta și l-a liniștit.

Am vorbit din nou cu medicul. Mi-a dat proba pentru laborator:

o bucățică de ficat pusă într-un borcan cu formol. M-a trimis la un laborator pe Calea Severinului.

Afară ploua. Am luat un taxi și am plecat la laborator, pe Calea Severinului, aproape de florărie.

Prin geamurile mașinii se întrezărea o imagine tristă a orașului. Ceva bacovian. Roțile se rostogoleau pe asfaltul umed și păreau că merg la infinit. Pe trotuar, siluete triste își îndreptau pașii către niciunde ca într-o căutare veșnică, blocurile păreau niște figuri geometrice ce stricau echilibrul universal, iar eu, dominată de neîncredere și speranță, de îndoială și credință, de deznădejde și iubire, mă simțeam obosită și împovărată. Gândul îmi zbura la vorbele Ecclesiastului: *„Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni.“*

Am ajuns acolo, dar era închis. Aveau program de la 16 la 19. Am luat un taxi și m-am întors acasă.

Acasă, m-am uitat prin borcan la bucățica aceea de ficat și am plâns. Avea pete albe. Eram supărată și dezamăgită; întristări adânci se împleteau într-o iluzie de speranță îndepărtată și într-o așteptare dezolantă.

Am plecat la serviciu. Acolo i-am povestit unei colege. M-am mai descărcat. Ea m-a încurajat, mi-a povestit de diverși oameni bolnavi de cancer, care s-au vindecat.

Mi-am adus aminte ce-mi ghicise femeia de serviciu în ceașca de cafea, în urmă cu două luni.

- Doamna Doina, nu vă apucă iarna cu soțul dumneavoastră!

- Da, spun eu, pentru că urmează să plece în Belgia.

- Nu, zice ea, toate drumurile sunt închise. Nu pleacă nicăieri.

- Poate ne despărțim! am spus, râzând.

N-a zis nimic, dar s-a uitat la mine, cu tristețe.

Femeia de serviciu mă simpatiza pentru că eu nu o tratam de sus, așa cum făceau alți șefi de birouri, dar nici nu mă trăgeam cu ea de șireturi.

În sala calculatorului nu se mătura pentru a nu se face praf, ci se făcea curățenie cu aspiratorul. Și asta la câteva zile, când nu era mult de lucru, ca să nu perturbe munca operatorilor. Atunci îi ziceam:

- Vă rog frumos să faceți curățenie și în sala calculatorului.

- Da, sigur, doamna Doina, imediat! spunea ea.

După serviciu, din nou la spital. Costel era în pat. Începea să arate mai bine, deși era nebărbierit.

28 septembrie 2001. La ora 8 am fost la spital. I-am dus ziarele. Mi-a spus că nu a dormit bine.

Avea în continuare firele: în nas, în vezica urinară și la operație - pentru drenaj. Nu avea voie să mănânce nimic. Îl hrăneau cu vitamine. Avea perfuzii în mână.

Nu a putut să doarmă, pentru că l-a enervat un bolnav, care era în comă hepatică și se văieta tot timpul.

Erau trei în salon. Mi-au spus asistentele că e cel mai cuminte pacient.

Am vorbit cu medicul. I-am spus că la laborator au program numai după masa și că urmează să mă duc azi.

Pe la ora 10 am plecat la serviciu. Acolo mă așteptau o mulțime de probleme: urgențe pentru bancă, pentru administrația financiară. Un produs nu putuse fi exportat, pentru că nu era gata programul la calculator. Directorul s-a înfoiat un pic, dar, cunoscându-mi necazul, s-a calmat și mi-a zis:

- Doamna Doina, să lăsați un înlocuitor competent!

Lăsasem înlocuitor o colegă, pe Daniela Dinescu, dar, ca să pară cumsecade în fața colegilor, le dădea bilete de voie în neștire. Ba mai pleca și ea. Era o debandadă de nedescris.

Mă năpădiseră problemele. Aveam de lucru până peste cap. M-am calmat și am rezolvat totul în timp util.

Aveam o mare putere de concentrare. De fapt, eram cunoscută ca fiind o fire lucidă, rece, distantă și sobră. Ca șefă a Oficiului de Calcul, deși nu am făcut nimănui rău, am fost foarte temută. Impuneam respect. Eram eu însămi serioasă și voiam seriozitate. Bineînțeles că le și luam apărarea în fața directorului sau a altor șefi de servicii care, atunci când nu-și rezolvau ei problemele, dădeau vina pe Oficiul de calcul, că nu le dădea programele la timp.

Nu-mi plăcea să-i văd pe culoar, stând la bârfe. Dacă nu aveau de lucru, le dădeam „România literară“ sau „Luceafărul“ să le citească. Odată, Rodica Aldea mi-a zis:

- Ce-mi dai tu mie să citesc? Eu n-am mai pus mâna pe o carte sau pe o revistă de când am terminat facultatea.

Bineînțeles că glumea. Am izbucnit toți în râs.

La ora 15,30, am luat un taxi și am plecat cu proba de la ficat la laborator. Doctorița de acolo, Greta Ispas, a luat borcanul, a scos bucățica de ficat cu o pensetă, s-a uitat la ea și a exclamat:

- Urâtă boală!

I-am întins biletul cu diagnosticul pus de chirurgul Mihai Popescu: *„Proces proliferativ de cap de pancreas cu metastaze hepatice. Icter mecanic".*

Mi-a spus să mă duc să iau rezultatul peste o săptămână.

Eram terminată. Îngălbenisem. Tristețea care mă cuprinsese sporea mereu, mă aflam într-o atmosferă distrusă de deznădejde, eram deprimată de această sălbăticie a realității, vedeam totul în culori tenebroase, într-o agonie sumbră, aproape înstrăinată de mine însămi. Doctorița m-a văzut și m-a încurajat.

- Doamnă, și soțul meu a avut aceeași boală și l-am dus la medicul oncolog Marcel Ionescu. Este un doctor foarte bun. Aproape că face minuni. Vi-l recomand și dumneavoastră. Soțul meu a mai trăit un an și jumătate.

Halal încurajare. Mi-a mai spus:

- Știți că nu i-au scos tumoarea?

- Nu, spun eu, credeam că i-au scos-o.

- Probabil că doctorul Mihai Popescu a preferat să nu umble la tumoare. I-a curățat căile biliare și l-a scos din icter mecanic - a mai spus ea.

Mi-a dat adresa medicului oncolog Marcel Ionescu și numărul lui de telefon. A mai adăugat:

- Probabil că v-ați înțeles foarte bine cu soțul dumneavoastră, l-ați iubit și v-a iubit.

Îmi vorbea la trecut. Oare de ce?! Eu încă îl iubeam, el încă făcea parte din viața mea, el era încă prezent.

Deși eram la a doua căsătorie, și eu, și el, ne iubeam, ne înțelegeam, aveam încredere unul în altul, nu exista nici un obstacol care să ne despartă. Ba da, exista unul, pe care începusem să-l intuiesc:

moartea.

Mă gândeam câtă diferență este între Costel și primul meu soț. Vrând-nevrând, facem comparații. Am vrut odată să rup pozele de la nuntă. Costel nu m-a lăsat. Îmi spunea adesea că viața noastră este istorie.

- Nu putem să înlăturăm nimic, chiar dacă nu ne place. Viața noastră este o istorie scrisă de destin. Nu trebuie să ne rușinăm de ceea ce ni se întâmplă.

Acel bărbat, care se numise soțul meu, deși făcuse o facultate umanistă în București, nu știa cum să se poarte nici cu o femeie, nici în societate. Mai mult, nu știa să scrie; făcea greșeli gramaticale. Acest lucru m-a dezgustat. Odată a adormit la teatru pentru că nu-i plăcea piesa care se juca pe scenă.

La divorț a adus martori (unul dintre ei fiind profesorul R.G., artist plastic cunoscut în Craiova, dar lipsit de caracter), care au spus că nu știu să gătesc și să cârpesc; că toată ziua nu fac nimic altceva decât scriu poezii și pictez. Ce lucruri rușinoase pentru o femeie! Să scrie poezii și să picteze!

Martorii mei cred că au spus ceva despre băutură. Așa se întâmplă la divorțuri: bărbații sunt bețivi, iar femeile - curve sau proaste gospodine.

Eu nu i-am reproșat nimic, deși aveam salariul de două ori mai mare decât al lui și în plus mai făceam și meditații la matematică. Voiam doar să mă scap de el, deși făcusem primul pas în căsătorie cu seriozitate, cu gândul de a-mi întemeia o familie.

Judecătorul și-a dat seama de calitatea membrilor cuplului și a desfăcut căsnicia: nepotrivire de caracter.

Am plecat foarte tulburată din cabinetul doctoriței Ispas. Eram parcă scăpată dintr-o lume a tenebrelor, proiectată într-un spațiu necunoscut și fără margini, purtând cu mine gânduri goale într-o lume fără sens.

Am luat un taxi și m-am dus la spital, la Costel.

Era ora 16,30. Pe firul din nas îi curgea un lichid verde într-o sticlă. M-am speriat și m-am dus la medic să-i spun. Mi-a zis:

- Stați liniștită! Și dumneavoastră, dacă vă pun un fir în stomac,

tot așa eliminați. Nu vă faceți probleme. Așa este lichidul care se elimină din stomac.

În timp ce eram acolo, i-au scos firul din vezica urinară și i-au făcut clismă. Imediat a vrut să meargă la WC.

M-am dus cu el. I-am pus punga cu firul de la drenaj în buzunarul de la pijama, așa cum m-a învățat asistenta, iar firul pe care se elimina lichidul din stomac l-am oprit.

M-a impresionat cât de repede mergea. Se bucura pentru că lucrurile păreau să evolueze bine.

Ne-am întors în salon. S-a așezat singur în pat.

A venit doamna doctor Resceanu. L-a văzut că tușea puțin (ca un fumător) și i-a dat *ambroxol.* Mi-a zis că mâine să-i aduc supă din piept de pui strecurată, că trebuie să mănânce ceva. M-a învățat cum să i-o prepar (ca o supă obișnuită) și mi-a și explicat de ce trebuia strecurată.

Am mai stat cu el de vorbă. Era încrezător. Eram și eu cuprinsă de o tensiune nouă, cu gândul către un viitor de esență spirituală, în închipuirea unei liniști, întronare a unei ordini firești. L-am pupat pe amândoi obrajii și am plecat. Era ora 20.

29 septembrie 2001 (sâmbătă). La ora 7 - la spital. Am așteptat pe culoar până a făcut medicul vizita.

Am intrat la Costel. Nu mai avea firul acela în nas. Părea alt om. Deși era nebărbierit, arăta bine. Era o desfășurare a evenimentelor ce păreau să intre în normal, era ca o strămutare într-o subtilă copilărie, era ca o fugă printr-un timp transfigurat într-o prelungire a visului de copil.

Îi adusesem supă din piept de pui, strecurată. De ce din piept de pui? Pentru că pieptul de pui nu are grăsime. Trebuia să fie numai gustul cărnii.

Ne-am dus în sala de mese. Îi dusesem supa în borcan. Am cerut acolo o farfurie. Lingură îi adusesem de acasă. A mâncat o farfurie de supă și s-a arătat încântat.

- Ce supă bună! Uitasem gustul mâncării! a exclamat.

Îl priveam cum mănâncă și mă bucuram, așa cum se bucură o mamă care își vede copilul înfruptându-se din mâncare cu mânuțele

lui.

După ce a mâncat, am mers în salon și s-a așezat în pat. Lucrurile mergeau bine. Dormise noaptea.

Și-a pus ochelarii pe nas și a început să studieze ziarele pe care i le adusesem. Eu stăteam pe marginea patului și-l mă uitam la el.

După aceea, mi-a spus că vrea să ieșim un pic pe alee să ia și el aer. Deși putea să meargă, mi-a fost teamă să merg cu el pe picioare. Am văzut un cărucior pe culoar și i-am propus să mergem cu el. A fost de acord. S-a urcat în cărucior și eu l-am împins de la spate. Ajunși afară, a tras puternic aer în piept și s-a bucurat:

- Ce bine mă simt afară!

Era o vreme frumoasă. O toamnă blândă. O lumină caldă, pură, obosită. Frunzele arborilor șuierau ca un descântec la atingerea vântului subțire. Liniștea copleșitoare dădea impresia de zbor înalt, plutire, unduire, legănare.

Am stat câtva timp afară, după care l-am dus în salon să se odihnească. L-am sărutat pe amândoi obrajii și am plecat acasă să mănânc și eu. Se făcuse ceasul 13.

Eram bulversată. Îmi părea bine că se simțea în formă, dar știam că boala e înșelătoare. Simțeam că e liniștea dinaintea furtunii. Nu puneam la îndoială constatarea medicului. Îmi răsunau în urechi vorbele: *„Sunt șanse minime, doamnă!“*

La ora 17, am fost din nou la el, la spital. Am mai stat de vorbă, l-am ajutat să se bărbierească. Am ieșit, apoi, să ne plimbăm pe alee. Deasupra, cer senin și limpede ca un imens voal ce oprea trecerea păsărilor dincolo de lumea aceasta. Am ieșit tot cu căruciorul.

A mâncat supă strecurată, a băut ceai de mușețel. La ora 20 am plecat acasă.

Am sunat la Potcoava să le spun cum se mai simte Costel. Sora lui a spus că vine și ea a doua zi (duminică). S-o aștept acasă ca să mergem împreună.

30 septembrie 2001. M-am trezit devreme, deși mă culcasem târziu. Mă culcasem, vorba vine.

De când era Costel în spital nu mai aveam somn. Simțeam topirea totală a lumii, nimic nu mai exista în jurul meu; priveam pe fereastră;

în locul cerului vedeam un imens gol incolor și fără hotare; noaptea mi se părea de imensitatea unui lugubru ocean de gheață.

Mă rugam la cele două icoane pe care le aveam în casă. Treceam dintr-o cameră în alta și mă rugam, mă închinam, cădeam în genunchi. Mă rugam să se întâmple o minune.

Costel era credincios, deși mai păcătuia cu câte o înjurătură. Era primul și singurul om de la Radio Craiova în stare să facă o emisiune religioasă. În 1990, după căderea comunismului, când s-a pus problema să se facă și la Radio Craiova o emisiune religioasă, toți au dat din umeri. Nimeni nu avea curajul să se încumete la așa ceva. Dintre ei toți, unul singur citise Biblia: acesta era Constantin Dumitrache. Toți au arătat spre el.

La ora 10 a venit sora lui Costel, cu Nelu Rotaru, cu mașina. Am mers la spital. Îi făcusem lui Costel supă din piept de găină trecut prin mașina de tocat carne. Așa îmi spusese doamna doctor Resceanu.

Costel ne aștepta. Era în pat. Ne-am pupat, ne-am îmbrățișat. Arăta bine. S-a bucurat că a venit și sora lui. De asemenea, l-a pupat și pe Nelu. Îi era foame.

Am mers la sala de mese. A mers singur. Încet, e adevărat, ca un om după operație. Acolo, i-am pus supa în farfurie și a mâncat. A mâncat cu poftă. Se simțea din ce în ce mai bine. În sinea mea îmi spuneam: *„Oare, cât va dura binele acesta?“.*

Mă bucuram că se simțea bine, dar trei medici îmi spuseseră același lucru: *„Șanse minime“* (doctorul chirurg Mihai Popescu, doctorița Greta Ispas și doctorul oncolog Marcel Ionescu - cu acesta din urmă vorbisem la telefon; îi spusesem diagnosticul, după care a exclamat: *„Of, ce boală urâtă!, dar nu vă pierdeți speranțele, și, mai ales, trebuie să-l încurajați pe dânsul.“).*

Sigur că așa am făcut. L-am încurajat tot timpul. Dar pe mine cine mă încuraja? În acea perioadă am slăbit 10 kg. Mă bucuram că slăbesc; eram cam grasă.

(În paranteză îmi permit o istorioară hilară. Într-una din zilele de după operație, mergeam amândoi pe alee. Ajunseserăm la o bancă și voiam să stăm, dar era ocupată. O bolnavă se scoală și spune:

„Luați loc, doamnă!“)

Am ieșit în curte, ne-am plimbat, am stat de vorbă. Costel se interesa ce mai este pe la țară, ce mai face „baba“, dacă știe de operație. El ar fi vrut s-o scutească de această grijă.

Am plecat pe la ora 13 și i-am spus că mă voi duce să-l văd mâine și să-i duc mâncare. Avea voie să mănânce iaurt, supă din carne de pasăre, pâine prăjită.

Sigur că nu am putut să stau până a doua zi fără să-l văd. La ora 16, am fost din nou la el. S-a mirat, dar s-a și bucurat.

- Ai spus că vii mâine!?

- Da, așa am spus, dar eu ce să fac singură acasă? Aici măcar suntem amândoi, chiar dacă suntem la spital. Important este că suntem împreună.

1 octombrie 2001 (luni). La ora 8, la Costel. I-am dus ziarele, mâncare și am stat de vorbă. La ora 9 trebuia să fiu la Universitate, să-l înscriu la doctorat. Eram îmbrăcată frumos, în costumul meu bej, care îmi dădea distincție. Costel a remarcat acest lucru.

- Ce frumoasă ești, Mițu!

L-am sărutat și am plecat la Universitate. Acolo, eram prima care solicita înscrierea la doctorat. Mi-au dat un formular să-l completez. Știam tema, știam datele, dar trebuia semnătura candidatului, așa că am cerut permisiunea și am alergat la spital, la Costel, pentru semnătură.

S-a simțit bine. Se și vedea doctor în Litere. Voia și să demonstreze colegilor lui că este cineva. Avea colegi de toate categoriile: unii îl prețuiau foarte mult, alții îl dușmăneau. De ce? Era singurul om de la Radio Craiova căruia, în ultimii trei ani, îi apăruseră trei cărți: *„Rugul nestins“*, *„Obsesia veșniciei“* și *„Întâlniri mirabile cu Mitropolitul Nestor“.*

Critica le primise bine. Se scriesese, mai ales, despre *„Obsesia veșniciei“* la modul laudativ. Avea șanse să fie director la Radio Craiova. Unii se temeau de el: *„amatoriștii, fefeiștii și fotbaliatorii“,* mai ales, cum spunea el.

Un coleg, Mircea Pospai, spusese odată: *„Să ne ferească Sfântul să ajungă Costică Dumitrache director la Radio Craiova! Jumătate*

din noi dă afară!".

Lui Costel îi plăceau profesioniștii, oamenii cu studii serioase. Se făcuseră găști, clanuri acolo. Erau familii întregi; cu fini, cu frați, surori, nași, fiice etc.

În acest sens, scrisese un articol numit *„Încrengătura de la Radio Craiova".* A vrut să-l dea unui ziar să-l publice, dar, după ce s-a consultat și cu mine, a renunțat. Îl redau mai jos:

ÎNCRENGĂTURA DE LA RADIO CRAIOVA

Dintotdeauna, dar mai ales astăzi, omenirea a avut (și are) de suportat presiunea „încrengăturilor". Termenul este preluat din botanică și din zoologie și desemnează (cf. DEX): „diviziune a regnului animal sau a celui vegetal, superioară clasei". Există în cele două regnuri (animalier și vegetal) și numeroase subîncrengături care să legitimeze încrengătura.

Încrengăturile se nasc, cresc și mor după legile naturii. Multe dintre ele sunt astăzi pe cale de dispariție; altele se încăpățânează să supraviețuiască într-un fel de corabie a lui Noe aflată în deriva Istoriei.

În plan uman, încrengăturile s-au dovedit durabile din perioada tribală până acum și, cu siguranță, și până mâine-poimâine. Oligarhiile - vechi sau noi - nu sunt altceva decât niște încrengături evoluate organizatoric; ele sunt discriminatorii social, politic, economic. De la pretinși descendenți ai Cerului pe Pământ - oricum s-ar fi numit ei - și până la marii sau micii dictatori de azi nu este nici măcar un pas; poate doar o diferență de nuanță.

Încrengătura socială trebuie să aibă la vârf un dictator; iar dictatorul trebuie să aibă în jurul lui o șleahtă de obedienți, inși pentru care nu legăturile de rudenie sau afective primează, ci acelea de interese: sociale, economice, politice, amoroase.

Scriu aceste rânduri cu gândul la încrengătura de scelerați adunați în jurul lui Hitler, încrengătură pe care a surprins-o magistral „mandarinul valah" ce semna Petre Pandrea în cartea sa „Germania hitleristă", din 1933 (la un an de la venirea f□hrerului la putere). Încrengătura nazistă, ca și cele comuniste, se regăsește, la o scară

mai mare sau mai mică, în fiecare societate, în fiecare țară, în fiecare colectivitate lucrativă (fie că i se spune „grup de interese", fie că i se spune „clan" sau „gașcă").

Nu voi stărui, aici și acum, asupra factorilor favorizanți care permit proliferarea nevertebratelor morale (fiindcă încrengăturile umane sunt alcătuite din nevertebrați: aventurieri, scelerați, estropiați mintal, găinari, poponari etc.). Refulați, acești nevertebrați moral, (dar care se declară cei mai principiali) încearcă să-și compenseze impotența (fizică ori intelectuală), pactizând pentru a accede pe scara socială.

Spuneam că o dictatură trebuie să aibă, la vârf, un dictator. Surpriza vine atunci când o marionetă este impusă de încrengătură drept dictator, iar acesta ajunge să se creadă chiar atotputernic. Ceaușescu a fost dictator, dar n-a fost marionetă.

Încrengătura de la Radio Craiova are ca marionetă pe Mircea Pospai. După modelul caracterizărilor lui Petre Pandrea din cartea amintită, o fișă succintă: muncitor la Combinatul chimic Craiova; liceul - la fără frecvență. Activist UTC. Institutul Pedagogic (3 ani) la fără frecvență. Tovarăș de încredere, a fost angajat la Radio Craiova. Își continuă studiile tot la f.f. Secretar BOB la Radio Craiova, în timpul căruia au fost disponibilizați opt salariați. Ghid OJT, cu dosar de cadre la fosta Securitate. La reluarea activității Studioului de Radio Craiova - respins pentru osârdia depusă pentru aplicarea „normelor eticii și echității socialiste". Când a fost, totuși, reintegrat în echipa redacțională, argumenta pueril: „la ziar, fac de serviciu și noaptea la tipografie, iar fiicei mele îi e teamă să stea singură (la nici o lună, fiica lui se căsătorea; dovadă că nu îi era frică...). Își pune, a doua oară, pirostriile pe cap, la... Ierusalim. Era sărac, săracul... Compilator de texte istorice, dar reporter neobosit „pe meleagurile patriei socialiste". Debut editorial în condițiile în care nu publicase nici măcar un articol, cu un op despre eroii muncii socialiste („Oameni între oameni"). Un pretins roman despre minerii din Oltenia este, de fapt, un reportaj anost. Vanitos, atent la bârfe. Cine nu pârăște pe cineva devine incomod.

Cornel Rusu, director adjunct, obscur activist sindical până la

începutul anilor '90 când s-a căsătorit cu Gabriela Păsărin și a fost adus la Radio Craiova. Studii numai la f.f. Condei bont. Dintr-un interviu cu marele poet Grigore Vieru, aflăm că „gazda a pus pe fața de masă ceva bucate și țuică". Să-i fi pus măicuța lui Grigore Vieru licoarea direct pe fața de masă!? Văzându-se depășit de soție, care, pe atunci, era redactor-șef adjunct, s-a înscris la concurență cu dânsa și a surclasat-o. Un fefeist a fost socotit superior unui doctor în științe filologice. Rude prin alianță: Dan Păsărin, cumnat, absolvent de educație fizică, venit în redacție fără concurs; Andrada Cojocaru - fină; Magdalena Anghel - fină. Te mai poți pune cu finii... nașului C.R.? Clanul C.R. are, la o adică, cinci membri în Radio Craiova. Afabil de suprafață, dar cameleonic; efeminat. Bun organizator de festinuri pentru „capitaliști" (vârfurile de la Radio București - D.S.T.L.)

Încrengătura „la vârf" de la Radio Craiova, nu putea să nu fie onorată și de contabilul șef, Al. Ciupag. Tată grijuliu cum este, a făcut să fie angajată și fiica sa; ba, după ce a angajat un fochist, a angajat-o și pe fiica acestuia.

În „eșalonul secund" al încrengăturii: Florin Stama și fiica sa, Izabela; Ioana Dinulescu și sora sa, Maria.

În „eșalonul trei", multe perechi matrimoniale: Marian și Luminița Barbu, Titi și Mariana Dondoescu, Emil și Castelia Ana, Ionel și Mariana Iepure, George Dobre și fiica sa, Mirela. Nici „neamul lui manivelă" nu s-a lăsat mai prejos. Jeanin Dumitru și-a adus, la casierie, cumnata, iar Oprea Marinescu - ginerele (Dragoș Manolache).

La o adică, 40 din cei 80 de angajați de la Radio Craiova sunt îndatorați conducerii. Vârful încrengăturii are puteri discreționare, cu atât mai mult cu cât și obedienții sunt mulți. Cât despre radicalii independenți, ce să mai spunem? Sunt puțini, iar încrengătura le caută nod în papură...

Constantin Dumitrache

A semnat formularul. Am văzut pe fața lui o lumină, ca o odihnă a soarelui obosit de spațiul nesfârșit al cerului. Teza de doctorat avea

titlul *„Opera lui Alexandru Al. Philippide“.*

Am dus actele la Universitate și m-am întors la el. L-am scos în curte cu căruciorul. Deși putea să meargă, prefera să aibă căruciorul cu el. El mergea pe jos și împingea căruciorul. Am râs.

- De ce faci asta? îl întreb.

- Dacă obosesc cumva, să am unde să mă odihnesc.

Am mai vorbit vrute și nevreute, apoi ne-am întors în salon, am așteptat până s-a așezat în pat, după care am plecat la serviciu.

Eram tristă. Colegele mă întrebau; le răspundeam evaziv:

- Deocamdată, totul este bine.

Cel mai greu la serviciu îmi era că nu mă mai suna nimeni la telefon. Mă învățasem să aștept două-trei telefoane pe zi. Costel mă suna din delegații, de la serviciu, de oriunde. Găsea el ce să-mi spună.

Eu începeam serviciul la ora 7, el mai târziu; nu avea chiar oră fixă. Cum ajungea la Radio, mă suna: *„Te salut, coană Mițu! Ce faci?“* sau: *„Coană Mițu, am ajuns la serviciu. M-am întâlnit cu X și cu Y“* - îmi spunea numele celor cu care se întâlnea.

Îmi venea în minte cum ne cunoscuserăm. Îl știam după nume și după voce. Avea, printre altele, emisiunea *Agora literară*, pe care o ascultam cu interes. Aducea în această emisiune nume ilustre ale culturii românești.

La concursul de literatură „Traian Demetrescu“, în 1992, eu câștigasem premiul I. Festivitatea de decernare a premiilor avea loc la Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman“. Doamna Mariana Leferman, directoarea bibliotecii, ne spune componența juriului: prof. univ. dr. Ion Pătrașcu, criticul literar Ovidiu Ghidirmic și criticul literar Constantin Dumitrache. Primii doi erau la masa prezidiului, cel de-al treilea lipsea.

Eu eram la prima masă în sală cu colega mea de serviciu Daniela Dinescu. Deși nu avea afinități cu literatura, Danielei îi plăcea lumea boemă a artiștilor, a literaților. Soțul ei, Mihai Dinescu, fiind director tehnic la IUG Craiova, îi ceruse o mașină să mergem, eu și cu ea, la o manifestare pe teme de informatică ce avea loc la Biblioteca județeană, pentru că afară ploua și nu am fi avut timp să ajungem cu tramvaiul. Șoferul trebuia să ne aștepte.

La câteva minute după ce Mariana Leferman prezintă juriul, se deschide ușa și vedem intrând un tânăr înalt, brunet, cu trăsături simpatice, cu bască pe cap (în stilul pictorilor flamanzi), o scurtă de fâș și o umbrelă.

- Vă rog să mă scuzați, dar eu vin din agricultură - a spus el.

După ce s-a terminat cu premiile, tânărul înalt se apropie de mine, cu un reportofon în mână, și cu o voce gravă mi se adresează:

- Stimată doamnă Doina Drăguț, de când scrieți poezie?

Am răspuns ceva de genul:

- Din perioada liceului, sau poate mai dinainte, sau poate de când am învățat să mă semnez.

Mi s-a părut că i-a plăcut răspunsul meu și m-a rugat să citesc două poezii.

După ce am citit poeziile, a închis reportofonul și m-a invitat la Studioul de radio, pentru înregistrări mai „serioase". A văzut că mai sunt cu cineva și a adăugat:

- Puteți să o luați și pe doamna cu dumneavoastră.

Pe drum, Daniela nu mai contenea.

- Ai văzut ce *mișto* este „Agricultură" ăsta? Ai văzut ce ten măsliniu are? Cred că m-am îndrăgostit de el.

- Daniela, vrei să-i spun lui Mihai? îi ziceam eu.

- Dar, ne-a invitat la Radio. Mâine mergem!

Eu eram după un divorț și nu aveam chef de o aventură. De altfel, nici literatura nu era o chestiune importantă în viața mea. Aveam o meserie, aceea de informatician, care îmi plăcea, și voiam să o fac cu seriozitate.

A doua zi, pe la ora 9, mă trezesc cu Daniela:

- Vorbii cu „Agricultură", din birou de la Mihai, și la ora 10 ne așteaptă la Radio. Ia-ți câteva poezii și hai să mergem!

- Daniela, dar eu nu am nici-o poezie la mine. Ce să iau? Ce să citesc, acolo?

- Hai, scrie și tu acum trei poezii din alea fără rimă, fără ritm, fără cap, fără coadă! Versuri albe. Hai, mai repede!

M-am gândit puțin și mi-am adus aminte vreo trei-patru poezii, pe care le scrisesem în ultimele zile.

Am ajuns la Radio, bineînțeles cu mașina IUG-ului. Acolo, i-am spus portarului pe cine căutăm. Ne-a întrebat dacă am mai fost și dacă știm unde să ne ducem.

Eu mai fusesem înainte de a se desființa Studioul de radio (înainte de 1985). Mai făcusem câteva înregistrări cu Irina Teodorescu și cu Sabin Borcan.

Am intrat în clădire și ne-am întâlnit în hol. Ne aștepta, așa cum se înțelesese cu Daniela.

M-a invitat pe mine în cabina de emisie, iar pe Daniela a rugat-o să aștepte pe hol, pe un fotoliu.

Acolo, i-am spus:

- Să nu fie cumva în direct emisiunea, pentru că eu sunt emotivă și s-ar putea să mă bâlbâi.

- Nu, nu este în direct. Relaxați-vă! Dacă vă bâlbâiți, nu este nici o problemă, pentru că putem să reluăm - a adăugat el.

Înainte de începere, o discuție relaxantă: *„unde lucrați, ce facultate ați terminat, când, unde“* etc. S-a mirat puțin când a auzit că am făcut facultatea de matematică:

- Cum, facultatea de matematică? Și scrieți poezii? Și încă bune!

După o pauză, pe fondul unui val de muzică, cortina de la *Agora literară,* mi se adresează:

- Dar, soțul dumneavoastră ce este?

- Nu am soț. Sunt divorțată.

Îmi zâmbește și pe față îi apare o lumină ce îi scotea în relief buzele senzuale.

- Și eu sunt divorțat.

Am simțit în momentul acela că vom fi împreună. Mai târziu mi-a spus că și el a simțit același lucru.

Am tăcut amândoi, apoi după un timp îmi face o succintă prezentare și mă invită să citesc ceva din „creația“ mea.

După serviciu, acasă. Mâncam. Mâncam, vorba vine. Poftă de mâncare nu mai aveam. Stăteam cu gândul la Costel.

Din nou la Costel. Nu știu cât este ceasul. Timpul nostru nu se mai măsoară în ore, minute sau secunde, ci în lacrimi, în clipe de

speranță și de deznădejde, în gânduri încărcate de dureri adânci, în imagini încorsetate în legi contradictorii.

Am stat de vorbă. L-am întrebat dacă a citit ziarele. Cum se mai simte. El nu mă întreba nimic. Voia doar să plece de acolo. Să vină acasă. Nu mai avea răbdare. Atmosfera de spital îl epuiza.

Am vorbit cu medicul. Nu putea să plece acasă, pentru că îi făceau perfuzii. Trebuia să stea zece zile după operație.

2 octombrie 2001. La ora 8, la spital, la Costel.

Progrese. Era în pat. Zâmbitor și trist. Puțin supărat că nu-l lăsau cei din salon să doarmă. Unul se foia tot timpul și asistentele aprindeau lumina.

I-am dus ziarele, de care s-a bucurat foarte mult, i-am dus mâncare și cafea decofeinizată. Am ieșit în curte, cu căruciorul, bineînțeles, împins de Costel. Devenise prietenul lui, între timp.

Ajunși afară, și-a scos o țigară și a tras un fum.

- Ce bine mă simt!

Îl întreb, răstit:

- Costele, de ce fumezi? Cine ți-a dat voie și de unde ai tu țigări?

În acel moment, a apărut doctorul Mihai Popescu și a rezolvat conflictul:

- Lăsați-l, doamnă, că nu se întâmplă nimic dacă trage un fum. Organismul este învățat cu tutun și nu trebuie reținut brusc.

Medicul devenise complicele lui. Țigara o avea de la el. Nu am mai zis nimic. Dacă medicul îi permisese așa ceva, eu nu aveam de să mă supăr.

După o scurtă plimbare, am mers cu el în salon. S-a așezat în pat. Părea mulțumit. L-am sărutat și am plecat:

- Pa, Puiuțu!

Nu știu de ce îi spuneam Puiuțu. Noi acasă ne tachinam cu „Mițu“. Poate că părea așa neajutorat. Mi-a răspuns cu vocea lui gravă:

- Pa, Mițu, ne vedem mâine!

Am trecut pe la medic. S-a ridicat în picioare și mi-a spus:

- Doamnă, nu-l mai rețineți de la nimic. Nu mai are mult de trăit.

Am plecat plângând. Nu știu când am ajuns acasă.

Timpul nu mai însemna nimic pentru mine. Știam că a doua zi trebuia să mă duc la spital, să-i duc lui Costel mâncare. Acum avea voie să mănânce carne de pasăre și carne de vită. Toate fierte.

Ajunsă acasă, am mai dat niște telefoane: la sora lui, la fratele meu; mai mult ca să mă aflu în treabă sau ca să treacă timpul. Nu aveam nevoie de sfaturi, nu aveam nevoie de încurajări. Eram destul de puternică. Trebuia să fac față împrejurărilor.

Atacurile începuseră să vină. Din partea fostei soții, din partea copiilor. Copilul cel mic, Cristian, îl dăduse în judecată, pentru mărirea pensiei alimentare.

3 octombrie 2001. Am ajuns la spital la ora 8. Costel era în pat. M-a întâmpinat cu un zâmbet promițător. Am crezut, în acel moment, că medicii se înșelaseră. Costel se simțea bine, Costel trebuia să meargă acasă și să-și reia atribuțiunile de serviciu. Era dorința lui, era dorința mea.

I-am dus carne de pui, pe care a mâncat-o cu mare poftă; i-am dus ziarele, pe care le-a răsfoit în grabă și apoi a mers în curte, bineînțeles cu căruciorul. Am stat de vorbă, am râs; el a făcut mici glumițe, de care s-a amuzat singur.

Eu trebuia să mă duc la serviciu. L-am sărutat pe amândoi obrajii, l-am încurajat, l-am dus în salon, de fapt a mers singur. Am așteptat până s-a așezat în pat.

La ora 16, din nou, la spital, la Costel. I-am dus mâncare, apă plată, cafea decofeinizată și țigări. Nu mai avea răbdare. Voia să vină acasă. Nu-i mai făceau nici un fel de tratament decât niște vitamine. Am vorbit cu medicul.

- Ar trebui să stea cel puțin zece zile după operație. Dar văd că nu mai are răbdare. Luați-l acasă pentru că aici vede multe lucruri care nu-i fac deloc bine. Sunt mulți bolnavi și dânsul nu mai suportă această atmosferă. Să vină după o săptămână să-i scoatem firele.

Am hotărât să-l iau a doua zi, după masă.

4 octombrie 2001. Ca de obicei, la ora 8, la spital. I-am dus ziarele, mâncare, cafea decofeinizată și țigări. M-a întâmpinat cu zâmbetul pe buze. Era un zâmbet forțat. L-am sărutat și i-am spus că la ora 12 mă voi duce să-l iau acasă cu o mașină.

Am trecut pe la medic și l-am rugat să-i facă externarea.

Am plecat la serviciu. Am vorbit cu colegul meu Marian Paraschivu ca la ora 12 să fim la spital, să-l luăm pe Costel.

Am ajuns la spital pe la 12,30. Am băgat mașina până la secția „Chirurgie". Când am ajuns în salon, Costel era în pat, îmbrăcat și cu bagajul făcut. Era puțin nervos.

- Te aștept de o oră! De ce n-ai venit până acum?

Încerc să-l calmez și să-i explic că a avut Marian treabă. S-a liniștit. Totul era în regulă.

Am mers la mașină. A încercat să facă glume cu Marian. Să râdă. Se simțea bine.

Ajunși în fața blocului, Marian a tras mașina chiar lângă scară. Am coborât cu toții. Marian a vrut să-l ia de braț, dar el a refuzat. A spus că merge singur. Eu am luat-o înainte cu sacoșa, să descui ușa.

Când am ajuns la etajul III, unde stăteam, în fața ușii s-a oprit, s-a închinat și a spus „Tatăl nostru". A păsit pragul. Fața i s-a luminat. Camera s-a umplut de zâmbetul lui frumos, aerul devenise o muzică diafană, totul părea scăldat într-o lumină de o reală prospețime. S-a așezat boierește în pat și, de acolo, a spus:

- Domne Marian, ce vrei să servești: o cafea, o țuică, un vin, o bere?

Puțin încurcat, Marian a zis:

- Ce vreți dumneavoastră, dom' Costel.

Atunci, Costel a spus:

- Coană Mițu, adu pentru domnu' Marian o bere și o cafea, iar pentru mine o cafea decofeinizată și un pahar cu apă plată.

Așa am făcut. Ce bine se simțea. Mai ales în compania lui Marian.

Fuseserăm împreună (Marian cu soția, Costel și eu), în vară, într-o excursie la Valea de Pești și la Mănăstirea Lainici. Marian făcuse atâtea giumbușlucuri, cântase, jucase, dansase, făcuse să răsune munții la strigătele lui, încât lui Costel (sobru, de obicei) îi căzuse drag.

Nu m-am mai dus la serviciu. Ne-am bucurat amândoi de venirea lui acasă. S-a spălat, s-a bărbierit, a mâncat, cu alte cuvinte, s-a simțit bine. Voia să-și facă baie, dar am amânat pentru a doua zi. Nu era destul de sigur pe el, iar eu nu l-am forțat. A dormit bine, noaptea.

5 octombrie 2001. M-am sculat la ora 6. M-am dus la bucătărie, am făcut cafeaua (decofeinizată) și ceai de aloe.

Când am plecat de la spital, doctorul Mihai Popescu mi-a dat, contra cost, niște medicamente pe bază de aloe: *A+Beta-Kare*, *Aloe Blossom Herbal (ceai)* și *Blosom Aloe Vera gel.* Mi-a spus că în perioada în care face acest tratament să nu mănânce nici un fel de carne.

Am pus pe masă cafeaua, ceaiul, brânză proaspătă de vacă, brânză topită, iaurt dietetic, pâine prăjită, apoi l-am sculat pe Costel. S-a spălat pe față și a venit la bucătărie. S-a entuziasmat:

- Parcă aș fi un rege!

- Da, spun eu, un rege care ține regim.

L-am lăsat cu toate aceste „bunătăți", l-am sărutat și am plecat la serviciu. Când am ajuns la ușă, am auzit o voce puternică (voce radiofonică):

- Pa, Mițu, te aștept! Să vii repede!

Am plecat bucuroasă. Eram fericită că se simțea bine. Pentru cât timp?

La ora 11, am plecat de la serviciu fără bilet de voie, cum se obișnuiește la o întreprindere de stat. Portarii mă cunoșteau. Le-am spus că ies pentru zece minute.

De fapt, știa toată lumea de necazul meu. Plecam și veneam când voiam, nimeni nu-mi zicea nimic.

Am cumpărat ziarele, cornuri calde cu rahat și am venit acasă. Costel era cu urechea la radio. Era vesel. Mâncase. Se simțea bine. Vorbise cu sora lui la telefon.

Când m-a văzut, s-a bucurat. I-am încălzit supa de legume. Ne-am așezat la masă. Am mâncat amândoi supă, apoi câte un corn cu rahat. Am băut câte o cafea decofeinizată și am stat de vorbă.

Pe la ora 17, a venit sora lui cu mașina, cu Gabi Neamțu. Am plecat la Potcoava. Era bine pentru Costel. Mai stătea la aer, mai ieșea din mediul ăsta urban. Am luat cu noi medicamentele.

Ajuns acolo, s-a simțit bine. Câinii i-au sărit în brațe, mai ales Susu, preferatul lui. A mâncat brânză, piure de cartofi. A băut ceai de aloe și și-a luat medicamentele.

Întâlnirea cu mama lui i-a făcut bine. Sau, poate, nu voia să-i arate cât este de bolnav. De asemenea, nu voia să știe nici colegii lui de la Radio. Nu-i plăcea să fie compătimit.

L-a enervat foarte mult faptul că, într-una din zilele de după operație, s-a dus la el o colegă să-i dea, chipurile, o datorie pe care o avea la noi (de șase luni). Venise la noi, acasă, a doua zi după Paști. Eram vecini de cartier.

- Domnu' Dumitrache, puteți să-mi împrumutați și mie 200.000 lei până la salariu, pentru că nu mai am bani de pâine și de țigări.

Costel, altruist de felul lui, și sensibil la problemele semenilor, mi-a spus:

- Coană Mițu, adu 300.000 de lei.

Trecuseră 6 luni de zile, trecuseră zile de chenzină, trecuseră zile de avans și datoria nu mai venea. Ne luaserăm adio de la acei bani. Acum găsise ocazia să-i ducă acei bani la spital. Deh, curiozitatea!

Am mers în camera noastră și am căutat ziarele în care avea el articole. Am adus cu brațul ziare din camera cealaltă; el căuta cu disperare articolele, iar eu le tăiam cu foarfecele. Urma să le punem într-un dosar în ordinea apariției.

Căuta, de asemenea, articolele în care scrisese el despre Al. Philippide. Îi trebuiau pentru doctorat. Era o muncă enormă. Erau acolo mii de ziare. Ziare și reviste de pe vremea studenției lui. Fusese primul redactor-șef al revistei studenților din Craiova „Cadran universitar", fusese în colectivul de redacție la revista „Amfiteatru", fusese redactor la revista „Ramuri". Avea colaborări la sute de reviste și ziare. După 1990, fusese director la editura „Excelsior" și redactor-șef la revista „Agora literar-artistică". Era acolo o activitate titanică. De altfel, colegii lui de facultate îi spuseseră, încă de pe vremea aceea, „Titanul".

6 octombrie 2001. Costel a dormit bine. Ne-am sculat târziu. Ne-am spălat. Am mâncat. Bineînțeles, mâncam și eu ceea ce mânca el. Mâncăruri fără carne. Doar brânză, legume, fructe.

Se simțea bine, deși slăbise mult.

L-am lăsat să stea de vorbă cu mama lui și am luat-o pe Mari în

camera noastră. I-am arătat biletul de ieșire din spital. *„Proces proliferativ cap pancreas. Metastaze hepatice, icter mecanic - operat. Cancer stadiul IV (ultima fază)“.*

A rămas fără glas. I-am spus:

- Trebuie să fim puternice!

Am căutat toată ziua prin reviste și ziare. Am găsit niște poze de-ale lui, din tinerețe. A spus că trebuie să facem tablouri după ele. Nu-l contraziceam. Eram de acord cu tot ceea ce spunea el.

Am găsit un dosar pe care scria *„Măgăriile Silviei - și nu toate“.* Acolo erau documente cu toate procesele prin care îl târâse fosta lui soție - divorț, pensii alimentare etc. Nu știu de ce le păstra. Poate să le arate copiilor. Nu am pus întrebări.

Am trecut mai departe. Era nervos că nu găsea un articol despre Philippide.

Am găsit diplome de la concursuri literare, am găsit aprecieri critice. Trebuia să le luăm cu noi, la Craiova.

Nu știu ce trebuia să facem cu ele, dar trebuia să le luăm cu noi.

Îmi venea mereu în minte expresia lui: *„Cel care va rămâne în urmă va trebui să scrie despre celălalt!“*

Eram împreună de opt ani de zile, dar niciodată nu simțise nevoia să-mi arate articolele pe care le scrisese sau ce se scrisese despre el.

Intrasem de zeci de ori în camera aceea unde zăceau reviste și ziare pe jos, îi propusesem să le ordonăm, să le așezăm pe niște rafturi, dar mereu amâna. Îmi spunea că, atunci când vom ieși la pensie, ne vom retrage acolo și vom face cenacluri literare, întlniri cu oameni de cultură, o casă memorială. *„Ce lucruri minunate pot să facă o poetă și un critic literar, împreună!“* spunea colegul lui, Florin Stama.

Seara, am stat la televizor. Am văzut știrile. Am mâncat, apoi am plecat în camera noastră, unde am continuat căutarea în ziare și reviste.

7 octombrie 2001 (duminică). Aceeași căutare prin reviste și ziare. După masă, la ora 14, am plecat la Craiova cu mașina. Am luat cu noi articole, reviste, ziare, cărți.

Am ajuns acasă. Totul era minunat. Fusese o zi frumoasă, o zi

de toamnă splendidă. Costel se simțea bine. Ne-am uitat la televizor, am mâncat, ne-am culcat.

8 octombrie 2001 (luni). M-am sculat la ora 6. Am pregătit micul dejun (cafea decofeinizată, brânză, ceai de aloe, pâine prăjită). L-am sculat pe Costel. Dormise bine. Am plecat la serviciu.

La ora 8 am sunat acasă. Mi-a răspuns. Totul era bine. Mâncase. Se simțea bine.

La ora 11 am venit acasă. I-am adus ziarele. I-am adus cornuri calde cu rahat. Am stat de vorbă:

- Ce faci, Puiuțu?

- Ce faci, Mițu?

I-am spus că după ce ies de la serviciu nu vin acasă, ci mă duc să iau rezultatul de la laborator (biopsia hepatică).

La ora 15,30, am ajuns la laboratorul histopatologic. Doctorița Greta Ispas mi-a dat rezultatul biopsiei: *„Metastază hepatică cu structură de adinocorcinom slab diferențiat cu zone întinse de necroză tumorală“.*

Era clar că era cancer. Era clar că zilele lui Costel erau numărate. Am alergat cu biletul acesta de examen histopatologic și cu biletul de externare la doctorul oncolog Marcel Ionescu. A studiat aceste documente, s-a uitat la mine și mi-a spus:

- Urâtă boală!

Am început să plâng. I-am spus:

- El nu știe adevărul. El crede că a avut o tumoare la pancreas pe care i-au extirpat-o. El este foarte optimist. S-a înscris la doctorat.

Acest lucru l-a impresionat pe medic:

- Lăsați, doamnă, că-l pregătesc eu. O să-i spun că este un cancer în primă fază și că poate fi stopat. Totuși, doamnă, trebuie să fiu sincer cu dumneavoastră. Cu un astfel de diagnostic nu se poate trăi mult. Poate un an, doi, sau, poate? câteva săptămâni. Trebuie să-l văd. Veniți cu dânsul la mine la cabinet.

Am plecat acasă. Mi se părea că plutesc printr-un spațiu straniu, dusă de forțe ce se atrag și se resping în același timp spre un întuneric ce creștea continuu.

Am trecut pe la SUCPI (un complex comercial în apropierea

casei), am cumpărat o bere fără alcool și una cu alcool. Am cumpărat și 1 kg de lumânări. Mă pregăteam pentru ce era mai rău. Și apoi, îmi ziceam că nu e rău să avem așa ceva în casă.

Am ajuns acasă pe la ora 18. Costel mă aștepta nerăbdător cu rezultatul biopsiei. Nu-l mai puteam minți. Trebuia să știe adevărul. Trebuia să colaboreze el însuși la tratarea bolii. Am ascuns lumânările, am scos sticlele de bere și l-am invitat pe terasă.

- Mițule, vino să discutăm.

Ne-am așezat pe scăunele, am deschis sticlele de bere și i-am spus, înainte de a-i da biletul:

- Mițule, să nu te sperii! Va trebui să mergem la oncologie și să faci citostatice. Am vorbit, deja, cu un medic foarte bun.

A luat biletul cu rezultatul biopsiei, l-a citit și i-au dat lacrimile. Mi-a zis:

- E cancer!

Am încercat să-i spun că e un cancer în fază incipientă. Am început și eu să plâng. Am mai adăugat:

- Mițule, orice-ar fi, eu sunt alături de tine! Să nu te îndoiești nici o clipă de mine!

Seara, am mâncat, bineînțeles, mâncare de regim. Am mai privit la televizor și ne-am culcat. Era tăcut și trist. Nu știu ce se petrecea în sufletul lui. L-am îmbrățișat, cu grijă, să nu-l lovesc la operație. Dintr-o dată s-a înveselit și a zis:

- Mițule, ia-mă în brațe, că așa dormim noi bine!

Sigur, mă imita pe mine. Într-una din nopți, enervată de fanteziile lui, i-am spus, răstit:

- Mițule, întoarce-te cu spatele să te iau în brațe, că așa dormim noi bine!

Ce mult i-a plăcut lucrul acesta. Spusese și la serviciu, în birou.

9 octombrie 2001. Același program. La ora 6 m-am sculat, am pregătit micul dejun, am plecat la serviciu.

La ora 11 am venit acasă, i-am adus ziarele, am mâncat împreună, am băut cafeaua.

Nici o vorbă despre boală. Totul părea că merge bine. Tratamentul cu aloe. Seara, program de televizor, mici discuții în legătură

cu teza de doctorat.

10 octombrie 2001. Noaptea nu prea a dormit bine. Îl durea în spate, la nivelul plămânilor, ca o tăietură. I-am dat *algocalmin* și i-a trecut.

Dimineața, i-am pregătit micul dejun, i-am dat medicamentele și am plecat la serviciu. La ora 11, bineînțeles, am venit acasă: cu cornuri calde, cu ziare. S-a simțit mai bine.

La ora 15 a venit sora lui cu mașina, cu Gabi Neamțu. Trebuia să ne ducem la cabinetul de oncologie. Am trecut pe la Radio. Noi am așteptat în mașină. El s-a dus să-și depună la contabilitate certificatul medical și să-și ia banii.

Era zi de salariu. A întâlnit câțiva colegi, cu care a vorbit. A venit vesel la mașină. Luase și tichetele de masă - ultimele din viața lui.

Am mers la cabinetul de oncologie, pe undeva pe lângă Comisariatul militar. Am așteptat un pic. Erau câțiva pacienți în fața noastră.

Am intrat în cabinet, mai întâi eu. I-am făcut semn medicului să nu-i spună adevărul, cum ne înțeleseserăm, apoi el și sora lui.

Foarte diplomat, medicul l-a întrebat ce mai este pe la Radio Craiova. I-a spus - poate a spus adevărul - că-l cunoaște, după voce; că ascultă acest post de radio și că îl apreciază foarte mult.

Am fost cu Costel prin diverse locuri și oamenii îl cunoșteau după voce: prin tren, prin autobuz, pe stradă etc. Întorceau capul. Chiar și în vârful muntelui l-au recunoscut.

- Dumneavoastră semănați, la voce, cu Dumitrache de la Radio Craiova.

Râdeam amândoi. Spuneam:

- Chiar el este!

- Cum, domnul Dumitrache? Ce bucurie!

Repede se făcea plăcut. Se îmbrățișa cu oamenii, de parcă s-ar fi cunoscut de-o viață.

Cu un an în urmă, la Festivalul național de literatură „Tudor Arghezi“ de la Târgu Jiu, dimineața, pe la ora 8, stăteam la o masă

într-un separeu al hotelului „Gorjul“ și așteptam micul dejun. Mai erau acolo scriitorul D.R. Popescu, scriitorul Constantin Zărnescu, poetul George Țărnea, scriitorul Nicolae Dragoș, Valentin Tașcu de la Radio Cluj, Ion Filipoiu de la Radio București, poetul Ioan Flora, criticul Gheorghe Grigurcu și alții. La un moment dat, se deschide ușa și intră Viorel Gârbaciu, președintele Direcției de Cultură, Culte și Patrimoniu Național Gorj. Se oprește la masa noastră și zice:

- Costică, hai să facem deschiderea Festivalului la Radio Gorj.

Costel voia să se scoale să plece cu el, dar eu, ca orice soție grijulie, îi spun:

- Așteptați să mănânce și el.

- Nu mai avem timp. Peste cinci minute trebuie să înceapă emisiunea. Trebuie să ne grăbim.

Costel s-a ridicat și a plecat. Mi-a zis că, după ce mănânc, să mă duc și eu. Postul local era amplasat la ultimul etaj al hotelului „Gorjul“.

Peste o oră a apărut Mitzura Arghezi, fiica marelui scriitor omagiat, care, în holul hotelului, a spus:

- Cum am pus piciorul pe peronul gării din Târgu Jiu, am și auzit vocea inconfundabilă a lui Constantin Dumitrache, la difuzoarele din gară.

Avea, la Radio Craiova, cele mai importante emisiuni de cultură: *„Lumina credinței“* - emisiune religioasă, ce se difuza duminica de la 8,30; *„Agora literară“* - emisiune de literatură; *„Clubul artelor“* - emisiune culturală. În fiecare dimineață difuza emisiunea *„Rugul nestins“,* la care începea astfel: „Deschidem minunata carte a *Proloagelor* și citim:...“. Spunea ce eveniment religios era în ziua aceea și apoi îl comenta.

Avusese, câțiva ani, emisiunea de duminică dimineața: *„Magazin duminical“* - rubrică pe care o transformase într-o veritabilă emisiune de cultură.

Era o încântare să asculți emisiunile lui Constantin Dumitrache. Deși, așa cum se spune, „ziaristul este istoricul clipei“, de la el aflai lucruri interesante, lucruri pe care nu aveai unde să le citești, nu erau scrise în cărți. El cunoscuse o mulțime de oameni de cultură:

scriitori, pictori, sculptori, muzicieni, preoți etc. Povestea diverse întâmplări; cu un farmec deosebit.

Doctorul Marcel Ionescu l-a consultat și i-a spus că va trebui să se interneze în clinica lui de la Spitalul nr. 2 pentru niște perfuzii și transfuzii de sânge. A mai adăugat:

- Păreți foarte slăbit. Trebuie să vă întăriți cu vitamine.

I-a dat o rețetă. Trebuia să se interneze luni, 15 octombrie 2001.

Ne-am întors acasă. În drum spre casă am trecut pe la o farmacie, eu și sora lui. El a rămas în mașină cu Gabi. Acolo, am găsit două medicamente, din cele trei de pe rețetă. Pentru al treilea, farmacista ne-a recomandat niște pastile pe bază de cartilaj de rechin.

Am ajuns acasă. Totul era bine. Costel se simțea bine. S-a amuzat de cartilajul de rechin. A și început tratamentul. Îmi spunea:

- Mițu, să nu uiți de Crocobaur! - așa numea el cartilajul de rechin.

11 octombrie 2001. Noaptea, nu prea a dormit bine. Se plimba prin casă. Vedeam că nu se simte bine. L-am întrebat:

- Ce te doare, Costele?

Mi-a zis că nu-l doare nimic, dar nu poate să doarmă. Mi-era somn. Eram obosită. Dar mă temeam ca nu cumva să cadă, să alunece pe gresie și să-și rupă vreun picior sau vreo mână. Asta ne mai trebuia!

12 octombrie 2001 (vineri). M-am sculat greu, la ora 6. Acum cred că eu eram cea bolnavă. Costel dormea. Am pregătit masa. Acum avea voie să mănânce carne de pasăre și de vită.

I-am pus medicamentele pe masă. Nu l-am sculat. Dormea prea frumos. I-am lăsat un bilet: *„Poftă bună, Mițule, și să nu uiți de Crocobaur!“*

Apropo de bilete. El păstra într-un sertar toate biletele pe care i le scriam eu sau pe cele pe care mi le scria el. Spunea că este arhiva noastră, pe care trebuie s-o păstrăm cu sfințenie.

Pe la ora 8, m-a sunat la serviciu. Era bine dispus. Mi-a zis: *„îți mulțumesc, Mițulică, ești foarte bună! Crocobaurul, să știi că este în burtă la mine!“* Ne-am amuzat amândoi.

La ora 11, m-am prezentat, bineînțeles, cu ziarele și cornuri calde

cu rahat. S-a arătat mulțumit.

Seara, program de televizor, o cafeluță decofeinizată pe terasă și o bere fără alcool. Discuții lejere.

Era preocupat de doctorat. Toată ziua citise din Philippide. Erau lucruri pe care le știa. Citea doar pentru că nu avea ce face. La un moment dat, mi-a spus:

- Eu știu mai bine ca Beșteliu.

13 octombrie 2001 (sâmbătă). Noaptea, a dormit bine. Ne-am sculat amândoi bine dispuși. Am mâncat. Ne-am băut cafeaua pe terasă.

S-a așezat în pat cu Philippide lângă el (cărți, bineînțeles). Nu știu de ce îi era așa drag Philippide.

L-am întrebat de ce s-a apropiat el de Philippide și i-a aprofundat opera. Mi-a răspuns:

- Pentru că Philippide este un scriitor profund și nimeni nu a avut timp să-l ia în seamă, să-i descifreze poeziile în acest secol al vitezei. Poetica lui este aceea a unui mare poet de o mare și profundă cultură, a unui fin cunoscător al valorilor spirituale ale omenirii; din antichitate și până în zilele noastre.

A început să-mi dicteze. Știam că acest lucru nu va dura mult. M-am grăbit să notez tot ceea ce-i ieșea din gură. Au ieșit vreo patru pagini.

Mă punea să caut în Dicționarul enciclopedic. Asta, mai mult să se convingă de corectitudinea cunoștințelor lui.

Mă impresiona. Știa cu exactitate date despre scriitori: data nașterii, data morții, anul când apăruse o anume carte etc. Știam că are cunoștințe vaste, știam că știe carte.

Uneori, nu aveam încredere și mă duceam repede la Dicționar; îmi spunea:

- Mă verifici, Mițule?!

Avea în corp o boală groaznică, dar mintea îi era limpede. Îl îndemnam să-mi dicteze. Orice. Numai să dicteze.

Obosise. Voiam să-i exploatez aceste clipe de luciditate. Era epuizat. Mi-a spus:

- Lasă-mă să mă odihnesc. Continuăm mâine.

De cele mai multe ori, îmi dicta mie. Zicea că eu scriu frumos. Aiurea! El scria mai frumos decât mine, dar îi plăcea să fie „dictator", iar eu - „scriitor", cum el însuși spunea. Îl mai și lăudam:

- Mițule, de unde știi tu lucrurile astea? Unde ai citit?

- Cărțile din cărți se fac, frumoasă doamnă! îmi zicea.

Simțeam influența lui Al. Philippide asupra lui.

Seara, și-a făcut singur baie. Când a venit în cameră, mi-a spus că m-a strigat să-l ajut, dar eu nu l-am auzit; fiind foarte obosită, adormisem.

14 octombrie 2001. Nu a dormit bine, noaptea. Se simțea rău. Medicamentele nu-și mai făceau efectul. Nici *Crocobaurul*.

Abia așteptam să treacă ziua de duminică să-l duc la clinică, la Marcel Ionescu. A mâncat puțin. N-a avut chef să-mi mai dicteze.

A mai pus mâna pe cărți, a încercat să citească, dar degeaba. I-am dat o fiolă de *algocalmin*. S-a mai liniștit. Țineam de *algocalmin,* pentru că nu se găsea la farmacii, iar înlocuitor nu exista. De-abia făcuse rost sora lui de câteva fiole.

15 octombrie 2001 (luni). Ne-am sculat devreme. N-a dormit bine, noaptea. Eu dormeam iepurește. I-am dat *algocalmin*. A luat *diazepam*. Dar degeaba. Poate avea și emoții. Trebuia să ne ducem la spital.

S-a spălat și s-a bărbierit. Nu putea să stea în picioare prea mult. S-a bărbierit în cameră, stând pe scaun. S-a îmbrăcat.

Am chemat un taxi și ne-am dus la clinica de oncologie. Acolo, l-au internat și i-au luat sânge. Îi trebuia adeverință de la serviciu.

Am plecat la Radio, la contabilitate. Ciupag - contabilul-șef - a fost foarte amabil. S-a interesat de starea lui Costel.

- Îmi pare extraordinar de rău, doamnă. Să-i spuneți că am întrebat de el. Multă sănătate!

Când să ies, m-am întâlnit cu M. Pospai - directorul Studioului de Radio. Dialog banal.

- Ce faceți, doamnă? Ce face Costică?

- Mulțumesc, bine! Costel e la spital.

M-a abordat, de asemenea, Violeta Tudor, o operatoare cu care Costel lucra foarte bine.

- Doamna Doina, ce face domnul Dumitrache? Cum se simte?

- Acum este la spital. Are momente când se simte bine și momente când se simte foarte rău, mai ales noaptea - spun eu.

- Doamna Doina, dacă, Doamne ferește, se întâmplă ceva, sunteți asigurată? Să nu vină nebuna aia împreună cu copiii să vă ia casa.

La lucrul acesta nu mă gândisem niciodată. Nu aveam timp să mă gândesc la mine. Sigur, nu puteau să emită pretenții la casă sau la lucrurile din casă pentru că toate erau cumpărate înainte de a-l cunoaște pe Costel. Dar dacă cineva e de rea-credință, te mai poate târî pe la judecăți. Poți pierde timp să demonstrezi cu acte, cu martori etc.

Am plecat cu adeverința la clinică, după aceea la serviciu.

La ora 12 am venit la Costel. I-am adus mâncare și ziarele. Asistentele mi-au dat o rețetă și m-au trimis după medicamente. Am luat ce-am găsit și m-am întors la spital. Medicul era acolo. Mi-a spus că o să-i facă tratament după ce vede analizele sângelui.

Costel i-a vorbit despre doctorat și l-a rugat ca pe data de 19 să-i dea voie să meargă la Universitate să-și susțină admiterea la doctorat.

Tot pe 19, avea citație la Judecătorie. Fiul lui cel mic, Cristian, îl dăduse în judecată pentru mărirea pensiei alimentare.

Îmi spusese și contabilul-șef, Ciupag, despre Judecătorie. Cristian ceruse o adeverință cu salariul pe ultimele 6 luni.

- Ce copii are, doamnă! Ei nu știu că este bolnav? Câți ani au? Cât vor să mai mănânce pensie?

Întreba, mai mult retoric. Știa câți ani au. Știa că cel mare, Emanuel, terminase o școală postliceală, iar cel mic, Cristian, nu este student, dar că duce adeverințe de la o facultate particulară.

Costel își iubea foarte mult copiii. S-a preocupat să nu le lipsească nimic. Le ducea mereu de la țară păsări, porci, miei. În afară de pensia alimentară le dădea bani sau mergea cu ei în oraș să le cumpere îmbrăcăminte.

Costel era singur în salon. Era o zi blândă de toamnă, dar în salon era frig. Avea frisoane. I-am spus asistentei. A adus o sticlă cu apă caldă și i-a pus-o la picioare, peste pijama. Nu trebuia să atingă pielea. Am rugat-o pe asistentă să aibă grijă de el noaptea. Era și o

somnambulă pe acolo.

- Lăsați, doamnă, că vin eu la dânsul, că eu nu dorm noaptea. Îl duc și la discotecă, dacă vrea.

Lângă spital era un restaurant al unor arabi. Toată noaptea se auzea muzică.

16 octombrie 2001. La ora 8, m-am dus la spital cu mâncare și ziare. N-am putut să intru, pentru că era medicul la vizită. Am rugat-o pe o asistentă să-i dea ea pachetul. Asistenta mi-a luat pachetul și mi-a spus să nu mai aștept, că mai devreme de ora 13 nu pot să intru.

Am plecat la serviciu. Eram supărată. Colegele mă întrebau cum se simte dom' Costel. Nu aveam chef de vorbă.

După program, am fost acasă, am luat mâncare și am plecat la spital.

Îi mai aduseseră în salon un bolnav. Era mai bine; nu era singur. I-am dus și aparatul de radio.

A mers cu mine afară să mai vorbim. Mi-a spus că n-au putut să-i facă perfuzii, deoarece a avut temperatură: 38^0. Avea când frisoane, când temperatură. Avea și diaree. Și-a scos o țigară și a început să fumeze. L-am certat. Medicul era împotriva fumatului. Nu se putea lăsa de fumat:

- Măcar două fumuri să trag, Mițu!

17 octombrie 2001 (miercuri). M-am dus la Costel după ora 16, după ce am venit de la serviciu. Nu prea mai puteam nici eu să plec de la serviciu.

I-am dus mâncare și ziarele. Apăruse și „România literară". Mi-a spus că s-a simțit mai bine. A dormit noaptea. Bineînțeles, luase *diazepam*. I-au făcut perfuzii.

Abia aștepta să plece de acolo și să meargă să-și dea admiterea la doctorat.

Am ieșit din salon, am stat pe o bancă, în curte, de vorbă. Era, totuși, amărât din cauza citației la Judecătorie.

- Sunt niște jigodii. Toată viața le-am dat bani. Le-am dat porci de Crăciun, le-am dat miei de Paști. În afară de pensii le dădeam bani sau mergeam împreună în oraș să le cumpăr haine. Veneau la mine, la serviciu, în ziua de salariu. Le-am lăsat casă, mașină,

bibliotecă. Nu am luat nimic de acolo. Nici hainele mele, măcar. Acum mai au să-mi ia și sufletul.

Cel mai rău îi părea de biblioteca pe care o lăsase acolo; erau cărți cu dedicații de la Al. Philippide, de la A.E. Baconsky, de la Al. Piru, de la Constantin Noica, de la Virgil Carianopol și de la mulți alți scriitori mari.

Virgil Carianopol îi ținuse copilul cel mic în brațe la botez - deci era nașul lui de botez. Fosta soție și copiii nu dădeau nici un fel de importanță acestui lucru.

Avusese botezul copilului a doua zi după lansarea primei lui cărți - *„Conștiința artistică, prin operă“* (Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1979), la Potcoava, comuna natală.

Habent sua fata libelli (Cărțile își au soarta lor).

L-am încurajat:

- Lasă, Mițu, că mai ai câțiva ani și scapi de pensie. O să facă 25 de ani.

Cel mare, Emanuel, rămăsese repetent la o școală postliceală de doi ani, unde era maică-sa profesoară, numai ca să mai mănânce pensie un an.

Sora lui Costel i-a zis, odată, la telefon:

- Până la 40 de ani vrei să mănânci pensie de la taică-tău, mă?!

Cel mic, Cristian, nu era student niciunde, dar ducea adeverințe de la o facultate particulară (Mihai Viteazul din Craiova). Avea 21 de ani.

Când s-a dus la acea facultate să se intereseze dacă fiul lui este student acolo, secretara i-a spus că nu dă informații, deoarece este confidențial. Probabil că nu era străină de situație.

A încercat să vorbească cu doamna Trăistaru, decanul facultății, pe care o cunoștea. Eram de față și am văzut că doamna decan s-a fofilat, a spus că are treabă și l-a trimis la secretariat.

Lui Costel nu-i părea rău că plătește pensie. Dar voia ca fiii lui să învețe carte. Dorea ca ei să devină oameni serioși, care să trăiască din muncă cinstită.

L-am dus în salon, l-am pupat și am plecat. A doua zi, urma să-l iau acasă. După ora 12.

18 octombrie 2001 (joi). La ora 13 am fost cu un taxi și l-am adus acasă. Era îmbrăcat, cu bagajul făcut. Mă aștepta.

Îi scrisesem la calculator ce-mi dictase despre Philippide. Ieșiseră două pagini. I-am făcut șase exemplare: câte unul pentru fiecare membru al comisiei și unul pentru el. I-a plăcut. A fost încântat.

Am mâncat amândoi. Am băut câte o cafea decofeinizată. Am discutat despre ceea ce trebuia să facem a doua zi.

El nu putea să se ducă la Judecătorie, pentru că trebuia să fie la Universitate. În ambele locuri trebuia să fie la ora 8.

Am hotărât să mă duc eu la Judecătorie, să las certificatul medical și un memoriu în care spunea că fiul lui nu este student și să se sisteze pensia alimentară.

19 octombrie 2001 (vineri). Ne-am sculat la ora 6. Am băut cafeaua. Apoi, eu am chemat un taxi și am plecat la Judecătorie. Costel a rămas acasă. A zis că trebuie să mai aprofundeze niște lucruri legate de doctorat.

Am ajuns la Judecătorie pe la ora 7. Nu era decât judecătorul de serviciu, care mi-a spus că la ora 9 încep procesele, deși pe citație scria ora 8.

Nu știam ce să fac până la ora 9. Acasă, nu mă puteam întoarce deoarece am stabilit cu Costel să ne întâlnim la ora 8 la Universitate.

Afară era frig. Eram îmbrăcată în deux-pieces-ul meu bej, care-mi dădea un aer de mare seriozitate. Am intrat într-o cofetărie și am cerut o cafea - ca să mai treacă timpul.

Am tras de cafea vreo jumătate de oră și, după ce am mai zăbovit puțin la cofetărie, am plecat la Universitate. Forfotă de studenți. M-am dus la Filologie, dar nu scria pe nici o ușă unde se ține doctoratul.

Am ieșit. Pe scări m-am întâlnit cu Costel. Plecase și el prea de dimineață de acasă. Nu mai avusese răbdare.

Ajuns prea devreme, s-a dus la cafeneaua de peste stradă să bea o cafea. Acolo, n-au avut să-i dea rest la 500.000 lei. A băut pe datorie. Mi-a spus mie să mă duc să plătesc cafeaua.

Ajunși la Filologie, la parter, în stânga, s-a convins că nu scria nimic despre doctorat. M-a trimis la etajul III, unde era prorectorul. Nu scria nimic, la afișiere, nici acolo.

Am intrat în biroul în care depusesem dosarul și am întrebat. Mi s-a spus că la parter la camera... Mi-a spus un număr.

Admiterea la doctorat începea la ora 9. M-am întors la Costel și i-am spus. Nu știam ce să fac. Coincidea cu procesul la Judecătorie. L-am lăsat acolo și am plecat la Judecătorie.

Tocmai se deschideau ușile. Știam la ce cameră este procesul și ce complet de judecată este. Am ajuns la camera respectivă. Erau doar grefiera cu dosarele și câțiva oameni așezați în bănci.

M-am dus la grefieră, i-am întins niște acte, și am rugat-o să le pună la dosar. I-am spus numărul dosarului. Nu prea voia. Zicea să aștept până vine judecătoarea. Nu aș fi vrut să mă vadă fosta lui soție, în cazul că s-ar fi aflat acolo, cu copilul. Eu nu o cunoșteam. Era o mahalagioaică și era în stare de orice. De acest lucru mă asigurase Costel.

Grefierei i-am spus că sunt sora lui și că vin de la țară, deoarece el, fiind bolnav, nu se poate prezenta, și că am tren și nu pot să mai aștept. Am convins-o. A văzut diagnosticul de pe certificatul medical și m-a întrebat:

- Copilul știe? Halal copil!

Am plecat la Universitate. Costel era pe culoar, aștepta. Erau acolo mai mulți candidați. A venit domnul Marin Bețeliu.

- Salut, Costică!

- Vă salut, domnule profesor!

Au intrat toți, au completat niște formulare, apoi au ieșit.

A apărut domnul Eugen Negrici. S-a oprit și a dat mâna cu Costel. De asemenea, domnul George Sorescu și domnul Ovidiu Ghidirmic. Erau toți în comisie.

Pe culoar era frig. El stătea pe pervazul ferestrei. Nu putea să stea mult în picioare. Când și-a desfăcut haina (era în costumul care altădată îi era strâmt, dar acum îi venea bine - slăbise de la 70 kg la 53), am văzut că la pantaloni avea o curea de-a mea.

- Ce-i asta, Costele? De ce ai luat cureaua mea?

A zâmbit. Ce zâmbet frumos! Mi-a zis că nu a găsit-o pe-a lui. Crede că a uitat-o la țară. Am zâmbit și eu. Am înțeles. Cureaua lui era prea largă.

M-a rugat să mă duc la barul Universității să-i iau o cafea. M-am dus. Era a treia cafea. Și nu era ceasul decât 10. A și fumat mult. Avea emoții.

Domnul Ghidirmic, care-i era prieten, l-a văzut că nu se simte bine și i-a zis că va intra el primul.

Au intrat întâi cei care-și susțineau examenul de admitere la domnul Negrici, veniți din alte orașe, apoi cei de la domnul Bețeliu.

În sală, domnul Bețeliu i-a zis, prietenește: *„Hai, Costică!“.*

De câte ori se întâlneau, Costel îl imita:

- *„Hai să zicem“,* nea Mărine, mergem la o bere?

Domnul Bețeliu, care avea acest tic, *„Hai să zicem“,* se amuza:

- Măi, Costică, *hai să zicem*, pe tine nu mă pot supăra.

El le-a dat câte un exemplar din ceea ce-i scrisesem eu la calculator, un fel de cuprins (structura lucrării). Lui Negrici i-a dat și cartea *„Obsesia veșniciei“.* Celorlalți le-o dăduse, atunci când apăruse. Eugen Negrici a răsfoit cartea și l-a lăudat. I s-a adresat, apoi, lui Bețeliu:

- Uite, Mărine, așa ar trebui să se prezinte toți la doctorat. Cu operă.

Domnul Bețeliu a spus că s-a scris bine despre carte. Avea și un articol, care apăruse în „Convorbiri literare“. I-au pus fiecare câte o întrebare, după care Negrici a adăugat:

- Într-un an, să-ți dai doctoratul!

A ieșit din sală. Era vesel. M-a sărutat. Se bucura ca un student, care lua un examen.

Am mers la cafeneaua de vizavi de Universitate. Am mai băut câte o cafea și am fumat. Se simțea foarte bine.

Am luat un taxi și am plecat acasă. A și dat telefon la Potcoava să spună ce-a făcut.

Voia să mergem după masă acolo, să mai stea la aer. Am plecat cu Gabi Neamțu, cu mașina.

Acolo povestea întruna cum a fost la examen. Era bine dispus. A mâncat. A dormit bine.

20 octombrie 2001 (sâmbătă). La Potcoava. Ne-am sculat la ora 8, am băut cafeaua decofeinizată, am mâncat. El a fumat. Îl

enerva faptul că soră-sa scotea mereu apă din fântână. Parcă ostentativ. A spus:

- De-abia aștept să mă fac bine, să mai fac și eu treburi pe aici.

Eu am mai ajutat-o la treburi prin curte, am vânturat semințele de floarea-soarelui, am măturat etc.

Și ea și soacră-mea îl certau mereu când fuma, deși eu le spusesem că n-are rost să-l mai reținem de la nimic.

Ca să nu-l mai vadă, Costel pleca în grădina din spatele casei. Spunea că vrea să stea la aer. Fuma mai tot timpul.

Mă duceam la el. Stăteam și eu jos și vorbeam - vrute și nevrute. El stătea pe halatul de casă, rezemat în cot. Mi-a spus, la un moment dat:

- Știi că Susu se puse pernă să stau eu cu capul pe el?

M-a impresionat. Mi-a venit să plâng. Și câinele simțea cât este el de bolnav.

- Deh, dacă aș fi sănătos, le-aș face cuști câinilor!

- Lasă, că te faci tu bine! - îl încurajam, deși știam că nu se va mai face niciodată bine.

Seara, am stat și noi la televizor în camera surorii lui. Voiam să vedem știrile. S-a plictisit repede. Mi-a zis să-l duc în camera noastră. Putea să meargă singur, dar obosea după numai 10 metri. Atunci trebuia să se așeze. Avea de urcat treptele scării de la casă. Trebuia să se sprijine de mine. Am plecat și eu cu el.

Am mai căutat prin reviste și ziare. Am mai tăiat articole cu foarfecele.

Ne-am culcat târziu. Noaptea, i-am mai dat medicamente. Îl durea când în spate, când în piept. Îmi spunea că este ca o tăietură care se mută din loc în loc. Încercam să-l liniștesc.

- Sigur că e tăietură. Trebuie să avem răbdare să se vindece.

În exterior, operația se vindecase frumos. Pielea se lipise. Dar ce folos, dacă prin interior cancerul își făcea de cap?!

21 octombrie 2001 (duminică). Ne-am sculat. Ne-am făcut ritualul, am mâncat, ne-am băut cafeaua. El s-a bărbierit. Eu am făcut bagajele. Trebuia să plecăm la Craiova. Eu mă duceam la serviciu a doua zi. El se interna de-abia peste o săptămână, pentru

că medicul plecase la un congres în Spania. Dar n-a mai vrut să rămână fără mine.

22 octombrie 2001 (luni). M-am sculat la ora 6. Am pregătit masa de dimineață și am plecat la serviciu.

La ora 10, am venit acasă cu ziarele și cornuri. Mă aștepta. După masă a venit Lavinia, nepoata mea, cu soțul ei. A vorbit cu ei. Vizitele îi făceau bine. Le-a povestit despre operație.

23 octombrie 2001. A vorbit la telefon cu poetul Janet Nică (coleg de facultate și bun prieten). În acea perioadă, a avut și Janet o problemă cu un picior. S-a și operat. Se încurajau reciproc.

Costel îi spunea lui Janet: *„Geniul“,* iar Janet îi spunea lui Costel: *„Titanul“*. De fapt, așa erau ei cunoscuți în timpul facultății, așa le spuneau colegii și profesorii.

Seara, s-a simțit mai bine. A vorbit și cu Liviu Epureanu (coleg de facultate) la telefon. Conversațiile îi făceau bine.

Ne-a mirat faptul că nu-l mai sunau de la București, de la președinție. De la începutul anului și până pe la jumătatea lui august îl sunau și de câte trei-patru ori pe săptămână. Îl chemau și la București, pentru discuții.

- Poate și-au dat seama că sunt bolnav, când am fost ultima dată, și nu pot să trimită într-o altă țară un om bolnav. Trebuie să mă fac bine.

24 octombrie 2001. L-a sunat pe Florin Ghițoaica, un coleg de serviciu, să-l roage să-i ia salariul și să i-l aducă acasă, pentru că pe 25 era zi de salariu.

25 octombrie 2001. Pe la ora 17 a venit Florin Ghițoaica să-i aducă salariul.

Costel era îmbrăcat în treningul lui albastru. Îi plăcea foarte mult acel trening. Pe piept scria cu alb: *NIKE* - ceea ce însemna *VICTORIE*.

Era întins în pat. S-a ridicat în picioare, l-a îmbrățișat pe Florin, a mers prin casă și i-a spus că se simte bine. S-a bucurat de vizită. L-a întrebat ce mai este pe la Radio, ce mai fac colegii etc. Această vizită i-a făcut bine. L-a tratat cu o bere, apoi l-a condus până la ușă și l-a invitat să mai vină.

27 octombrie 2001 (sâmbătă). După masă, a venit fratele meu cu soția lui. Au discutat pe teme de literatură. Costel a vorbit mult. Ținea la Gelu și îl aprecia foarte mult pentru pregătirea lui deosebită în domeniul literaturii și filosofiei.

Deși a făcut facultatea de matematică, fratele meu este un bun cunoscător al științelor umaniste și un fin observator al evenimentelor sociale și politice.

Costel s-a entuziasmat. Dar a și obosit. Avea o memorie extraordinară și un talent actoricesc de excepție.

Când ne-am cunoscut, am mers împreună în concediu la Valea de Pești. Acolo, pe cărări de munte, pe sub ramuri de aluni, în acompaniament de susur de izvoare, îmi recita din marii clasici ai literaturii universale și române.

Trecea foarte ușor de la Goethe la Shakespeare, de la Esenin la Eminescu, de la A.E. Poe la Baudelaire sau Paul Valéry. Știa pe de rost Iliada și Odiseea. Îl imita pe Călinescu, îl imita pe Al. Piru, care-i fusese profesor, îl imita pe Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei.

Eram, odată, invitați la Palatul Mitropolitan din Craiova de Nestor Vornicescu. Erau mulți oameni de cultură din zona Olteniei. La un moment dat, Mitropolitul, fiind atras într-o discuție aprinsă, nu auzea ce se petrece în jurul lui. Costel încerca să-i spună ceva, dar Înalt Prea Sfinția Sa nu-l asculta. Atunci, Costel, cu vocea lui gravă, s-a impus:

- Ipese-ule, ascultă!

ÎPS Nestor s-a întors, calm, spre el și, cu vocea lui blândă, a zis:

- Spune, Costache! Te ascult!

Îl prețuia foarte mult pe Costel. De multe ori, mai ales seara, îi telefona acasă și-l chema la *„câte un ceas de taină“* sau la *„un dialog bogat“*. Adesea, primăvara, îl invita la câte o plimbare cu mașina să vadă *„pomii în floare“*.

Într-o seară, a venit acasă cu un buchet imens de garoafe mov (movul era culoarea preferată a Mitropolitului).

ÎPS Nestor i-a zis:

- Costache, du-i aceste flori Doinei!

M-a emoționat o situație pe care îmi permit să o evoc aici. Era

pe 21 mai 1999. Ziua Sf. Mare Împărat Constantin și a mamei sale Elena. Sărbătoare pe care toți marii slujitori ai creștinătății o pomenesc. Seara, pe la ora 7, sună telefonul. Răspund. O voce: *„Vorbiți cu Înalt Prea Sfințitul!“* Urmează o pauză și: *„Ce faci, Doina? Costache, ce face?“* Spun: *„Sărut mâna, Înalt Prea Sfinția Voastră, Costel este plecat la Potcoava și se întoarce în seara aceasta. Ce să-i comunic?“* ÎPS rostește: *„Dumitrache Constantin, boier vechi și bun creștin! La mulți ani! Nestor.“*

Cât de invidiat era Costel de colegii lui de la Radio pentru această prețuire din partea Mitropolitului Olteniei! El se putea duce la Palatul Mitropolitan la orice oră din zi și din noapte, și era primit.

După moartea Mitropolitului, a început dizgrația. Unul din colegii lui, Mihai Nicola, a doua zi după nefasta veste a trecerii la cele veșnice a Mitropolitului, s-a exprimat: *„Costică Dumitrache a rămas a doua oară orfan de tată; de Tatăl Duhovnicesc!“*

I-a fost luată emisiunea „Lumina credinței“, emisiune pe care o realizase duminică de duminică, timp de 11 ani. Reproduc aici un fragment din ultima lui emisiune:

DECENIUL DE AUR

În ziua de 17 februarie 1990, se năștea, printr-un dialog cu Marele Cărturar, Mitropolitul Nestor Vornicescu, emisiunea „Lumea creștină“. Genericul era rostit de impecabilul Lucian Zatti. M-am străduit și i-am neodihnit să fie co-realizatori ai emisiunii „Lumea creștină“ (devenită între timp „Lumina credinței“), precum și ai rubricii „Rugul nestins“ (am și publicat o carte cu acest titlu): pe Preafericitul Patriarh Teoctist, pe Sanctitatea-Sa Papa Ioan Paul al II-lea, pe Sanctitatea-Sa Bartolomeu al II-lea, pe Domnia-Sa prof. univ dr. Sava Agouridis de la Atena, pe Înalt Prea-Sfințitul Antonie Plămădeală, mitropolit al Ardealului, pe Înalt Prea-Sfințitul Daniel, mitropolitul Iașilor, al Moldovei și al Rădăuților, pe Înalt Prea-Sfințitul Nestor Vornicescu, mitropolit al Olteniei, pe Înalt Prea-Sfințitul Bartolomeu-Valeriu Anania, arhiepiscop al Clujului, Vadului și Feleacului, pe Prea-Sfințitul Gherasim de Vâlcea, pe Prea-Sfințitul

Calinic de Argeș, pe Prea-Sfințitul Irineu Slătineanul, pe Prea-Sfințitul Timotei Seviciu de Arad, pe Prea-Sfințitul Ioan de Harghita și Covasna, pe Prea-Sfințitul Damaschin, episcop de Alexandria, pe Gurie Giorgiu, vicar administrativ, precum și pe părinții: arhimandrit Ioachim Pârvulescu, starețul mănăstirii Lainici, arhimandrit Melchisedec, starețul mănăstirii Vișina, Gorj, arhimandrit Veniamin Micle, duhovnic la mănăstirea Bistrița, Vâlcea, stavrofor Aurelian Dinculescu, protopop de Tg.-Cărbunești, Nicolae Popa de Slatina, Constantin Patrichie de Potcoava și alții pe care, acum, nu îi pot enumera.

Îl omagiez, și pe această cale, pe acela care a fost Mitropolitul Nestor, al Olteniei, de la care am primit cele mai multe cărți. Mi-a fost dat, mie, și soției mele, poeta Doina Drăguț, să primim telefoane la ore de noapte pentru câte un „ceas de taină". Ne suna Mitropolitul Nestor; și ne invita la Palat pentru dialoguri de suflet. A avut cuvinte de laudă pentru ceea ce am făcut în acești 11 ani pentru Națiune.

Mi-am propus și am reușit să am, la emisiunile consacrate credinței, un „deceniu de aur"; soarta a vrut să mă ocup 11 ani de acest delicat domeniu; fără mândrie, mă gândesc la Pitagora și numărul de aur. În acest „deceniu de aur" am adus la microfon și mari scriitori ca: Marin Sorescu, Grigore Vieru, Corneliu Vadim Tudor, precum și pe reprezentanții bisericilor și cultelor minoritare din aria de activitate a Studioului de Radio Craiova. Amintesc, aici, relațiile bune cu romano-catolicii, cu greco-catolicii, cu adventiștii, cu baptiștii, cu luteranii, cu evangheliștii etc.

Dați-mi voie să parafrazez o replică din Othello de William Shakespeare: „Maurul și-a făcut datoria, maurul poate să moară".

Constantin Dumitrache

Au încercat, rând pe rând, să facă această emisiune Mircea Pospai și Cornel Rusu. Nu au reușit. Nu aveau nici cunoștințe în domeniu, nici personalitate. Au fost nevoiți să apeleze la slujitori ai bisericii - destul de modești. Cei buni s-au ferit de această emisiune. Știau că această rubrică fusese a lui Constantin Dumitrache și mai știau că nu pot nici măcar să-l egaleze, dar să-l depășească.

Dintr-un anume complex, Cornel Rusu, ajuns director adjunct la Radio Craiova, se răzbuna pe el. I-a fost luată și „Agora literară" - rubrică pe care o înființase Costel.

Mircea Pospai și Cornel Rusu l-au trecut prin cele mai aprige „furci caudine".

La reînființarea postului de Radio Craiova, în 1989, sub directoratul lui Florin Stama, șeful secției Cultură-învățământ fusese Constantin Dumitrache, iar Cornel Rusu îi fusese subaltern și probabil că avea acum ceva să-i reproșeze.

Uneori, mai punea și Ioana Dinulescu, colega lui de birou, paie pe foc. De multă vreme râvnea să fie ea titulara rubricii *„Agora literară".* La o ședință a spus: *„Dumitrache își promovează nevasta la Radio Craiova".*

Citeam și eu din când în când poezii, eseuri sau câte o cronică literară la emisiunile lui. Dar, ce era rău în asta? Multe emisiuni se făceau cu colaboratori. Și apoi nu eram o oarecare. Aveam câteva cărți apărute, publicasem în revistele literare importante ale țării, eram în colectivul de redacție al „Jurnalului de Dolj". Era un lucru frumos să-și susțină nevasta.

Volumul meu „Individualitatea destinului (eseuri asupra individualității destinului în artă)" a luat naștere din eseurile prezentate la *„Clubul artelor"* de la Radio Craiova.

Poetul Ion Prunoiu a scris despre această carte astfel: *„Criticul literar și ziaristul de excepție Constantin Dumitrache - redactor, printre altele, și al emisiunii «Clubul artelor» - ar avea toate motivele să se felicite. Grație perseverenței sale de a căuta și promova noi talente, cu răbdare și, dacă vreți, cu spirit pedagogic, iată că azi putem parcurge cu privirile rândurile unei cărți care, prin ea însăși poate da conținutul integru al unei emisiuni Radio cu titlul «Clubul artelor». Este vorba de cartea semnată Doina Drăguț și intitulată «Individualitatea destinului», carte ivită din adunarea eseurilor transmise la Radio Craiova, sub semnătura Doinei Drăguț exact în cuprinsul emisiunii «Clubul artelor» pe parcursul multor săptămâni, luni și ani de zile".*

Un coleg, Doru Urucu, a pus punctul pe „i":

- Costică, știi de ce te dușmănesc ăștia pe tine? Pentru că tu ți-ai

reconstruit o familie, iar ei și-au demolat familiile.

Venind dintr-o excursie cu cei de la Radio, în autocar, un muncitor - cred că Ionică îl chema -, care băuse un pic mai mult, a spus:

- Dintre toți redactorii de la Radio Craiova, doar domnu' Dumitrache ajunge în rai. Ceilalți toți se duc în iad.

Cornel Rusu a fost intrigat:

- Dar, de ce crezi tu că Dumitrache se duce în rai și noi, în iad?

Răspunsul, de o mare sinceritate, a venit prompt:

- Pentru că dânsul are suflet bun și știe să prețuiască oamenii și să se poarte cu ei, fără să țină cont de funcția lor.

În martie 2001, eram la Festivalul „Constantin Brâncuși" de la Târgu Jiu. Se sărbătoreau 125 de ani de la nașterea marelui sculptor.

Printre alte activități era și o sesiune solemnă de comunicări științifice, care se ținea în sala maură a Palatului Administrativ. Această sesiune era condusă de doamna Nina Stănculescu, deși în program scria că moderatorul va fi Barbu Brezianu. Fiind bătrân, probabil că nu s-a simțit bine și nu a mai venit, în schimb a transmis un mesaj de salut.

Din Craiova aveau comunicări: Constantin Dumitrache, Doina Drăguț și Florin Rogneanu.

În prima parte a sesiunii au vorbit foarte mult Sorana Georgescu-Gorjean, fiica inginerului Ștefan Georgescu-Gorjean, cel care a condus lucrările de construire a Coloanei infinite din metal și fontă la Atelierele Centrale Petroșani, apoi Nina Marcu-Pandrea, fiica scriitorului Petre Pandrea, Victor Crăciun și alții.

Reproduc un fragment foarte important din referatul d-nei Sorana: *„Despre ceea ce a făcut Brâncuși la Tg.-Jiu, criticul de artă William Ticker afirma: «Este singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi comparată cu marile monumente ale Egiptului, ale Greciei sau ale Renașterii». Îi invidia pe locuitorii Tg.-Jiului pentru fericirea mereu repetată de a se putea întâlni zilnic cu opera lui Brâncuși".*

Se întârziase foarte mult și mai erau destui care aveau comunicări. Atunci, doamna Nina Stănculescu a spus:

- Știu că aveți lucrări importante, dar, deoarece s-a făcut târziu, va trebui ca unii dintre dumneavoastră să renunțați să le mai susțineți. Vom lua o pauză. Vă rog să veniți în această pauză, cei care renunțați, și să-mi aduceți referatele pentru că vom edita o carte.

Imediat, eu am vrut să mă duc să-i duc referatul, fiindcă voiam să renunț, dar Costel a zis că se duce el.

În partea a doua a lucrărilor, o aud pe doamna Stănculescu:

- Vă mulțumesc celor care ați fost înțelegători. Acum să ascultăm o lucrare foarte interesantă despre legătura lui Brâncuși cu scriitorii. O rugăm pe doamna Doina Drăguț să-și susțină expozeul.

Am înlemnit. Nu mai aveam nici referatul. Costel, care era lângă mine, mi-a întins lucrarea și m-a îndemnat să merg la microfon.

A fost o farsă frumoasă de promovare a soției.

Altă dată, ne aflam la Râmnicu Vâlcea. Trebuia să mergem la un preot pentru un interviu. Cum am ajuns în oraș, Costel i-a dat telefon. Acesta s-a bucurat că ne ducem și i-a spus să nu întârziem pentru că ne așteaptă la masă.

Ne era sete și am hotărât să intrăm cinci minute într-un bar să bem o apă minerală.

Cum am intrat, Costel a ridicat un deget în sus (gestul lui de autoritate) și, cu vocea lui gravă, i-a spus ospătăriței:

- Frumoasă domnișoară, vă rog să aduceți o apă minerală pentru soția mea și o bere pentru... (face o pauză, timp în care ospătărița se uită în spatele nostru crezând că mai este cineva)... gâtul meu!

Toți cei care erau în bar au izbucnit în râs, inclusiv ospătărița.

L-au pus să facă „Fonoteca de aur“. Era o muncă enormă. Trebuia să asculte toate benzile de la începuturile Studioului de Radio Craiova și să le selecteze.

Nici nu bănuiau, Rusu și Pospai, cât de mult i-a plăcut lui Costel lucrul acesta. Stătea câte 8-10 ore pe zi cu căștile la urechi. Se încânta de vocea lui Călinescu, de cea a lui Sadoveanu, de cea a lui Piru, de cea a lui Noica, de cea a lui Baconsky, Carianopol, Nestor etc.

Cu ani în urmă, un coleg, Sandu Balogh, spusese, într-o ședință: *„Pe Dumitrache, dacă-l scoli noaptea, la orice oră, și-l pui să facă o*

emisiune, pe orice temă, o face! Și-o face bine!".

Lucrul acesta stârnise invidie.

Cu altă ocazie, un alt coleg spusese: *„La Dumitrache, la cabina de emisie, stau la coadă intelectualii Olteniei".*

După ce a terminat „Fonoteca de aur", i-au propus o activitate de „relații cu publicul". Suna ca o promovare!? Atunci, a izbucnit și i-a făcut proști, fefeiști și inculți.

I s-a adresat chiar lui Gheorghe Verman, directorul general al Direcției Studiourilor Teritoriale Locale. Redau, mai jos, scrisoarea:

Către,
RADIO BUCUREȘTI
- D.S.T.L.-
Domnului Director general Gheorghe Verman

Stimate Domnule Director,

Vi se adresează Constantin Dumitrache, de la Radio Craiova.

Cu amărăciune, cu mâhnire.

Astăzi, 10 iulie 2001, dl. director Mircea Pospai mi-a cerut imperios fie să-mi găsesc alt loc de muncă, fie să accept „funcția" de ajutor de portar, pentru o activitate, chipurile, de „relații cu publicul", transformându-mi postul din „realizator de emisiuni" în acela de „reporter de bază". D-sa mi-a zis că, dacă nu accept, îmi va desface contractul de muncă. Discuția de azi a urmat după altele două, în care am cerut să mi se dea în scris motivațiile. A refuzat. Ipoteza unui proces pe care l-aș fi câștigat cu siguranță (pentru că argumentele conducerii Studioului sunt ridicole), cu timpul pierdut pe la tribunale, m-a făcut să semnez, avertizându-l pe dl. Pospai că mă voi adresa dv.; ceea ce și fac.

D-nii Pospai și Rusu au respins de la difuzare câteva emisiuni ale mele pe motiv că textele n-ar fi de calitate, iar că vocea ar fi, uneori, răgușită. În ceea ce privește textele ori interviurile, de calitatea lor vă puteți convinge, dacă aveți bunăvoința de a le citi (asculta). A nu difuza un interviu din Fonoteca de aur cu Iorgu Iordan, pe motiv

că marele savant vorbea cu pauze, este descalificant pentru cei care au hotărât acest lucru. A nu difuza cinci minute cu D.R. Popescu, despre Fănuș Neagu, cu prilejul lansării la Craiova a romanului „Amantul tinerei doamne Dracula", este un atentat la Cultură. A nu difuza comentariile (mele) despre „Soarta celor șapte minuni ale lumii antice" (texte tipărite, de altfel) este o problemă de cecitate intelectuală. Toate aceste gesturi, și multe altele dovedesc rea-voință și lipsă de profesionalism.

Îmi cunoașteți, Domnule Director, activitatea de 30 de ani în presă; îmi cunoașteți, de asemenea, și unele dintre cărțile mele. Activitatea mea, și de jurnalist, și de scriitor, a fost comentată laudativ în multe rânduri.

Tratamentul la care sunt supus de d-nii Pospai și Rusu este de-a dreptul umilitor.

Nu mă las umilit, motiv pentru care mă adresez Domniei-Voastre. De va fi nevoie, voi căuta și alte căi de a ridiculiza „încrengătura" de la Radio Craiova.

Vă rog, Domnule Director General, să analizați situația și să constatați și Dv. că a face dintr-un realizator de emisiuni - un ajutor de portar este o greșeală impardonabilă; a-l umili pe un intelectual înseamnă a te umili pe tine însuți.

Cu cele mai bune gânduri,

Constantin Dumitrache

10 iulie 2001, Craiova.

28 octombrie 2001 (duminică). Ziua mea de naștere. 48 de ani.

A venit sora lui Costel la noi. Am mâncat, ne-am simțit bine. A doua zi, Costel trebuia să se interneze la clinica doctorului Marcel Ionescu. I-a dat telefon să vadă dacă a venit de la Congres. Venise. Au discutat amical. Medicul s-a bucurat când l-a auzit că se simte bine.

29 octombrie 2001 (luni). La ora 7, am chemat un taxi și am plecat la clinică, secția oncologie. I-au luat sânge pentru analize. În salon era cald. Făcuseră focul. Aveau sobe cu gaze. L-a găsit acolo pe domnul cu care fusese internat anterior. S-au salutat amical.

După-masă, m-am dus la el, i-am dus mâncare și am ieșit în curte. A fumat o țigară. Nu-i făceau tratament până nu vedeau rezultatele sângelui.

30 octombrie 2001 (marți). La ora 16, la spital. Nu-i făcuseră de dimineață perfuzii, deoarece avusese temperatura 38^0. I-au dat *algocalmin* pentru scăderea temperaturii.

În timp ce eram eu acolo, i-au făcut perfuzii. Medicul mi-a zis că trebuie să-i cumpăr *arginină* de la farmacie, pentru că acolo nu aveau. Mi-a spus că îi va administra și sânge a doua zi, deoarece este foarte slăbit.

Am plecat pe la ora 19. Am căutat *arginină* pe la toate farmaciile din centru, dar nu am găsit. Am sunat-o pe Mari, sora lui Costel, să-i spun să caute și ea *arginină*. De fapt, vorbeam cu ea la telefon și de câte două-trei ori pe zi, de când era Costel bolnav. Ori mă suna ea, ori o sunam eu.

31 octombrie 2001 (miercuri). Dis-de-dimineață, am plecat să caut *arginină* pe la farmacii. Am găsit pe undeva pe la periferia orașului. Am cumpărat și am plecat la spital. Am cumpărat și ziarele locale și i le-am dus.

I-am dat *arginina* asistentei de serviciu, care a și venit să i-o facă.

Am plecat la serviciu. Era ora 11.

După masă, pe la ora 16, i-am dus mâncare și am ieșit în curte. Nu mai avea țigări și s-a supărat că nu-i dusesem. I-am spus că nu-i mai duc, pentru că medicul era împotriva fumatului. I-a spus, odată:

- Domnule Dumitrache, în America, numai oamenii de proastă condiție fumează - drogații și prostituatele. Lăsați-vă de fumat!

- Dar cu Hemingway cum este, domne doctor?! Fuma numai pipă! a ripostat Costel.

Mi-am luat geanta și am vrut să plec. Am văzut cum i-au dat lacrimile că nu i-am dus țigări. I-am promis că mă duc să-i cumpăr. Mi-a zis:

- Lasă geanta aici ca să fiu sigur că-mi aduci.

Nu-l păcălisem niciodată. Când îi promisesem ceva, mă ținusem de cuvânt. Acum nu știu ce era în mintea lui.

1 noiembrie 2001. I-au băgat un flacon de sânge. Îi făcuseră și *arginină.* Îi cumpărasem cinci flacoane, deși medicul îmi spusese să-i iau patru.

Cu toate că-i făceau tratament, starea sănătății se înrăutățea. Mânca din ce în ce mai puțin. Nu mai era sigur pe mâini. Prefera să-i dau eu în gură. Parcă era un copil.

Mi-a spus că are poftă de un pui fript pe grătar. Seara, am dat telefon la Potcoava. Mari mi-a zis că-i aduce, sâmbătă sau duminică, atunci când vine ea la Craiova.

Fugit irreparabile tempus! Încet-încet viața se scurgea spre împlinirea destinului. Pășea dincolo de timp, depășea clipa. „*De unde venim? Ce suntem? Încotro ne îndreptăm?*“ - sunt întrebările cu care Gaugain și-a intitulat celebrul tablou, ce poate fi considerat drept capodoperă a sa. Aceste trei întrebări sunt întrebările individului în fața destinului său, sunt întrebările ce se află în centrul fiecărei vieți și stau la baza oricărei biografii.

2 noiembrie 2001 (vineri). Mai aduseseră încă doi oameni în salon. Era și unul de la Potcoava. Costel nu se simțea bine deloc. Avea când temperatură, când frisoane. Avea diaree. Nu știa nici medicul ce să-i mai facă.

3 noiembrie 2001 (sâmbătă). Am stat aproape toată ziua cu el. I-au administrat *arginină.* Am ieșit curte, pe o bancă. Am citit ziarele. A mâncat.

Costel mi-a zis să-i spun surorii lui să nu vină a doua zi cu mașina. Să vină cu trenul, dacă vrea. Își făcea probleme să nu consume benzină. Să nu cheltuiască bani. L-am certat.

- La așa ceva te gândești tu acum? Dă-i dracului de bani! Nu mai contează banii acum. Trebuie să te faci bine!

Știam că nu se mai face bine. Dar speram să o ducem cât mai mult cu putință, chiar și așa în starea asta.

4 noiembrie 2001 (duminică). A venit sora lui Costel. De la gară a venit acasă la noi. Îi adusese și ea *arginină.*

I-a adus un pui fript pe grătar, așa cum poftise Costel. Am băgat puiul la cuptor să se încălzească, deși îl făcuse pe grătar în dimineața aceea.

Am mers împreună la spital. I-am dus aparatul de bărbierit și o oglinjoară, pentru că nu putea să stea în picioare mult timp la oglinda din salon.

S-a bărbierit stând în pat. A mâncat cu mare poftă din puiul făcut pe grătar. S-a interesat ce mai este pe acasă, pe la țară.

Pe la ora 13, am plecat. Mari avea tren la 14,20.

5 noiembrie 2001 (luni). I-am dus ziarele și mâncare.

A intrat în salon o asistentă și a spus că o pacientă este pe ducă. Au trimis la familie să vină s-o ia, pentru că nu mai este nimic de făcut. Avea 29 de ani.

Am văzut pe chipul lui Costel o umbră de teamă. Parcă toate speranțele erau pierdute. Tristețea pusese stăpânire pe el. Am mers afară. I-am citit din „România literară", dar gândul lui era departe.

Înaintăm prin viață ca într-o rugăciune și ne punem mereu suișuri în inimi. Căutăm să păstrăm mereu o simetrie între succesiunea dorințelor și împlinirea lor. Indiferent de voința noastră, trăim și ne definim prin căutări.

Căutăm un drum, drum care să fie numai al nostru și să ne ducă pe culmi înalte; căutăm o iubire ca principiu al esenței vieții și al speranței; căutăm fericirea, frumusețea, gloria. Nu contenim o clipă să căutăm.

Ce înseamnă, în fond, aceste căutări? Am putea trăi liniștiți, duși de o apă iluzorie, la întâmplare, fiecare la locul lui - fiindcă, orice s-ar spune, omul are, în univers, un loc al lui bine definit; loc în care nu încape decât el însuși.

Nu facem altceva, în toată această traiectorie a noastră prin lume, decât să ne căutăm, în final, o moarte; o moarte ce nu înseamnă neapărat eșec, deziluzie, ci mai degrabă o eliberare; de sine și de viață. Am putea spune asemeni lui Faust: *„Gib meine jugend mir zur□ck!" (dă-mi tinerețea înapoi!)*

Oare, dacă am lua-o de la capăt, am ști ce să facem cu tinerețea noastră? Am ști ce să facem cu viața noastră? Ori am risipi-o în cercetări și căutări?

6 noiembrie 2001. Îi făceau în continuare tratament cu *arginină* pentru ficat. Din două în două zile îi administrau câte un flacon de

arginină. Medicul era optimist. Zicea că după terminarea tratamentului, se va simți o ameliorare.

După-masă, din nou, la spital. Nici o ameliorare.

Îmi veneau în minte vorbele Ecclesiastului: „*Și mi-am silit inima ca să pătrund înțelepciunea și știința, nebunia și prostia, dar am înțeles că unde este multă înțelepciune este și multă amărăciune, și cel ce își înmulțește știința își sporește suferința.*“

Ce devenise omul acesta, care avusese în el puterea acelora pe care îi așteaptă o mare operă, care avusese în el perseverența acelora ce se simt necesari? A avut momente de căutări și de durere, de așteptare și de părăsire; a dus o viață care s-a adunat risipindu-se. Omul acesta din fața mea era, în fond, un om slab. Tot ceea ce a făcut o dovedește.

7 noiembrie 2001. După ora 16 - la spital.

I-am dus ziare, mâncare și un strugure mare. Avea 1 kg. L-am ajutat să mănânce, am răsfoit împreună ziarele. S-a bucurat de strugure, dar nu a mâncat din el decât câteva bobițe. Mi-a zis să-l iau acasă.

A încercat să-și desfacă sticla de apă plată, dar nu a putut. Nu mai avea forță deloc în mâini. Mușchii i se topeau. Simțeam cum nisipul clepsidrei se scurgea și timpul devenea prețios.

Îmi răsunau în urechi versurile lui Vasile Voiculescu: *„Clepsidra veche las-o nemișcată,/ Atât întors, viața îți toci -/ Și dintr-un gol într-altul vânturată/ Cenușa lumii nu mai pritoci.// Pustiul vremii nu mai scotoci./ Clepsidra noastră? Inima bogată,/ În care vie, făr-a o smuci,/ Iubirea pururi curge-nvolburată.// Nisipul sterp ți-a spus vremelnicia,/ Măsoară-te pe tine: veșnicia/ E, poate, doar un prețios fior.// Împărăția clipelor de clisă/ N-o birui, numărându-i bobul, ci să/ Trăiești eternul timp interior.“*

8 noiembrie 2001. După cele 8 ore de serviciu, am trecut pe acasă, am luat mâncare, am cumpărat în drum spre spital ziarele și... la Costel.

Nici o îmbunătățire. Tristețe. Privire pierdută. Oră „incertă“. Gândul îmi zboară la Ion Barbu: *„Ora albă, când nu știai să zici/ De-i patru, două numai, ori a trecut de cinci.“*

Am vorbit cu medicul. Părea îngrijorat și trist. Mi-a spus să-l iau mâine acasă, că trebuie să facă o pauză până pe 1 decembrie.

Am ieșit cu Costel din salon, am stat pe o bancă, am vorbit. Optimismul îi dispăruse. Mi-a spus să mă duc la Universitate și să-i iau o adeverință de doctorand. Nu știu la ce-i trebuia.

Părea obosit. Mi-a recitat din Ion Pillat: *„Sunt obosit, Stăpâne, de mine și mă paște/ Un dor să dorm de-a pururi prin constelații reci"*.

9 noiembrie 2001 (vineri). L-am luat acasă. Îi făcuseră tratament. Trebuia să facă o pauză până pe 1 decembrie, când urma să se interneze iar.

Am fost cu mașina cu sora lui și cu Nelu Rotaru. Am mers întâi acasă. Costel s-a spălat, s-a schimbat, a mâncat, apoi am plecat toți la Potcoava.

10 noiembrie 2001 (sâmbătă). A avut poftă de zeamă de varză. I-am luat de la o vecină. A noastră nu se acrise.

A doua zi, i s-a umflat piciorul stâng. Am dat vina pe zeama de varză, care era sărată. Mama mi-a zis să-i pun foi de varză pe picior, ca să tragă umflătura. Costel mai avea puterea să facă glume:

- Coană Mițu, vrei să mă mănânce iepurii?

Începusem să întrevăd apropierea sfârșitului. Îmi luasem două zile de concediu, să mai stau cu el la țară. Simțea și el că nisipul din clepsidră se termină.

În momentele noastre bune, în frumosul nostru *sacnasiu,* ne povesteam lucruri din marele lanț al existenței noastre: despre străbunici, bunici, părinți.

Îmi amintesc versurile lui Ion Barbu, pe care adesea le recita: *„Sunt numai o verigă din marea îndoire,/ Fragilă, unitatea mi-e pieritoare; dar/ Un roi de existențe din moartea mea răsar,/ Și-adevăratul nume ce port: e unduire."*

Este aici o dizertație de la veșnicie la unduire, adică la devenire; de la ceva fix, imuabil, la trecător, schimbător, de la etern, la pieritor.

13 noiembrie 2001 (marți). După-masă, ne-am întors la Craiova.

Trebuia să fiu miercuri la serviciu. Am mai luat cărți, ziare, reviste.

Seara, a venit la noi, la Craiova, preotul Gruiosu din Ostroveni (cumnatul lui Janet Nică) împreună cu soția. Costel îl ajutase, cândva,

într-o problemă. Acesta îi rămăsese profund îndatorat. Dar se și legase o prietenie între familii. Costel s-a bucurat de această vizită neprevăzută. Era îmbrăcat în frumosul lui trening pe care scria *NIKE*. Începuse să îndrăgească acest trening. Poate era o victorie asupra veșniciei, asupra morții. Părea să spună, asemeni lui Faust, care implora oprirea în loc a timpului, a clipei, când i se relevă frumusețea muncii libere, încununare a eforturilor umane: *„Verweile doch, du bist so schön!" (O, rămâi, ești atât de frumoasă!)*

Mie îmi veneau în minte versurile lui Lucian Blaga: *„Oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsori destrămarea!"*

14 noiembrie 2001 (miercuri). Costel nu se simțea bine. Îmi spunea că îl dor toate, până și în vârful capului.

M-am uitat în creștetul capului. Îi căzuse părul și avea o pată vânătă.

Nu mai avea reflexele bune. Îi cădea țigara din mână. Prefera să-i dau eu să mănânce în gură. A avut o cădere totală.

Veneam de la serviciu din două în două ore. Stăteam aproape. Făceam 10 minute. Între timp, dădeam telefon. Mi-era teamă ca nu cumva să-i cadă țigara aprinsă pe covor și să ia casa foc. De mâncare nu se mai atingea. Îi lăsasem pe masă mâncare (brânză, carne friptă de pui, ceai, cafea). Bea doar cafea decofeinizată și fuma.

Mă întorceam înapoi cu gândul, până în evul mediu și făceam o incursiune prin existența spiritului arab. Firi ciudate, făcute din contraste, arabii nu cunoșteau, în afară de tăcere și contemplare melancolică, decât râsul frenetic și strigătele. Disprețuiau moartea și se pierdeau în uimitoare ospețe, trecerea timpului neînsemnând nimic.

15 noiembrie (joi). Pe la ora 12 a venit la el Liviu Epureanu. L-a încurajat. I-a spus că și mama lui a fost bolnavă de cancer și s-a vindecat. I-a adus, printre altele, și o sticlă de șampanie. Costel a spus:

- Nu mai beau decât apă plată și cafea decofeinizată.

Liviu a ripostat:

- Lasă, că nu trebuie să bei șampania acum, ci mai încolo, când te faci bine.

Eu eram la serviciu. Am ajuns acasă când Liviu era tocmai pe picior de plecare. Conversația dintre ei mi-a povestit-o Costel.

Noaptea, nu a adormit bine. Era obosit, îi cădeau lucrurile din mână, nu mai avea reflexe, mușchii i se înmuiaseră. I se schimbase și vocea. A remarcat și el acest lucru.

- Mi s-a schimbat vocea - mi-a zis.

Începuse să-mi fie teamă să stau singură cu el. Medicul îmi spusese că poate să moară și stând de vorbă cu el. I-am telefonat surorii lui să vină și ea să stăm amândouă.

A venit pe la ora 17, cu Gabi Neamțu, cu mașina. Am hotărât să ne ducem noi la țară.

Costel nu voia să plece la țară. Nu știu de ce. Deși i-am spus că merg și eu cu el. Nu-l lăsam singur, nu avea de ce să se teamă.

Când a venit Mari, am chemat-o în cameră (Costel era în bucătărie cu Gabi) și am sfătuit-o să-i spună lui că veniseră niște bani de la Radio, că sunt pe numele lui și că numai el putea să-i ridice.

A ținut minciuna. Într-adevăr trebuia să vină un ajutor social de la Radio.

Când era la spital, veniseră la el Nicolae Firuleasa (lider de sindicat) și cu Romeo Nemeș. Îi spuseseră de un ajutor social, care era prevăzut în contractul colectiv de muncă, în cazuri speciale. Costel le-a spus să trimită banii la Potcoava, pe numele surorii lui.

Aveam o datorie la ea și lucrul acesta îl apăsa. Când s-a operat, Mari ne-a adus niște bani. Făcusem și eu un împrumut la CAR. Am avut bani mulți; am dat în stânga și în dreapta: la doctori, la asistente, la portari etc.

Gabi Neamțu l-a ținut de vorbă în bucătărie până am cărat noi la mașină costumul, cămăși, cravate, pantofi etc. Ne pregăteam pentru ce era mai rău.

După ce am ieșit din casă, Costel s-a așezat pe scară și nu a mai vrut să meargă. Nu știu de ce. Altădată de abia aștepta să mergem. L-au luat Gabi și Mari aproape pe brațe și l-au dus la mașină.

Pe drum, a fost foarte tăcut. Stătea pe scaunul din față și zicea că-l strâng hainele. Deși era îmbrăcat în trening, iar în picioare avea papuci.

Când am ajuns acasă, la Potcoava, a mers de la mașină sprijinit. N-a putut să urce singur scările.

Era împovărat și obosit, dominat de neîncredere și deznădejde, incapabil de a se dezmetici din agonia sumbră ce pusese stăpânire pe el, înstrăinat de el însuși. Plutea într-un spațiu, totalmente straniu, și se adâncea tot mai mult într-un întuneric ce devenea din ce în ce mai intens.

16 noiembrie 2001 (vineri). Sora lui Costel a plecat la Slatina. Începuseră durerile. Dureri cumplite. Nu mai avusese dureri așa mari până acum. Nu-și mai făcea nici fiola de *algocalmin* efectul. Eram speriată.

Am pus mâna pe telefon și am sunat la Craiova, la clinică. Am întrebat de doctorul Marcel Ionescu. Mi s-a spus că nu este la serviciu. Am sunat apoi acasă la el. Mi-a răspuns soția lui. I-am explicat pentru ce îl caut. Mi-a zis că este la București și mi-a dat numărul de telefon de la celular. L-am sunat și i-am spus despre starea lui Costel. Nu s-a mirat. Se aștepta la o înrăutățire a situației. I-am spus că avea piciorul stâng umflat, că începuse să scuipe sânge și că avea urina aproape roșie.

Mi-a zis să-i cumpăr *tramadol* sau *fortral* pentru dureri. Cu o voce puțin tremurată, mi-a spus că se apropie sfârșitul.

- Sunt foarte necăjit că nu am putut să-l duc mai mult. Credeți-mă, doamnă, că am făcut tot ceea ce este omenește posibil.

Am închis telefonul. Într-o fracțiune de secundă, mi-a trecut prin fața ochilor toată viața tumultuoasă a unui destin.

Gândeam: *„o viață este totdeauna un destin - destin ce a fost ales și suportat sau destin care a ales și a călăuzit către finalitate“*

Am rugat-o pe o vecină să se ducă la farmacia din localitate să cumpere *fortral* sau *tramadol*. A luat *tramadol*.

Seara, Mari a venit și m-a luat într-o altă cameră. Eu eram cu Costel; începusem să-i dau *tramadol*.

Mi-a arătat ce-i cumpărase pentru înmormântare: lenjerie pentru sicriu, pătură, lenjerie de corp, pantofi (avea pantofi noi, dar fiind piciorul umflat nu-l încăpeau), cămașă etc. Sicriul nu-l adusese acasă. Îl lăsase la niște rude.

Am început să plâng. Totul este o neistovită trecere, așa cum spune Arghezi în „Om de pământ“: *„Că este greu, că-i prea târziu*

sau prea curând".

Sau totul este curgere maladivă: *„Azi n-are început deslujit/ și pare o zi de sfârșit./ Mâine va fi, nu va fi„ Iată,/ Umbra strânge orele aplecată"*ne spune Arghezi în „Frunză palidă, floare galbenă").

17 noiembrie 2001 (sâmbătă). Am vorbit la telefon cu părintele Ioachim, starețul mănăstirii Lainici. I-am spus despre Costel, că este pe moarte. Nu a fost surprins. Aflase.

I-am povestit un vis pe care-l avusese Costel la spital. Mi-a zis că nu poate să vină până luni, deoarece pe 18 noiembrie este hramul bisericii. A mai adăugat: *„Domnul Dumitrache mă va aștepta!"*

Mama lui voia să se spovedească înainte de a muri, dar nu știa cum va reacționa Costel, dacă ar fi venit preotul din sat.

Cu părintele Ioachim era mai simplu. Putea să-i spună că a aflat că este bolnav și că a venit să-l vadă. Erau buni prieteni. Părintele Ioachim scrisese prima carte la îndemnul lui Costel. Și specifică acest lucru în prefața cărții.

De asemenea, mama voia să ne cunună religios. Ne zisese de atâtea ori. De câte ori ne duceam pe acasă începea: *„De ce nu vă cununați? Ce mai așteptați? O să mor cu focul ăsta!"*

Ținea mult la mine. Încă din prima clipă, mă plăcuse. Noi, nu știu de ce amânaserăm mereu acest eveniment. Discutaserăm de multe ori să facem cununia religioasă la Lainici sau să invităm un preot acasă (pe unul din prietenii lui). Mereu apăreau în viața noastră alte priorități.

La o manifestare literară la Târgu Jiu, l-am invitat în camera de la hotel, unde eram cazați, pe criticul literar Gheorghe Grigurcu, să-i dăm câte un exemplar din ultimele noastre creații.

Eu fiind o fire mai timidă și emotivă, Costel se purta foarte atent și afectuos cu mine, dând impresia unei relații amoroase.

Ajunși în camera de hotel, eu scot dintr-o sacoșă o carte de-a mea și una de-a lui Costel și i le înmânez lui Grigurcu. Acesta le ia, se uită la sacoșă, se uită la mine, se uită la Costel, și apoi exclamă:

- Măi, voi sunteți soț și soție?

- Doina, arată-i certificatul de căsătorie! zice Costel.

Pentru că nu aveam același nume, mereu trebuia să plecăm cu certificatul de căsătorie după noi, ca să nu avem probleme la hotel sau în altă parte.

Eu nu plecam de lângă Costel decât atunci când mă duceam să mănânc. Și atunci, le trimiteam pe Mari sau pe mama să stea cu el.

Costel nu mai mânca nimic. Îmi spunea că-l doare în gât, când înghite. Vocea îi slăbise. Parcă era un pisic leșinat. Îmi cerea să-i dau să fumeze. Eu nu-i refuzam nimic. Îi aprindeam o țigară și-i dădeam să tragă două-trei fumuri.

Îi citeam din „Istoria..." lui Călinescu despre un scriitor sau altul. Îl mai întrebam despre opera unui anume scriitor, despre anul nașterii, despre anul morții. Îmi răspundea prompt, fără nici o ezitare, fără nici o greșeală.

Am vorbit mult despre Marin Sorescu. Lucrase cu el la revista „Ramuri". Încerca să-l imite. Zâmbea. Era fericit când privea în urmă. *„Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer"* (Eccl. 3.1).

Seara, stând în pat lângă el, am văzut că se uita fix și speriat în colțul din dreapta, sus, al camerei, deasupra sobei de teracotă.

- Ce vezi, acolo, Costele?

- Este ceva scris cu roșu. Dar nu văd.

Îi pun ochelarii pe nas și-i zic:

- Acum, vezi?

- Văd, dar nu înțeleg. Nu scrie în nici o limbă pe care o cunosc eu.

Eram numai eu cu el în cameră. Încercam să-i exploatez ultimele clipe de luciditate sau de agonie. Nici eu nu-mi dădeam bine seama. Aveam lângă mine hârtie și creion. Doream să notez tot ceea ce-i ieșea din gură. Aveam câteva cunoștințe de psihologie și voiam să le verific. Îl provocam la diverse discuții.

Îmi spunea că vede, deasupra sobei de teracotă, un om cu un topor în mână. Încercam să-l liniștesc. Soba de teracotă din cameră avea niște desene cu diverse figuri geometrice.

Îi citeam din Al. Philippide, la întâmplare. Mă oprea, din când în când, și mă punea să repet câte un anumit vers. De pildă: *„Ce vechi*

sunt vorbele, ce greu e gândul" (Elegie) sau: *„Mi-s vremurile tot mai mult străine"*(Pietrele) ori: *„Amestec de-anotimpuri, de dimineți și seri,/ Alcătuind o lume găsită nicăieri"*(Miraj) ori *„Aud fără ureche și văd fără privire,/ Așa cum simți în brațul absent un puls bătând./ Trăiesc în mine însumi ca pură amintire,/ Ființa mea e numai memorie și gând"* (Incomunicabilul).

18 noiembrie (duminică). A venit preotul din comună. Costel a fost de acord să stea de vorbă cu el. L-a împărtășit.

După aceea, preotul a ieșit din cameră și m-a chemat pe mine.

Încă de seara, mama ne-a spus că va veni preotul să ne cunune. Am fost de acord, și eu, și Costel. Eu nu aveam nimic de zis. Nu trebuia să supăr pe nimeni. Trebuia făcut totul după obiceiul de acolo.

Costel i-a spus surorii lui să cumpere șampanie și pișcoturi. Era necăjit că eu nu aveam rochie de mireasă. Nu știu ce era în mintea lui. Nu trebuia să-l supăr.

A băut o jumătate de pahar de șampanie și a mâncat un pișcot. A tras câteva fumuri de țigară. A zâmbit. Mi-a spus că se simte mai bine. Era totuși necăjit că nu ajungeau banii de la Radio, ca după aceea să mergem la Craiova. Zicea că se face bine dacă ajungem la Craiova. Îi spuneam:

- Sigur că mergem. De-abia aștept. Știi că am concediu până duminică. Luni trebuie să fiu la serviciu.

Din patru în patru ore îi dădeam *tramadol*. Medicul îmi spusese să fiu foarte atentă, că în cantitate mare provoacă sufocări. După ce lua o pastilă de *tramadol*, o jumătate de oră respira foarte greu, după care se liniștea, apoi adormea.

Noaptea, am rugat-o pe Mari să stea și ea la noi în cameră. Nu mai aveam curaj să stau singură. Eram și eu obosită. Mi-era teamă să nu adorm. Aveam lumânări la îndemână (el nu le vedea, erau ascunse), știam ce trebuie să fac, dar mi-era, totuși, teamă.

Mari a adus un fotoliu și a stat și ea acolo. Eu am stat în pat, lângă el. Făceam cu schimbul. Nu-l slăbeam deloc din ochi.

Nu au fost probleme deosebite. I-am mai dat *tramadol.* Nu se mai putea ridica din pat. Nu mai avea mușchi deloc. De-abia îl ridicam

și îl puneam pe marginea patului, în fund, să facă pipi. Îi era rușine de sora lui. Îi spunea să iese din cameră. Îl certam, cu blândețe:

- Mițule, nu am avut eu copii, dar te am pe tine!

Zâmbea, frumos și trist.

- De, Mițule, ce să fac. Trebuie să mergem la Craiova, că acolo mă fac bine.

Îi promiteam că ne ducem, după ce vin banii.

19 noiembrie 2001 (luni). Pe la ora 10 a venit părintele Ioachim, starețul mănăstirii Lainici. A mers în cameră la Costel. I-a spus că a auzit că este bolnav și, fiind în drum spre București, a trecut pe la el să-l vadă. Costel s-a bucurat. S-au îmbrățișat, s-au pupat. Mi-a spus:

- Vezi, Mițule, că *Joașem* al nostru nu m-a uitat? Îi spunea *Joașem* - în franceză. Ce ți-am spus? Visul meu.

Când era la spital, m-a întâmpinat, într-una din dimineți, foarte vesel și încrezător: *„Am visat un vis foarte frumos. Eram la poalele unui munte. Totul era verde. În vârful muntelui era ceva* ***alb****. Trebuia să iau neapărat de acolo acel ceva* ***alb****. Dar nu puteam ajunge acolo, pentru că mă dureau picioarele. Atunci, m-am așezat jos să-l aștept pe Ioachim. El trebuia să se ducă acolo și să-mi aducă acel ceva* ***alb****. Trebuia să facă asta pentru mine!“*

A stat părintele Ioachim mai mult de două ore la el în cameră. I-a citit. S-a rugat. L-a împărtășit. Au stat de vorbă.

După-masă, s-a simțit foarte rău. Nu mai ceda durerea nici la *tramadol*. Nu știam ce să mai facem. Avea vedenii: mereu - omul cu toporul.

La un moment dat, mi-a zis, cu glasul lui de pisic leșinat: *„Acum urmează cavoul“.*

Seara, au ajuns banii de la Radio. S-a mai liniștit. I-a dat surorii lui datoria și mi-a spus:

- Doina, mâine mergem la Craiova!

Am fost de acord cu el. De vreo câteva zile nu mai mânca; îi dădeam doar ceaiuri și lapte. Nu mai putea să înghită. Mai trăgea câte două-trei fumuri din țigară.

Noaptea, a stat și Mari, pe fotoliu, la noi în cameră.

Costel se zvârcolea mereu. Parcă nu-și găsea locul. Încercam să

mai vorbim cu el. Răspundea, dar nu mai înțelegeam ce zice. Vedea că nu înțelegem. Se enerva. Deschidea gura mare și încerca să pronunțe cuvintele.

Mintea îi era limpede. Mereu se uita în colțul acela, fricos. Făcea ochii mari, parcă încerca să citească ceva. Mormăia. Nu mai înțelegeam ce spune.

Pe la ora trei, m-a trezit Mari. Ațipisem.

- Doina, Doina, trezește-te!

Costel își dusese mâna la gură și încerca să-și apuce limba. Am aprins repede lumânările. I se scurtase limba.

I-am dat o pastilă de *tramadol* și s-a liniștit.

La ora 3 și un sfert a venit mama s-o trimită pe Mari să dea la porci. I s-a părut că este ceasul 6 și un sfert.

Mari a trimis-o la culcare, spunându-i că e de-abia ora 3.

Dintr-o dată, lui Costel i-a revenit vocea și a spus: *„Săru' mâna, mamă!"* Ne-am mirat.

Am stat amândouă în continuare - cu ochii pe el. L-am schimbat, i-am dat haine curate. Era ca o păpușă din cârpe: avea mâinile moi, picioarele moi, nu-și mai ținea gâtul. Slăbise îngrozitor. Era numai piele și os. Piciorul stâng era, în continuare, umflat.

Fața începuse să capete lumina unei liniști, liniște pe care nu o avusese niciodată; tulburarea de mai înainte începea să se risipească, durerea dispăruse.

Mi-am apropiat buzele de fruntea lui: era rece; i-am pus mâna pe picioare, pe mâini - erau reci. Doar inima îi mai bătea. Din ce în ce mai rar. Pulsul slăbise.

20 noiembrie 2001 (marți). A venit mama în cameră. Eu cu Mari eram lângă el. Una într-o parte și alta în cealaltă parte. Sufla din ce în ce mai greu și mai rar.

Îi țineam lumânările aprinse și lacrimile ne șiroiau pe obraji.

La șase și un sfert: ultima respirație; gura i-a rămas deschisă, ochii - deschiși.

Am încercat ușor, cu mâna, să-i închid gura, să nu rămână cu ea deschisă; am ridicat de barbă, dar o zvâcnire puternică m-a făcut să-mi trag mâna. A fost ultimul licăr de viață.

Durerea pierderii unei ființe dragi mă făcea să cred că se producea și în natură un fenomen aparte.

Mă duceam cu gândul la sentimentul miracolului petrecut la moartea lui Rafael. Vasari, biograful lui, povestește că la moartea lui Rafael s-a vorbit despre un semn ceresc asemănător celui care a însoțit moartea lui Christos: *„palatul Papei s-a crăpat și a fost cât pe ce să se năruiască".*

Acum înțeleg de ce se grăbise Costel cu apariția cărții mele: *„Ochiul de lumină".* Era o selecție făcută din cele trei cărți de poezie ale mele, apărute în anii anteriori.

Deși nu împlineam o vârstă rotundă (de obicei multiplu de cinci), el spunea în *Precuvântare*: *„...scriind și eu despre volumele de versuri ale Doinei Drăguț, am consiliat-o să facă o selecție din ceea ce a publicat până acum și să apară într-un volum care încheie o vârstă lirică și care să deschidă o alta".*

Să fi avut el o intuiție?! O premoniție?! Sigur, ceea ce s-a întâmplat acum m-a schimbat profund. Privesc altfel lucrurile. Este o altă vârstă lirică.

Am ieșit în curte.

Se auzea, la ora aceea matinală (înainte de 6,30), în curtea unor vecini, o drujbă care tăia lemne.

Era un zgomot egal, un zgomot care rodea, care ruina, care năruia, care măcina. Un zgomot ciudat pentru ora aceea.

Cerul s-a crăpat de țipetele bătrânei și a început o ploaie măruntă de toamnă: *„Băiatul meu! Ce mă fac eu fără el?! De ce nu m-ai luat, Doamne, pe mine?!"*

22 noiembrie 2001. O ploaie măruntă de toamnă însoțea cortegiul funerar.

Lume multă: de la Radio Craiova, de la IUG Craiova, de la Direcția de cultură Dolj, de la Direcția de cultură Olt, de la Primăria Potcoava, de la liceul Potcoava, din comuna Potcoava și din satele vecine. Coroanele de flori erau purtate pe brațe de elevii liceului din Potcoava.

Ora 14. În fața Liceului teoretic din Potcoava. Profesorul Florea Cârjan:

Onorată asistență,
îndurerați consăteni,

Conducem, azi, pe ultimul drum pe Costel Dumitrache, plecat prea devreme dintre noi.

Personal, i-am fost profesor, diriginte, șapte ani, și director până la absolvirea liceului din Potcoava.

Costel Dumitrache face parte din cei 16 absolvenți ai Liceului Potcoava, promoția 1966, care au făcut studii universitare și care în 1964 au făcut faima liceului nostru obținând locul I pe regiunea Argeș la Olimpiada de literatura română.

Ca elev de gimnaziu și liceu, Costel Dumitrache a fost printre fruntași la toate obiectele de învățământ, serios și cuminte și mai ales prieten al cărții de literatură.

Student al Facultății de Filologie de la Universitatea din Craiova, a avut parte de profesori iluștri precum Alexandru Piru, Ion Zamfirescu, C.D. Papastate, Gh. Ivănescu, Ion Pătrașcu, Dumitru Ivănuș și alții.

A fost primul redactor-șef al revistei studențești de la Universitatea din Craiova.

A fost redactor la revista „Ramuri" din Craiova, conducând secția de Cultură, Învățământ și Artă.

A fost titularul emisiunilor „Agora literară", „Lumea creștină", Clubul artelor", „Rugul nestins" la Radio „Oltenia" Craiova, o perioadă fiind șeful secției Cultură-Artă.

La Slatina a editat publicațiile: „Agora literar-artistică", „Scorneala" și „Alutus".

A făcut cercetări asupra sentimentului timpului în poezia românească între cele două războaie mondiale

A publicat volumele:

- *Conștiința artistică, prin operă;*
- *Prinții cumanilor;*
- *Brâncuși par lui même*
- *Obsesia veșniciei;*
- *Rugul nestins;*

- Întâlniri mirabile cu mitropolitul Nestor;

- 5 volume de critică literară despre diferiți scriitori: Al. Philippide, A.I. Baconsky, Al. Piru, Virgil Carianopol, Iancu Constantinescu, Ilarie Hinoveanu și alții.

Proiectele sale scriitoricești erau foarte bogate. Ultima sa vizită ce mi-a făcut-o la domiciliu a fost anul acesta de Înălțare, când mi-a înmânat ultima sa carte tipărită „Întâlniri mirabile cu mitropolitul Nestor".

Totdeauna inspirat în toate problemele literare, cărturărești și politice, Costel Dumitrache rămâne în literatura noastră contemporană un remarcabil scriitor care a plecat dintre noi prea devreme, la numai 53 de ani, lăsând neterminate proiecte scriitoricești remarcabile.

A fost și rămâne peste timp un om de seamă al localității Potcoava și al României.

Deși era mereu foarte preocupat de problemele de cultură, Costel Dumitrache n-a pregetat să vină adeseori acasă la părinți, împreună cu soția sa, nu numai spre a-i vizita ci, îmbrăcând haine de lucru, să-i ajute la diferite munci din gospodărie.

De asemenea era permanent preocupat de buna creștere și educație a celor doi fii ai săi.

Om deosebit, Constantin Dumitrache n-a făcut umbră pământului degeaba.

Azi îl conducem la locul de veci, care îl așteaptă în stânga bisericii din Potcoava.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

ADDENDA

Argument

Voi insera, în paginile ce urmează, câteva cronici literare publicate în reviste literare în urma apariției cărților lui Constantin Dumitrache. S-a scris foarte mult despre ele, dar, gândindu-mă la spațiul tipografic și pentru a nu ieși din tema lucrării, am selectat doar câteva.

Îi rog pe unii critici literari să nu se supere dacă nu-și vor vedea cronicile literare între copertele acestei cărți.

Conștiința artistică, prin operă

O nouă carte de interviuri, „Conștiința artistică, prin operă“, apărută, de această dată, la editura „Scrisul românesc“, din Craiova, sub semnătura lui Constantin Dumitrache (originar din Potcoava, județul Olt), vine să completeze încă o parte a peisajului sufletesc al unor scriitori deosebiți, scriitori care, prin operele lor, și-au înscris trainic numele în istoria literaturii române.

Drumul parcurs până acum de aceste mărturisiri, prin interviuri, este lung. Unele lucrări s-au vrut (și au fost) complete, în sensul cuprinderii celor mai reprezentativi oameni de litere ai unei perioade; este cazul cărții „Mărturia unei generații“ de Felix Aderca, volum ce configurează în mare parte fizionomia deceniului literar românesc 1920-1930. Altele, au vizat numai parțial acest aspect, urmărind, cu folos pentru istoria literară, fie legătura intimă dintre viață și operă, fie modul de a fi al interlocutorilor, devenind ele însele creație, cum afirmă și Constantin Dumitrache în substanțialul studiu cu care se deschide cartea sa („Condiția interviului literar“), în legătură cu reportajele semnate de scriitoarea Profira Sadoveanu, reportaje care consumă o experiență irepetabilă.

În acest cadru, Constantin Dumitrache stăruie documentat asupra contribuțiilor celorlalți autori de cărți de interviuri (I. Valerian, V. Netea, M. Alexandrescu, A. Păunescu, Ileana Corbea și N. Florescu, I. Biberi, Ilarie Hinoveanu, Ilie Purcaru, D. Tudoran, Romulus Rusan și Ana Blandiana, Florin Mugur, V. Carianopol și Gr. Ilisei), realizând primul studiu teoretic al acestei specii a literaturii mărturisirilor.

Stăpân pe toată această experiență, Constantin Dumitrache aduce o contribuție personală remarcabilă. Ca unul care am publicat, cu ani în urmă, o carte de interviuri, însoțite și de amintiri, știu că, deși pare ușor, genul acesta implică multe greutăți. „Conștiința artistică, prin operă“ le depășește. Modestia lui Al. Balaci, punctul de vedere

al lui I. Biberi privind artistul autentic, receptivitatea lui Șerban Cioculescu la toate formele frumosului, mărturisirea strădaniilor lui Al. Dima, afirmația lui Mihnea Gheorghiu că „istoria este inseparabilă de actualitate“, destăinuirile lui Adrian Marino despre critica ideilor literare, precizia cu care Ov. Papadima spune că „un critic poate și trebuie să evolueze“, credința lui C.D. Papastate în „condiția ideală a istoricului literar“, sinceritatea lui Al. Piru în privința scriitorilor preferați, precum și confesiunile celorlalte nume prezente în volum (Edgar Papu, Al. Philippide, D.R. Popescu, I.D. Sârbu, Dragoș Vrânceanu, Dan Zamfirescu, Ion Zamfirescu), toate acestea conving că scriitorul Constantin Dumitrache a știut să meargă la adâncime de gândire și de sinceritate a fiecărui intervievat, reușind să dea cărții sale și autenticitate și prestanță.

Fără a-mi pune întrebarea autorului, privind măsura în care intenția sa a fost materializată în această carte, și socotind că orice carte deosebită de interviuri cu oameni de litere este oricând binevenită, voi conchide că volumul lui Constantin Dumitrache reprezintă o contribuție serioasă, ce marchează intrarea sa în literatură.

Virgil Carianopol
(Confluențe)

Interviuri

Foarte ambițios, Constantin Dumitrache încearcă în „Conștiința artistică, prin operă“ (Ed. Scrisul Românesc) să sistematizeze domeniul interviului și, în genere, al literaturii mărturisirilor, propunând o seamă de repere teoretice menite să facă ordine într-un ansamblu de opere destul de bogat și, se pare, în expansiune. Interesantă în multe privințe „Condiția interviului literar“, cum se intitulează prefața, se constituie într-un eseu istoric și teoretic asupra acestei subspecii publicistice, cu multe observații judicioase și disocieri inteligente. Punctul de vedere teoretic este susținut prin trimiteri la bibliografia autohtonă, mai veche sau mai recentă încât, finalmente, în paralel cu distincțiile teoretice înlăuntrul „interviului literar“ asistăm la o trecere în revistă a principalelor momente (cărți) din istoria românească a speciei. Constantin Dumitrache distinge astfel confesiunea artistică: „interviurile axate pe problematica operei scriitorului“ (modele: „Mărturia unei generații“ de Felix Aderca, „Cu scriitorii prin veac“ de I. Valerian, „Stele și luceferi“ de Profira Sadoveanu etc.), interviul tematic: „delimitarea unui teritoriu al investigației și, prin aceasta, subsumarea unui număr de convorbiri aceleiași idei“ (modele: „Lumea de mâine“ de Ion Biberi, „Poezie și politică“ de Ilie Purcaru, „Biografia debuturilor“ de Dorin Tudoran), convorbirea literară, imprecis însă definită, ilustrată, totuși, de „Orizonturi spirituale“ de Ion Biberi, „Convorbiri cu Marin Preda“ de Florin Mugur. În sfârșit, interviul memorialistic: „confesiune preponderent biografică, destinată, în primul rând istoricului literar“ (de pildă: „Scriitori care au devenit amintiri“ de Virgil Carianopol sau „Cu George Lesnea prin veac“ de Grigore Ilisei). Fără îndoială, completabil, și la nivelul teoretic și la cel istoric, eseul introductiv al lui Constantin Dumitrache mi se pare o dovadă de seriozitate în asumarea unei preocupări, să nu zic profesiuni delicate și plasate de

multă lume la marginea literaturii, cum, într-un fel nepeiorativ, chiar și este. Interviurile din această carte intenționând să compună „un compendiu de psihologie literară“ au ca eroi pe: Al. Balaci, Ion Biberi, Virgil Carianopol, Șerban Cioculescu, Al. Dima, Mihnea Gheorghiu, Iorgu Iordan, Adrian Marino, Ovidiu Papadima, C.D. Papastate, Edgar Papu, Al. Philippide, Al. Piru, D.R. Popescu, I.D. Sârbu, Dragoș Vrânceanu, Dan Zamfirescu, Ion Zamfirescu. În genere, scriitori olteni care spun lucruri nu foarte noi despre ei și despre viziunea lor asupra literaturii, autorul insistând în pofida teoriei exprimate în prefață și chiar a intențiilor personale pe aspecte de ordin strict biografic, deseori irelevante, cel puțin pentru tema volumului. Răspunsurile cele mai în temă le dă D.R. Popescu, forțând chiar mâna emițătorului de întrebări. Biografiste, interviurile acestea dau seamă despre faptele scriitorilor, despre viața și evenimentele care i-au marcat, nu întotdeauna însă și despre conștiința lor artistică. Partea tare a cărții rămâne, de aceea, introducerea istorico-teoretică.

Laurențiu Ulici
(România literară)

„Conștiința artistică, prin operă“

„...Obiectivul cărții de față este concordanța dintre crezul esoteric și operă, măsura în care cei intervievați rămân fideli propriei lor naturi, cunoscut fiind faptul că psihologia creatorului reprezintă o punte spre opera lui, o poartă de acces în labirintul acesteia, prin care cititorul poate aprofunda cunoașterea resorturilor intime ale unei opțiuni problematice și artistice“, spune Constantin Dumitrache, redactor literar la Studioul de radio Craiova, în cuvântul înainte al cărții sale, apărută recent sub auspiciile Editurii „Scrisul românesc“. Cred că obiectul cărții a fost pe deplin atins și că ea are, realmente, o valoare deosebită sub orice raport am privi-o.

Dar, mai întâi, să reamintim faptul că un interviu literar presupune, din partea celui ce își asumă această dificilă întreprindere scriitoricească, o amplă și serioasă muncă de documentare în legătură cu cel intervievat. Iar când acesta se numește Alexandru Balaci sau Ion Biberi, Virgil Carianopol sau Șerban Cioculescu, Alexandru Dima sau Mihnea Gheorghiu, Iorgu Iordan sau Adrian Marino, Ovidiu Papadima sau C.D. Papastate, Edgar Papu sau Alexandru Philippide, Al. Piru sau D.R. Popescu, Ion D. Sârbu sau Dragoș Vrânceanu, Dan Zamfirescu sau Ion Zamfirescu, să recunoaștem că volumul documentării este destul de mare, dar nu numai sub raport cantitativ. Constantin Dumitrache și-a propus și a reușit să abordeze de-a lungul celor optsprezece convorbiri o temă destul de prețioasă: „conștiința artistică, prin operă“, pe care autorii altor interviuri de până acum n-au tratat-o atât de direct. A vorbi despre conștiința artistică a unui scriitor prin operă, stârnindu-i mărturisiri intime ca idee, fără a umbla după anecdotică și senzațional, este, fără doar și poate, o treabă cât se poate de grea. Pentru aceasta autorul a trebuit să chibzuiască îndelung întrebările, să ocolească inteligent alte și alte întrebări, care au fost puse interlocutorilor cu alte prilejuri, a trebuit să-și stăpâ-

nească o inocentă curiozitate, cea a unui tânăr literat, aflat în fața unor marcante personalități ale vieții noastre literare și cultural-științifice. Constantin Dumitrache, cunoscut cititorilor ca un frecvent colaborator al gazetei noastre, a reușit, în interviul său tematic, o delimitare a teritoriului investigației și, prin aceasta, subsumarea convorbirilor aceleiași idei, care, în cartea sa, alcătuiesc un veritabil „compendiu de psihologie literară". Un alt merit al volumului este conciziunea realizată pe parcursul fiecărui interviu, fără ca prin aceasta să se diminueze cu ceva cantitatea și calitatea informației propriu-zise. Cartea tânărului gazetar Constantin Dumitrache este „o poartă de acces" în labirintul operelor unor nume cu autoritate, ale căror crezuri de-o viață confirmă câteva principii estetice; nume a căror activitate - cum subliniază autorul - poate fi un model.

Prof. Traian D. Lungu
(Orizont)

Reperele necesare

Aprecierea conform căreia trăim într-o perioadă de căutări febrile, de negări vehemente, de experiențe mai mult sau mai puțin originale în toate domeniile vieții cotidiene (unde în mod obligatoriu intră și fenomenul artistic din care literalul mă interesează cu predilecție), aprecierea aceasta a devenit deja o banalitate, nu numai prin repetiție ci prin constatarea că este perfect adevărat.

Dezorientarea ar putea fi considerată principala caracteristică a gândirii și faptelor estetice. Inovațiile vizează adesea straturile pur formale, ținând de superficial, împrumuturile din culturile occidentale vizează ceea ce se petrece în ultimul moment, dacă nu clamează tendințe deja perimate, iar lipsa de interes pentru meșteșugul artistic este îmbrățișată cu ardoare, în numele sincerității depline.

Iată de ce, readucerea în discuție, de către critica literară, a reperelor sigure ale literaturii noastre mi se pare întotdeauna benefică. Este motivul pentru care am primit cu bucurie volumul „Obsesia veșniciei“ semnat de Constantin Dumitrache și tipărit recent la Fundația „Scrisul Românesc“. Autorul este un merituos redactor cultural la Radio Craiova și, în afara sutelor de emisiuni realizate, a publicat până acum încă patru cărți: „Conștiința artistică, prin operă“ (1979), „Brâncuși par lui même“ (1996), „Prinții cumanilor“ (1995) și „Rugul nestins“ (1998). „Obsesia veșniciei“ face parte dintr-un proiect amplu menit a studia sentimentul timpului la mari poeți români din secolul trecut. Comentatorul s-a oprit, apelând la criteriul cronologic la Tudor Arghezi, George Bacovia, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu, Ion Pillat, Ion Barbu, Ion Vinea, Lucian Blaga și Alexandru Philippide. Adică la ceea ce a fost mai strălucit în lirica interbelică și nu și-a pierdut încă nimic din frumusețe și mister.

Aprecierile d-lui Constantin Dumitrache sunt nu doar pertinente și bazate pe o solidă informație bibliografică, ci incitante prin adu-

cerea în discuție, după o lectură atentă, a unor aspecte ale poeziei celor amintiți, mai rar abordate până acum. Pornind de la o afirmație a lui Camil Petrescu, făcută în 1923, conform căreia „veșnicia este obsesia unei epoci", autorul îi caută explicațiile și temeiurile. Titlurile bine alese, coincid cu concluziile sale, devenind emblematice pentru creatorul respectiv: Tudor Arghezi: *„S-apropiem vecia mai repede de noi";* George Bacovia: *„Nu-i mâini, nici azi, nici ieri - Timpul";* Vasile Voiculescu: *„Veșnicia e poate, doar un prețios fior";* Adrian Maniu: *„Ursirea veșniciei";* Ion Pillat: *„Din umbra veșniciei";* Ion Barbu: *„Multipla aparență și veșnica schimbare";* Lucian Blaga: *„Înfățișarea veșniciei";* Alexandru Philippide: *„În preajma veșniciei"*.

Metoda aleasă urmează o anumită schemă: de obicei autorul trece în revistă principalele momente ale receptării, după care detectează părerile anterioare în legătură cu tema propusă, spre a încheia exprimându-și punctul de vedere. În cazul lui Arghezi, după ce amintește imposibilitatea stabilirii cronologiei în „Cuvinte potrivite" și se alătură aprecierii lui G. Călinescu despre „Florile de mucigai" *(„poezia argheziană autentică, lipsită de ecouri străine, aici începe"),* caută să fixeze sentimentul timpului în (totuși, capo-dopera) „Cuvinte potrivite". Trecând prin ceea ce spuseseră Mihai Ralea, Șerban Cioculescu și N. Balotă, subliniază intenția lui E. Lovinescu *(„o patetică luptă pentru certitudine")* și insistă asupra convertirii timpului în istorie: „Arghezi rămâne poetul *muncii și sutelor de ani* ajunsă la ceasul când dă *rodul durerii de vecii întregi"*.

În abordarea liricii bacoviene, dl. C. Dumitrache procedează în aceeași manieră, rezumând opiniile lui L. Ulici, M. Petroveanu, Gh. Grigurcu, Dinu Flămând și Daniel Dimitriu *(„eul liric bacovian trăiește într-un anotimp incert, fapt relevat și de B. Fundoianu ceea ce nu înseamnă că Timpul a fost abolit, expulzat"* consideră criticul ieșean). Surprinde lipsa referințelor la contribuțiile notabile ale lui Constantin Călin. Părerea exegetului este fermă și bine conturată: *„Sentimentul bacovian al timpului este plin de meandre. De o parte a unui ax longitudinal trasat de la prima și până la ultima poezie se află un timp închis, reprezentat de trecut și prezent, de cealaltă parte - un timp deschis, dar incert, viitorul"*.

Citind cărțile de poezie lăsate de V. Voiculescu, autorul ajunge la concluzia că *„sonetul «Clepsidra» reprezintă nucleul sentimentului voiculescian al timpului“* și subliniază o constantă: sentimentul vechimii. Titlurile aduse în discuție sunt edificatoare, ca și enumerarea multor versuri memorabile în privința relației poet-veșnicie. Reamintesc convingerea voiculesciană conform căreia, prin creație artistul ajunge *„contemporan cu veșnicia“* după ce înțelesese că *„nemurirea nu este o stare / ci o lucrare fără de sfârșit“*.

Un alt tradiționalist, poet de mare rafinament, ce și-a supus admiratorii unor nenumărate surprize, asupra căruia se apleacă ambițiosul comentator, este Adrian Maniu. După fireasca deplângere a faptului că lirica sa nu poate fi apreciată corect (din cauza editării năstrușnice) urmează câteva concluzii de finețe. Iată una dintre acestea: *„Veșnicia este veche, numai trăirea este nouă. Veșnicia are, prin urmare, un conținut exclusiv personal, adică relativ. Fiecare om cu veșnicia lui“*. Cred că ar fi fost binevenită și o recitire, din acest unghi, a pieselor „Lupii de aramă“ și „Meșterul“.

Remarcabil studiul dedicat lui Ion Pillat, poezia sa, ca și a lui V. Voiculescu, fiind generoasă în comentarea relației cu timpul. Dl C. Dumitrache o declară răspicat: *„Nu este alt poet român care să fi meditat atât de mult pe marginea timpului, ca Ion Pillat. Întâlnim, la el, serii întregi de poeme care propun tot atâtea accepții ale timpului“*. Drept care analizează fiecare volum, ajungând la concluzii mereu interesante. Citez finalul: *„în scufundările sale repetate în trecutul istoric și cultural al neamului și al umanității, Ion Pillat s-a dovedit un mare culegător de perle. Truda i-a fost răsplătită.“*

Ca întotdeauna, Ion Barbu începe prin a inhiba. De aici (dar și respectând schema propusă) nevoia autorului de a se „blinda“ chemând în ajutor părerile unor exegeți ce au făcut școală: Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Al. Paleologu, Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide, G. Călineascu. Descriptiv de-a lungul câtorva pagini, dl. C. Dumitrache își formulează concluziile: *„Timpul este surprins într-o metamorfoză discontinuă, caleidoscopică. Această metamorfoză trebuie reconstruită. Timpul pare încremenit în varii ipostaze, dar acestea nu sunt decât expresii ale uneia și aceleiași*

realități, ideea schimbării, a devenirii, plutește în aerul volumului, dar nu este formulată astfel. (...) Extremele lui sunt zenitul și nadirul. Sentimentul barbian al timpului este un sărbătoresc vertij între cele două extremități".

Ciudatul scriitor cu numele Ion Vinea, văzut paradoxal ca un poet al declinului, nu al avântului (după intuiția călinesciană) încearcă să fie descifrat de critic pornind de la celebra „Solitudo": *„relevantă în cel mai înalt grad pentru atitudinea fundamentală a poetului în fața timpului"*. Analiza este condusă inspirat și amănunțit și se prelungește la cele trei posibile faze ale creației lui Ion Vinea: *„Veșnicia n-a fost decât o himeră"* notează autorul, continuând și conchizând: *„Timpul nu l-a iertat nici pe el. Rămâne, însă, ardoarea cu care a căutat veșnicia: tot timpul, el a fost captiv al veșniciei, adică al absolutului".*

Recapitulând etapele liricii blagiene, dl. C. Dumitrache le vede cam la următoarele vârste: între 23 și 29 de ani, între 30 și 38, între 42 și 49 și între 50 și 60. Comentariile anterioare mergeau în aceeași direcție: *„Ce relevă aceste comentarii?"* se întreabă autorul. Răspunsul este cel așteptat: *„Indiscutabil, sentimentul blagian al timpului este de complexitate fără seamăn și de o profunzime pe măsură"*. Parcurgerea etapelor liricii lui Lucian Blaga pornește de pe asemenea poziție, spre a ajunge la un final de efect publicistic: *„Una dintre ultimele poezii ale lui Blaga se numește «Veșnicii». Sunt veșnicii de multe feluri, zice poetul, «lesne nu-i pe toate să le știi». Cugetul însă trebuie să fie și să rămână veșnic tânăr. Veșnicia este o mreajă. Cea mai frumoasă din câte a plăsmuit spiritul uman".*

Această superbă mreajă l-a prins și pe Al. Philippide, poet dintre cei mai interesanți și tulburători prin întrebările puse în fiecare piesă lirică. Dl. C. Dumitrache îl recitește atent și inspirat: *„Nu sentimentul, ci conștiința timpului echilibrează spiritul philippidian, care plonjează în trecut nu numai pentru că ar fi (și e) nemulțumit de prezent ci și (sau poate tocmai) pentru plăcerea cunoașterii originilor sale"*.

Percepând circular timpul (trecut-prezent-viitor) idee predominantă în „Monolog în Babilon", plasând poezia *„în preajma veșniciei"*, Al. Philippide se impune comentatorului drept *„unul*

dintre marii filosofi români ai timpului".

Meritele cercetării d-lui Constantin Dumitrache se pot numi: îndemnul de a reveni de pe poziții moderne și lucide la ceea ce există drept valori indubitabile, dar și înțelegerea faptului că generația amintită a avut acutul sentiment al lucrului pentru eternitate și nu doar pentru efemerul de azi.

Este, probabil, lecția ce trebuie receptată peste timp.

Liviu Grăsoiu
(Convorbiri literare)

Constantin Dumitrache - Sentimentul timpului

Timp de 10 ani - între 1979 și 1989 - Constantin Dumitrache a publicat în revista „Ramuri“ la rubrica proprie intitulată „Sentimentul timpului“ mici studii despre marii poeți ai literaturii noastre. La vremea respectivă, criticul n-a dezvăluit motivele care l-au îndemnat la un asemenea gest. O face, iată, acum, la mai bine de 20 de ani de la începutul demersului său, cu prilejul publicării în volumul „Obsesia veșniciei“, apărut la Fundația „Scrisul românesc“, 2000, ceea ce el consideră a fi doar „o treime“ din ce a apărut în cei 10 ani în revista amintită, și anume considerațiile *„despre sentimentul timpului la marii poeți români dintre cele două războaie mondiale“: „Am avut* - mărturisește criticul - *revelația că «obsesia veșniciei» nu era reflexul unei mode, ci una din marile teme ale conștiinței artistice, încât se poate spune că strălucita pleiadă poetică a deceniilor III-V* (...) *își datorează, în bună măsură, împlinirea - acuității și profunzimii cu care și-a pus (și a pus) problema timpului. Spiritul fiecărui mare poet român din perioada amintită* - continuă Constantin Dumitrache - *își află, după părerea noastră, cele mai personale expresii tocmai în perspectiva pe care o avansează asupra timpului.“*

Am zice că, plecând de la această convingere, meritul lui Constantin Dumitrache constă în a găsi în opera poetică a celor nouă poeți comentați - Tudor Arghezi, George Bacovia, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu, Ion Pillat, Ion Barbu, Ion Vinea, Lucian Blaga și Alexandru Philippide - un concept comun, cel a „veșniciei“, mai complex și mai adecvat decât „sentimentul timpului“- prea general și operabil în orice literatură a lumii -, pe care-l pune în evidență nu cu ostentație, ci mai degrabă cu un ascuns sentiment de satisfacție pe care-l dau formulările fericite și inspirate. Criticul nu poate fi nici o clipă suspectat că ar potrivi faptele la teorie. Dimpotrivă, impresia demersului critic este una de meticulozitate fără excese, exegetul

făcând recurs la considerații istorico-literare sau biografice, căutând cu răbdare alte păreri critice pe care să-și sprijine demonstrația, refuzând, de cele mai multe ori cu cordialitate, ce i se pare exagerare sau inadecvare interpretativă, evitând cu abilitate, deși se simte că ar voi să le facă, formulările cu iz sentențios - o singură dată nu rezistă tentației, atunci când afirmă că *„Nu este alt poet român care să fi meditat atât de mult, pe marginea timpului, ca Ion Pillat“*, afirmație ușor hazardată în contextul studiului, care are totuși ca obiect „obsesia veșniciei“ și nu meditația pe marginea timpului.

Limpede și nesovăitor în demonstrații, cu o frază echilibrată și elegantă, Constantin Dumitrache își surprinde cititorii și prin altceva, și anume printr-o „nepăsare suverană“, cum ar zice Eugen Negrici față de „moda“ critică. El preferă să fie un „tradiționalist“ necomplexat, preocupat să convingă prin ce are de spus și nu prin ce-i sugerează ultimele lecturi critice, având pasiunea confruntărilor directe, dar refuzând fronda ieftină. Un alt motiv pentru care îi așteptăm cu interes și următoarele studii anunțate.

Marin Budică
(Luceafărul)

Portretul criticului la maturitate, într-un dialog pe alocuri nostalgic

(Constantin Dumitrache - 20 de ani de la debutul editorial)

- Stimate prieten, Constantin Dumitrache, se împlinesc, iată, 20 de ani de la debutul tău editorial, cu volumul „Conștiința artistică, prin operă". De fapt și de drept, cine ești tu?

- Născut în 1948 la 15 februarie, în comuna Potcoava, județul Olt. Absolvent al primei promoții a Universității din Craiova (1971); Teza de licență: „Al. Philippide, scriitorul".

- *Avem, din studenție, multe amintiri comune...*

- Da, prietene, eu am inaugurat, în 1969, revista „Cadran universitar" a studenților Universității din Craiova, iar tu ai fost, cronologic, cel de-al doilea redactor-șef. După ce ai terminat facultatea și ai predat ștafeta, revista a devenit un... mesaj comunist.

- *Împlinești, C.D., 30 de ani de la debutul publicistic și 20 de ani de la debutul editorial. Ai scris în acest timp sute de articole, cronici, note, recenzii, studii. Ai, cumva, o evidență a acestora?*

- Nu am o listă a acestora, pentru că nu mi-am propus așa ceva; am, însă, toate textele care mi-au apărut și pe care le-am distribuit într-o serie de volume.

- *Ai lucrat în presa scrisă, și la Radio, iar în presa scrisă, și din nou la Radio (unde ești și acum). Evocă unele momente care ți-au marcat existența în calitate de critic literar.*

- Murise Marin Preda și am fost solicitat de Direcția revistei „Ramuri" să scriu un necrolog. L-am scris, de seara până dimineața, încât, la ora 8,00, Marin Sorescu a fost intrigat de rapiditatea și clarviziunea cu care l-am evocat pe Marin Preda. M-a și lăudat, în colectivul redacțional, deși lauda aceasta nu mi-a servit la nimic. Am fost, prietene D.L., printre puținii intelectuali din Craiova care

am participat la funeraliile lui Marin Sorescu. Ai fost și tu acolo și m-am bucurat să te văd, absentând „lupii tineri“ pe care i-a ajutat și care l-au alungat de la conducerea revistei „Ramuri“ și a Editurii „Scrisul Românesc“.

- Ai 30 de ani de presă în spate... Privești înapoi cu mândrie? Ori cu mânie?

- Stimate coleg și prieten, am scris în acești 30 de ani numai despre cărți și autori despre care am crezut că merită; am făcut și concesii (sau confuzii) gândindu-mă la faptul că cei despre care scriu merită încrederea. Am scris și despre reporteri, am scris și despre cărți bune, am scris și despre cărți proaste. Am scris și despre tine, ca despre un poet autentic.

- Ai făcut și faci parte din juriile unor prestigioase concursuri literare regionale și naționale. În afară de oboseală ai și satisfacții?

- Da, sunt și satisfacții. Am bucuria că, alături de alți oameni de cultură, am contribuit la descoperirea unor autori precum: George Țărnea, Lucian Avramescu, Felix Sima, Spiridon Popescu, Ion Popescu, și la consacrarea unor autori precum: Dan Rotaru și Sergiu I. Nicolaescu. L-am redescoperit și l-am promovat, prin presa scrisă și prin Audio, pe managerul Sabin Velican, din Tg. Jiu, despre care a scris și George Călinescu. Sunt prieten cu toți autorii de literatură, scrisă bine, din Oltenia și din toată Limba Românească. Îmi vin în minte, acum, numai câteva nume: acad. Eugen Simion, acad. D.R. Popescu, prof. univ. dr. doc. Ion Zamfirescu, precum și autorii cu viitor în care am investit ani de încredere: poeții Janet Nică, de la Ostroveni, Nicu Mondescu, de la Stoina, Ilie Gârcoveanu, din Corabia, Nicolae Truță, din Slatina, regretatul Nicolae Lupu (n. Velești, Dolj), Dan Bosoancă, Valeriu Armeanu, Viorel Mirea, Romulus Cojocaru (Drobeta Turnu-Severin) ș.a.; am mizat și mizez pe foștii mei colegi de redacție Romulus Diaconescu și Gabriel Chifu; un gând bun pentru - și el, fostul meu coleg de redacție - Ștefan Tunsoiu.

- La 36 de ani de activitate publicistică și scriitoricească, ai putea aduce în atenție și alte nume?

- Da, pot să aduc în atenție și alte nume: Nicolae Petre Vrânceanu, Doina Drăguț, Ion Prunoiu, Virgil Dumitrescu, Florea Miu, Artur

Bădița, Jean Băileșteanu, Mona Vâlceanu etc.

- *Constantine, te ocupi de ani de zile de Viața Spirituală, la Radio Craiova. Dă-mi voie să semnalez apariția cărții tale intitulate „Rugul nestins". Este o replică, sau o parafrază la „Rugul aprins"?*

- „Rugul aprins" a reprezentat o grupare de intelectuali care se reuneau la Mănăstirea Antim din București, în anii '50; au fost acolo și înalți prelați, au fost și intelectuali din alte domenii, au fost și tineri (normal!) studenți, între care actualul Mitropolit al Ardealului, Antonie Plămădeală, și actualul Arhiepiscop al Clujului, Vadului și Feleacului, Bartolomeu Anania. Cartea la care te referi, „Rugul nestins", reprezintă o selecție din activitatea mea de aproape 10 ani în domeniul acesta delicat al religiei. Nu „Rugul aprins", ci „Rugul nestins". Citez dintr-un text pe care l-am pus pe coperta a IV-a a cărții: „Rugul nestins este, desigur, o metaforă; o metaforă care, pornind de la martiriile pe care le-au suportat creștinii, de-a lungul celor două milenii - fie prin lapidare, fie prin crucificare, fie prin ardere pe rug, fie prin tot felul de percepții -, vrea să sugereze că dragostea lui Dumnezeu reprezintă, în ultimă instanță, un rug care, o dată aprins, rămâne veșnic nestins. (...) îl rog pe cititor să considere «Rugul nestins» una din mărturiile mele de credință și conștiință".

- *Constantine, am vorbit despre comuna ta natală, am vorbit despre ce ai făcut și ce ai scris, nu mi-ai spus ce mai e pe acolo pe acasă, pe la Potcoava?*

- Comuna prosperă, dar îmbătrânește. Dacă avem timp, Dane, și de amintiri...

- *Te preocupai, într-o vreme, de „Obsesia veșniciei"; porneai de la Camil Petrescu. Mai ai această „obsesie"?*

- Dane, m-am vindecat de această „obsesie a veșniciei" cum zicea Camil Petrescu; am studiat timp de zece ani problema, așa cum era (este) prezentă în poezia românească și am ajuns la înțelegerea că, vorba lui Noica, dacă nu gândim întru Veșnicie, nici întru Nemurire Spirituală, nimic nu suntem. Veșnicia, stimate coleg, a obsedat toate generațiile; nu putem scăpa de această obsesie. Camil Petrescu a suferit pe fronturile din primul război mondial și a ajuns la Facultatea de Litere și Filozofie din București ca un student întârziat.

- Ai în perspectivă o nouă carte, „Philippide, mon amour“ pe care n-ai scris-o în limba franceză...

- Îmi plac titlurile, atunci când le parafrazez, dar eu rămân scriitor de limba română.

- Și atunci cum se justifică titlul în franceză?

- Prietene, adu-ți aminte de un titlu celebru de film: „Hiroshima, mon amour“. Claude Lelouche (marele regizor francez).

- ...Titlurile din titluri se inspiră...

- ... Și cărțile din cărți se fac!

- Constantine, pentru mine și pentru echipa de la „Cuvîntul Libertății“, cel mai greu lucru nu e să faci față atacurilor, ci să dai titluri!...

- Da, Dane, cel mai greu e să dai titluri.

Dan Lupescu
(Cuvîntul libertății)

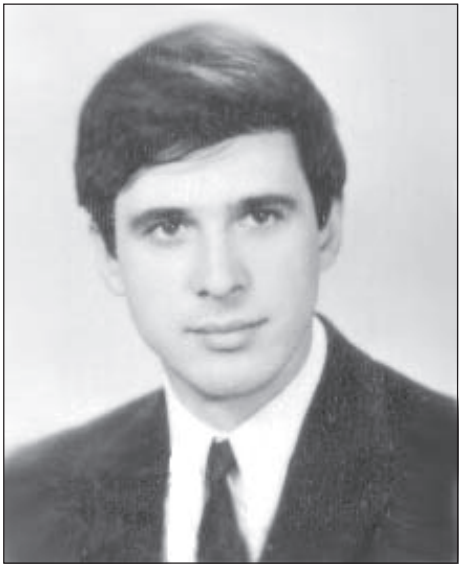

Constantin Dumitrache în primul an de serviciu la Radio Craiova.

Cenaclul „Ramuri“ la Tg. Jiu. Rândul I: Titu Rădoi, Romulus Diaconescu, Marin Sorescu, Nicolae Diaconu.
R. II: Ștefan Stăiculescu, Gabriel Chifu, Ion Pecie, Patrel Berceanu. R. III: Constantin Dumitrache, Constantin Barbu.

În *sacnasiu*, printre flori.

La Băile Herculane, în biroul primarului.

La Florești (zilele Eminescu).
Zenovie Cârlugea, d-na Cârlugea, Petre Gigea,
Nicolae Andrei, Doina Drăguț, Constantin Dumitrache.

La Reșița (în vizită la Studioul de Radio).
M. Pospai, C. Rusu, D. Drăguț, Constantin Dumitrache.

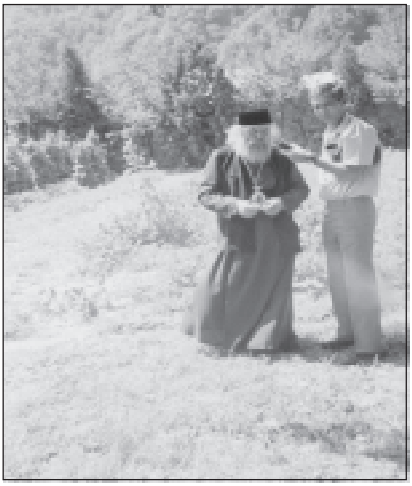

La mănăstirea Lainici.

Cu episcopul Ioan
de Harghita și Covasna.

Cu Ioachim,
starețul mănăstirii Lainici.

La mănăstirea Lainici.
Pr. Glăvan, pr. Gurie, Doina Drăguț, Constantin Dumitrache

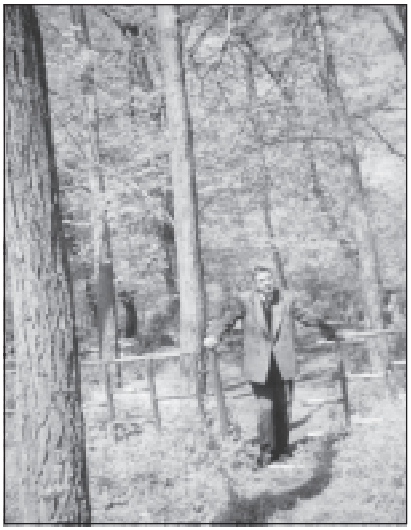

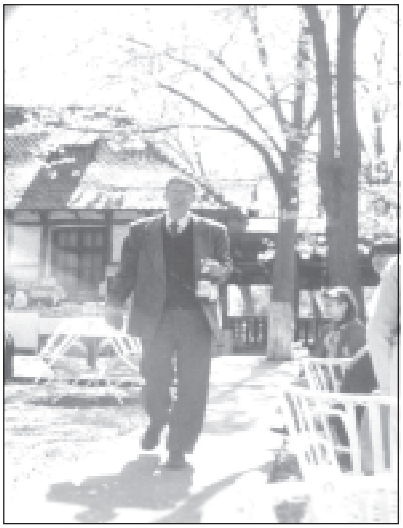

C. Dumitrache în Parcul Romanescu din Craiova.

La Valea de Pești, în concediu.

Constantin Dumitrache - în iulie 2001.

Constantin Dumitrache (desen de Doina Drăguț).

Bustul lui C. Dumitrache - în fața Liceului teoretic din Potcoava (sculptură de Nicolae Truță).

De aceeași autoare:

- ***Ceasuri de îndoieli,*** versuri,
  Ed. Spirit românesc, Craiova, 1994;
- ***Arabescuri,*** eseuri, Ed. Spirit românesc, Craiova, 1995;
- ***Detașare într-un spațiu dens,*** versuri,
  Ed. Spirit românesc, Craiova, 1995;
- ***Individualitatea destinului,*** eseuri,
  Ed. Spirit românesc, Craiova, 1996;
- ***Spațiul din neliniști,*** versuri, Ed. Scribul, Slatina, 1998;
- ***Ochiul de lumină,*** versuri,
  Ed. Fundației Scrisul românesc, Craiova, 2000;
- *Prefețe, recenzii.*

Ediții îngrijite:

- ***Philippide, mon amour*** - de Constantin Dumitrache,
  Ed. Spirit românesc, Craiova, 2002.

Editura **ALMA** - Craiova
Baza industrială ALMA CONS
Calea Severinului, Nr. 44 A
Tel./ Fax: (0251) 586.301 ▪ 587.300

Tiparul executat la imprimeria **ALMA CONS**
Tel./ Fax: (0251) 586.301 ▪ 587.300
e-mail: alma_cons@yahoo.com
Baza industrială ALMA CONS
Calea Severinului, Nr. 44 A
200610 - Craiova
România